

Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming
Departement Onderwijs en Vorming

Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel

Departement
Onderwijs en Vorming

Arbeidsmarktrapport

Basisonderwijs en Secundair Onderwijs

Inleiding	5
Werkwijze	6
Hoofdstuk 1 Basisonderwijs	7
1.1 De vraag	7
1.1.1 De demografische evolutie en doorstroming	7
1.1.2 De uitstroom	9
1.1.3 Nieuwe beleidsmaatregelen	10
1.1.3.1 <i>Uitbreiding zorg</i>	10
1.1.3.2 <i>GOK in het buitengewoon basisonderwijs</i>	10
1.1.3.3 <i>De verdiepings- en verbredingsbegeleiders</i>	10
1.1.3.4 <i>GON</i>	11
1.1.3.5 <i>GOK</i>	11
1.1.3.6 <i>GOK+</i>	11
1.1.4 Besparingen	11
1.1.4.1 <i>Terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking (TBSOB)</i>	11
1.1.4.2 <i>Proeftuinen</i>	11
1.1.4.3 <i>Verloven bijzondere opdracht 50%</i>	11
1.1.4.4 <i>Mentoren</i>	11
1.1.5 Prognose van de vraag naar kleuteronderwijzers en onderwijzers in 2008-2011	12
1.1.5.1 <i>Kleuteronderwijzers</i>	12
1.1.5.2 <i>Onderwijzers</i>	13
1.1.6 De vervangingen	13
1.2 Het aanbod	17
1.2.1 Nieuwe instroom vanuit de lerarenopleidingen	18
1.2.1.1 <i>Evolutie van de inschrijvingen</i>	18
1.2.1.2 <i>Potentieel aanbod op de arbeidsmarkt</i>	20
1.2.1.3 <i>Doorstroming van lerarenopleiding naar onderwijssector</i>	21
1.2.1.4 <i>Uitstroom van jonge leerkrachten</i>	22
1.2.1.5 <i>Zij-instromers</i>	23
1.2.1.6 <i>Prognose van het aanbod</i>	25
1.2.2 Werkzoekende leerkrachten ingeschreven bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling	26
1.2.2.1 <i>Jaarlijkse evolutie 1993-2008</i>	26
1.2.2.2 <i>Maandelijks evolutie</i>	28
1.2.2.3 <i>Overzicht per provincie</i>	33
1.2.3 Boventallige kleuteronderwijzers en onderwijzers	36
1.2.4 De stille reserve	37
1.3 Indicatoren van een eventueel tekort	41
1.3.1 De VDAB-databank	41
1.3.1.1 <i>Vlaanderen</i>	41
1.3.1.2 <i>Per provincie</i>	42
1.3.2 De leerkrachtendatabank	42
1.3.2.1 <i>Gewoon basisonderwijs</i>	42
1.3.2.2 <i>Buitengewoon basisonderwijs</i>	43
1.3.3 Anders gekwalificeerde leerkrachten	43

1.3.3.1	<i>Kleuteronderwijzers</i>	44
1.3.3.2	<i>Onderwijzers</i>	45
1.4	Conclusie	50
1.4.1	Kleuteronderwijzers	50
1.4.2	Onderwijzers	50
Hoofdstuk 2	Secundair onderwijs	51
2.1	De vraag	51
2.1.1	De demografische evolutie en doorstroming	51
2.1.2	De uitstroom	52
2.1.3	Nieuwe beleidsmaatregelen	53
2.1.3.1	<i>GON-afwijkingen BuSO</i>	53
2.1.3.2	<i>GOK gewoon voltijds SO</i>	53
2.1.3.3	<i>GOK-OVB BuSO</i>	53
2.1.4	Besparingen	53
2.1.4.1	<i>Pedagogische coördinatie</i>	53
2.1.4.2	<i>Terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking (TBSOB)</i>	54
2.1.4.3	<i>Stopzetten herstructurering secundair onderwijs</i>	54
2.1.4.4	<i>Proeftuinen</i>	54
2.1.4.5	<i>Verloven bijzondere opdracht 50%</i>	54
2.1.4.6	<i>Vervangingen van bedrijfsstages</i>	54
2.1.4.7	<i>Vervangingen van korte afwezigheden</i>	54
2.1.4.8	<i>Mentoren</i>	54
2.1.5	Prognose van de vraag naar leerkrachten secundair onderwijs in de periode 2008-2011	54
2.1.6	De vervangingen	56
2.2	Het aanbod	58
2.2.1	Nieuwe instroom vanuit de lerarenopleidingen	59
2.2.1.1	<i>Initiële lerarenopleiding hogescholen</i>	59
2.2.1.2	<i>Opleidingen voor leraren gvso-groep 2</i>	60
2.2.1.3	<i>Getuigschriften pedagogische bekwaamheid</i>	65
2.2.1.4	<i>Doorstroming van lerarenopleiding naar onderwijssector</i>	66
2.2.1.5	<i>Uitstroom van jonge leerkrachten</i>	67
2.2.1.6	<i>Zij-instromers</i>	69
2.2.1.7	<i>Prognose van het aanbod</i>	71
2.2.2	Werkzoekende leraren ingeschreven bij de VDAB	73
2.2.2.1	<i>Jaarlijkse evolutie 1993-2008</i>	73
2.2.2.2	<i>Maandelijks evolutie</i>	75
2.2.2.3	<i>Overzicht per provincie</i>	77
2.2.3	Boventallige leraars secundair onderwijs	81
2.2.4	De stille reserve	81
2.3	Indicatoren van een eventueel tekort	84
2.3.1	De VDAB-databank	84
2.3.1.1	<i>Vlaanderen</i>	84
2.3.1.2	<i>Per provincie</i>	84
2.3.2	De leerkrachtendatabank	85
2.3.2.1	<i>Gewoon secundair onderwijs</i>	86
2.3.2.2	<i>Buitengewoon secundair onderwijs</i>	87
2.3.3	Bedrijfsstages	88

2.3.4	Overwerk (en bijbetrekking).....	89
2.3.5	Herindiensttreding	89
2.3.6	Anders gekwalificeerde leerkrachten	90
2.3.6.1	<i>Evolutie van de voorbije schooljaren</i>	<i>90</i>
2.3.6.2	<i>Per vak of specialiteit.....</i>	<i>91</i>
2.3.6.3	<i>Volgens regio.....</i>	<i>97</i>
2.4	Conclusie	99
Beleidsaanbevelingen.....		100
Bijlagen		105

Inleiding

Naar jaarlijkse traditie publiceert het Ministerie van Onderwijs en Vorming het arbeidsmarktrapport.

Dit rapport werd opgemaakt door de afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid en de Afdeling Advies en Ondersteuning Onderwijspersoneel, met actieve medewerking van de andere afdelingen van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming en de VDAB.

Rond de eeuwwisseling werden we geconfronteerd met een lerarentekort. Dit tekort is daarna omgebogen en er ontstond een situatie met een licht overschot aan leerkrachten. Sinds 2006-2007 lijkt opnieuw een omgekeerde trend te zijn ingezet.

Het opnieuw toenemende lerarentekort in de periode 2006-2008 kaderde binnen een algemene krapte op de arbeidsmarkt. Het aantal werkzoekenden in Vlaanderen daalde snel. Eind oktober 2008 telde Vlaanderen 169.362 niet-werkende werkzoekenden, 2% minder dan in oktober 2007. De werkloosheidsgraad kwam in oktober 2008 uit op 5,9 %, in 2007 bedroeg die nog 6,11%¹.

In 2009 worden we geconfronteerd met de financieel-economische crisis. Vlaanderen telde eind september 2009 214.126 niet-werkende werkzoekenden (NWWZ). Dat zijn er 39.796 of 22,8% meer dan in september vorig jaar. Het werkloosheidscijfer voor september 2009 bedraagt 7,43%. De conjunctuurvertraging eerst en de recessie nadien tekenden zich de voorbije maanden af in de werkzoekendencijfers.

In andere Europese landen heeft de crisis net voor een hogere instroom in het lerarenberoep gezorgd. Onderwijs wordt dan ook als een stabiele sector aanzien in economische moeilijke tijden.

Als aanvulling op het arbeidsmarktrapport zijn de VDAB-statistieken met het aantal "niet-werkende werkzoekenden" een zeer goede barometer om de evolutie op de onderwijsarbeidsmarkt "op de voet" te volgen. Het effect van de economische crisis zal worden bevestigd met deze data (cf. Arbeidsmarkt-barometer Onderwijs).

Ludy Van Buyten,
secretaris-generaal

¹ Bron: www.vdab.be/trends/

Werkwijze

Om na te gaan of er voldoende leerkrachten zullen zijn, wordt een aantal prognoses en berekeningen gemaakt waarop de verwachte vraag en aanbod van de komende vier jaren met elkaar worden vergeleken.

De berekening van de vraag gebeurt op basis van prognoses met betrekking tot de stijging of daling van het aantal leerlingen, de te verwachten uitstroom naar aanleiding van de vergrijzing en de mate waarin eventueel nieuwe arbeidscreërende of besparende maatregelen worden genomen.

Aan aanbodzijde wordt een prognose gemaakt op basis van de inschrijvingscijfers van het aantal studenten aan de lerarenopleiding. Toch kunnen deze cijfers niet zonder meer beschouwd worden als een correcte indicatie van het aanbod aan nieuwe leerkrachten. Ten eerste stromen niet alle afgestudeerden effectief door naar het onderwijs - denk maar aan de studenten van de specifieke lerarenopleiding. Ten tweede is er ook een grote uitstroom uit het onderwijs gedurende de eerste vijf jaar na indiensttreding. Daarom worden de aanbodcijfers met het aantal afgestudeerden aan de lerarenopleidingen gecorrigeerd.

Vervolgens kunnen vraag en aanbod over een periode van vier jaar met elkaar vergeleken worden. Het verschil is de bepaling van het tekort of het overschot over een periode van vier jaar. Dat verschil wordt ten slotte gerelateerd aan de grootte van het huidige tekort of overschot. Dit laatste kan niet exact worden vastgelegd. De meest betrouwbare indicator zijn gegevens uit de databanken van de VDAB. Daarom worden deze data gebruikt voor de prognose.

Algemene opmerking: doorheen het hele rapport worden nog steeds de oude benamingen van de lerarenopleidingen gebruikt omdat diploma's van de lerarenopleiding 'oude stijl' nog werden afgeleverd. Het arbeidsmarktrapport 2010 zal de nieuwe benamingen hanteren.

Hoofdstuk 1 Basisonderwijs

1.1 De vraag

Nieuwe arbeidsplaatsen in het onderwijs zijn in eerste instantie afhankelijk van het aantal vacante plaatsen in de scholen.

In welke mate het aantal vacante betrekkingen toeneemt of afneemt, is voornamelijk afhankelijk van volgende factoren:

- Het geboortecijfer, de leerlingenaantallen en de te verwachten doorstroming van leerlingen (van kleuter- naar lager onderwijs).
- De uitstroom van leerkrachten als gevolg van pensionering of vervroegde terbeschikkingstelling voorafgaand aan het rustpensioen.
- De handhaving of wijziging van de omkaderingsnormen (leerlingen/leraar-ratio).
- De mate waarin besparingen worden doorgevoerd.
- De prognoses van het aantal bft's op basis van demografische gegevens en de te verwachten doorstroming van leerlingen (1.1), evenals de raming van de uitstroom van leerkrachten (1.1.2), gaan uit van een ongewijzigd beleid. In punt 1.1 brengen wij de effecten in kaart van de beleidsmaatregelen of -intenties van de komende jaren.

Een globale prognose van de toekomstige vraag naar leerkrachten in het basisonderwijs komt aan bod in punt 1.1.5. Deze prognose is belangrijk want, getoetst aan een globale prognose van het aanbod aan nieuwe leerkrachten, geeft dit een duidelijk beeld in welke mate de spanning op de onderwijsarbeidsmarkt de komende jaren zal toenemen of afnemen.

Anderzijds zorgen de vervangingen (punt 1.1.6) voor jaarlijkse terugkerende werkgelegenheid. Heel wat leerkrachten kunnen immers ook aan de slag ter vervanging van afwezige collega's. De tewerkstelling als invalleerkracht is minder aantrekkelijk. Het tekort aan leerkrachten treedt daarom altijd het eerst op bij het vinden van geschikte vervangers.

1.1.1 De demografische evolutie en doorstroming

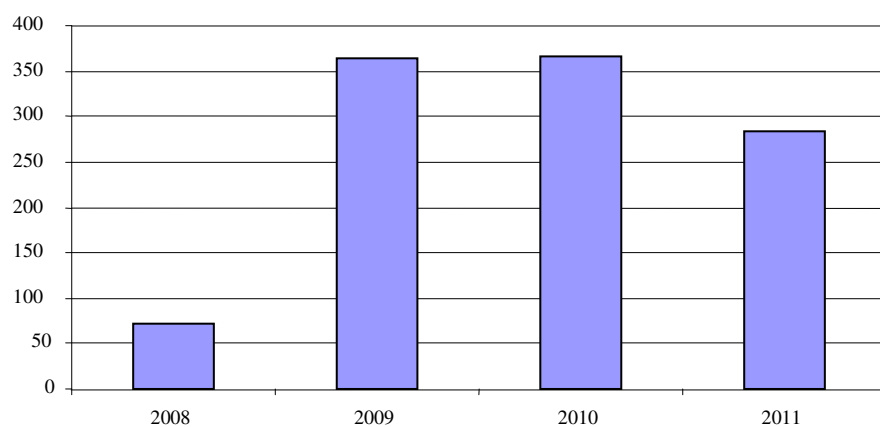
In het kleuteronderwijs blijft het aantal ingeschreven kleuters in 2010 constant in vergelijking met 2009. Vanaf 2011 doet er zich een daling voor (figuur 1).

In het lager onderwijs is er vanaf 2010 een stijging van het aantal lagere schoolkinderen te verwachten. In 2011 is er bijna sprake van een vervijfvoudiging (438 %) t.o.v. 2010. Dit betekent een verhoging van het aantal arbeidsplaatsen voor onderwijzers in de komende twee jaren.

Tabel 1 Prognose werkgelegenheid bft kleuteronderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming

Jaar	2008	2009	2010	2011
Verwachte evolutie ingevolge leerlingenaantallen	71	365	367	284

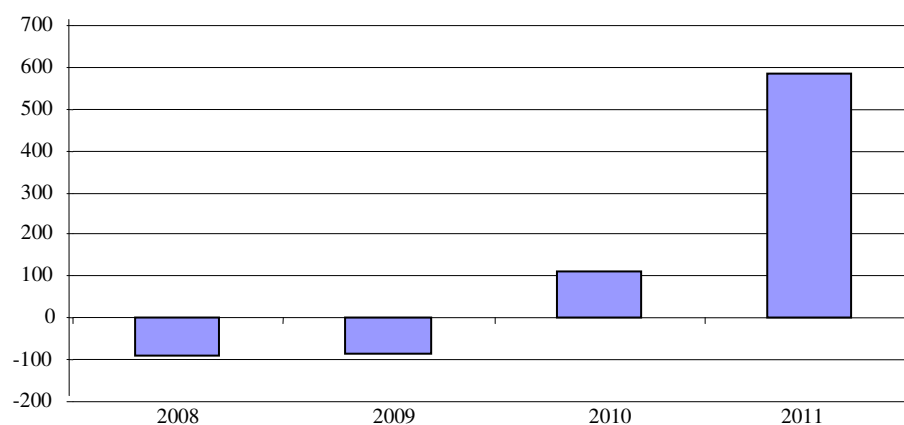
Figuur 1 Prognose werkgelegenheid bft kleuteronderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming

Tabel 2 Prognose werkgelegenheid bft lager onderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming

Jaar	2008	2009	2010	2011
Verwachte evolutie ingevolge leerlingenaantallen	-89	-84	109	586

Figuur 2 Prognose werkgelegenheid bft lager onderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming

1.1.2 De uitstroom

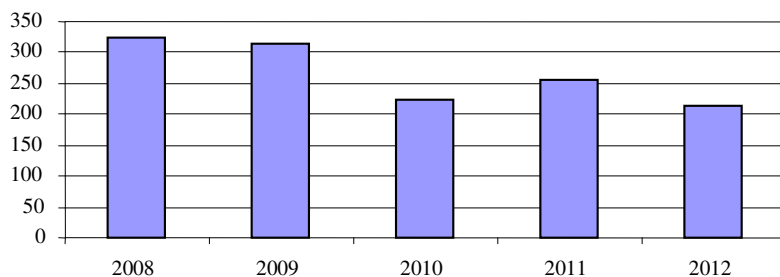
De totale verwachte uitstroom ten gevolge van pensionering of terbeschikkingstelling voorafgaand aan het rustpensioen voorspelt een kleiner aantal kleuteronderwijzers dat de komende jaren hun job verlaat. Voor de onderwijzers wordt eveneens een kleiner aantal uitstromers verwacht.

In totaal ontstaat er over de tijdsspanne 2008-2012 door de uitstroom van personeelsleden een toename van de werkgelegenheid voor kleuteronderwijzers met 1.301 bft's en voor onderwijzers met 2.997 bft's.

Tabel 3 Prognose van de uitstroom in het kleuteronderwijs

Jaar	2008	2009	2010	2011	2012
TBS58+ ²	296	267	117	202	153
Pensioen ³	22	41	39	46	53
Overlijden ⁴	7	7	7	7	7
Totaal	325	315	223	225	213

Figuur 3 Prognose van de uitstroom in het kleuteronderwijs 2008-2012

Tabel 4 Prognose van de uitstroom in het lager onderwijs

Jaar	2008	2009	2010	2011	2012
TBS58+ ⁵	605	604	294	186	468
Pensioen ⁶	74	135	151	156	154
Overlijden ⁷	34	34	34	34	34
Totaal	713	773	479	376	656

² Dit is een raming op basis van het personeelsbestand (onderwijzend en bestuurs-personeel) uitgedrukt in FTE. De uitstroompersentages voor TBS die gehanteerd werden, zijn gebaseerd op de reële uitstroompersentages van januari 2008 t.e.m. september 2008. Bij de raming werd ermee rekening gehouden dat het overgangsstelsel (bonus) vanaf september 2010 eindigt. Dit is automatisch het geval tenzij nieuwe reglementering wordt voorzien.

³ Voor pensionering wordt ervan uitgegaan dat 50% op 60 jaar op pensioen gaat en vervolgens telkens 25%.

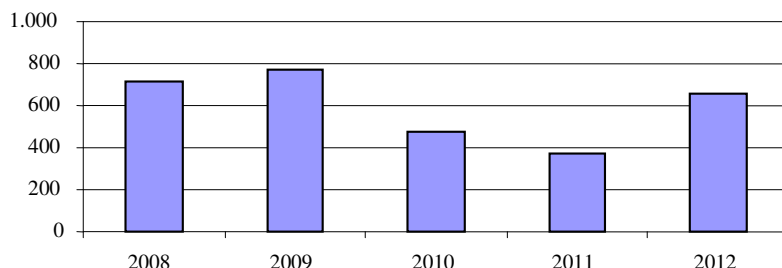
⁴ De overlijdens zijn gebaseerd op de FTE in 2008 en worden constant gehouden.

⁵ Dit is een raming op basis van het personeelsbestand (onderwijzend en bestuurs-personeel) uitgedrukt in FTE. De uitstroompersentages voor TBS die gehanteerd werden zijn gebaseerd op de reële uitstroompersentages van jan '08 t.e.m. sep '08. Bij de raming werd rekening gehouden dat het overgangsstelsel (bonus) vanaf september 2010 eindigt. Dit is automatisch het geval tenzij nieuwe reglementering wordt voorzien.

⁶ Voor pensionering wordt ervan uitgegaan dat 50% op 60 jaar met pensioen gaat en vervolgens telkens 25%.

⁷ De overlijdens zijn gebaseerd op de FTE in 2008 en worden constant gehouden.

Figuur 4 Prognose van de uitstroom in het lager onderwijs 2008-2012

1.1.3 Nieuwe beleidsmaatregelen

In het schooljaar 2008-2009 werd een beperkt aantal nieuwe beleidsmaatregelen ingevoerd. Hierdoor ontstonden een aantal extra arbeidsplaatsen.

1.1.3.1 Uitbreiding zorg

In CAO VIII werd overeengekomen extra middelen toe te kennen aan het zorgbeleid in het basisonderwijs. Om tegelijk mogelijk te maken dat kinderen met specifieke onderwijsbehoeften maximale kansen krijgen én dat de individuele leerkrachten ondersteund worden in hun klaspraktijk, was het immers noodzakelijk de zorgmiddelen uit te breiden. Daarom worden de zorgmiddelen op het niveau van de scholengemeenschap uitgebreid. Dit betekent dat er in het basisonderwijs verspreid over vier schooljaren 414 tot 615 extra zorgcoördinatoren tewerkgesteld kunnen worden, afhankelijk van het diploma. Vanaf 2008 zijn naargelang het diploma 128 of 189 in het kleuteronderwijs en 227 of 337 in het lager onderwijs in dienst getreden.

In CAO VIII is er een groeipad uitgetekend voor meer zorgcoördinatie toe te kennen aan het basisonderwijs. Op kruissnelheid gaat het om 21 mio euro vanaf het schooljaar 2011 – 2012.

Concreet zullen de komende schooljaren nog 22 of 33 zorgcoördinatoren extra kunnen worden aangesteld.

1.1.3.2 GOK in het buitengewoon basisonderwijs

Via het gelijke onderwijskansenbeleid is er werk gemaakt van het bundelen van de inspanningen, een éénduidige visie en een samenbrengen van de huidige versnipperde projecten en middelen. Vanaf 1 september 2002 is dit al, door middel van het geïntegreerd ondersteuningsaanbod, gebeurd in het gewoon basisonderwijs.

Tot op heden was dit nog niet gebeurd in het buitengewoon basisonderwijs, waar men nog steeds met het onderwijsvoorrangsbeleid (OVV) werkte.

Vanaf 1 september 2009 wordt er ook gewerkt met een GOK-beleid in de types 1 en 3. Er worden bovenop de bestaande middelen nog 307 'reguliere' GOK-uren toegevoegd en er wordt eveneens voorzien in een overgangsmaatregel zodat scholen die nu OVV-uren hebben niet onmiddellijk alle uren zouden verliezen. Deze maatregel is gespreid over 2 schooljaren.

Dit komt overeen met 15 ambten, die verdeeld over kleuter- en lager onderwijs op basis van de totaliteit van de lestijden volgens de schalen 5 ambten kleuter en 10 ambten lager onderwijs opleveren.

1.1.3.3 De verdiepings- en verbredingsbegeleiders

De verdiepings- en verbredingsbegeleiders zijn mensen die worden aangehecht bij het contingent van de pedagogische begeleidingsdiensten (PBD's) in het kader van het ondersteunen van scholen voor buitengewoon onderwijs die een aanbod hebben naar jongeren met ASS. In 2008-2009 werden er 22,5 bft aangesteld, vanaf 2009-2010 nog eens extra 36. Dit brengt het totaal op 58,5. Een aantal van die bft's worden waarschijnlijk ingevuld via detacheringen van onderwijzend personeel.

1.1.3.4 GON

Binnen het Geïntegreerd Onderwijs (GON) is er een correctiebudget voorzien dat als doel heeft de begeleidende scholen voor buitengewoon onderwijs in staat te stellen, adequaat in te spelen op zorgvragen van jongeren met ASS in het gewoon onderwijs. Vanaf het schooljaar 2009-2010 is er een uitbreiding van deze GON-ASS: 159 extra lestijden (+ 147 extra uren paramedische ondersteuning). Dit betekent 7 bft.

1.1.3.5 GOK

Vanaf 1 september 2008 gaat het aantal uren voor gelijke onderwijskansen (GOK) in het basis- en secundair onderwijs fors omhoog. GOK-uren zijn extra uren die scholen ontvangen op basis van hun kansarmoedeprofiel en waarmee ze leraren kunnen aanwerven om een gelijkekansenbeleid te voeren. Het totale GOK-budget werd opgetrokken van 83,1 miljoen euro in 2007-2008 tot 101 miljoen in 2008/2009. Dat is een stijging van meer dan 20% en stemt overeen met 200 extra voltijdse jobs in het basisonderwijs.

1.1.3.6 GOK+

Voor GOK+ (dit zijn GOK-lestijden die worden toegekend aan scholen met veel GOK-kleuters en die kaderen in het actieplan tot verhoging van de kleuterparticipatie) is er eveneens een sociale maatregel genomen waarbij scholen die ten opzichte van het schooljaar 2007- 2008 lestijden GOK+ zouden verliezen, een deel van lestijden konden behouden. Dat leverde vanaf 1 september 2008 bijkomend 22,5 bft ambten op (deze ambten zijn enkel voor kleuteronderwijs).

1.1.4 Besparingen

1.1.4.1 Terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking (TBSOB)

Het extra kader wordt niet langer behouden. De scholengemeenschappen in het basis- en secundair onderwijs zijn opnieuw verplicht om de terbeschikkinggestelde personeelsleden te melden aan een volgende reëctatiecommissie, zodat deze een passende vacature kan zoeken en aanbieden aan deze personeelsleden.

In totaal betekent dit voor 2010 een inkrimping van het aantal beschikbare vacatures met 1 bft in het kleuteronderwijs en 2 bft in het lager onderwijs.

1.1.4.2 Proeftuinen

De driejarige projecten in het leerplichtonderwijs met betrekking tot studie- en beroepskeuze en rond het werkplekleren lopen nog tot het einde van het schooljaar 2009-2010. De vaststelling en voorlopige conclusies van een aantal van deze projecten tonen aan dat sommige goede resultaten boeken.

Vanaf het schooljaar 2010-2011 zullen enkel deze projecten met een jaar verlengd worden. Vanaf 1 september 2011 houden de proeftuinen definitief op te bestaan. Dit vertaalt zich in een verlies van 3 bft in 2010 voor het kleuteronderwijs en 5 bft in 2010 voor het lager onderwijs.

1.1.4.3 Verloven bijzondere opdracht 50%

De verloven wegens bijzondere opdracht worden met de helft verminderd m.n de verloven wegens bijzondere opdracht die vallen onder art.77 quater van het decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van bepaalde personeelsleden van het gemeenschapsonderwijs/ art.51 quater van het decreet betreffende de rechtspositie van sommige personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs en de gesubsidieerde centra voor leerlingenbegeleiding §2, 4° en 8°.

1.1.4.4 Mentoren

De mentoruren worden vanaf 1 september 2010 niet langer toegekend. Dit resulteert in een verlies van 65 bft in het kleuteronderwijs en 122 bft in het lager onderwijs.

1.1.5 Prognose van de vraag naar kleuteronderwijzers en onderwijzers in 2008-2011

In dit onderdeel brengen wij alle ontwikkelingen aan de vraagzijde samen en gaan wij na in welke mate de komende jaren een vraag naar kleuteronderwijzers en onderwijzers ontstaat.

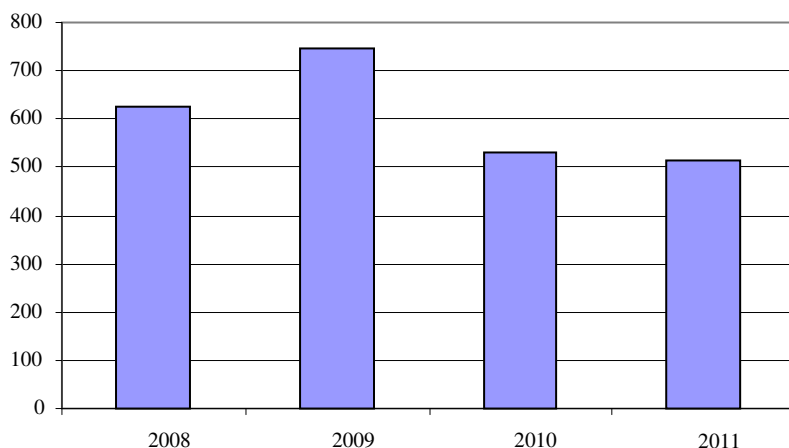
1.1.5.1 Kleuteronderwijzers

Uit onderstaande tabel blijkt dat de vraag naar kleuteronderwijzers in de periode 2008-2011 in totaal **2.415 of 2.479** bft's zal omvatten, afhankelijk van de manier waarop de bijkomende arbeidsplaatsen in de scholengemeenschappen worden ingevuld.

Tabel 5 - Prognose van de vraag naar kleuteronderwijzers voor 2008-2011

Extra vraag kleuteronderwijzers	2008	2009	2010	2011	Totaal 08-11
Demografische evolutie	71	365	367	284	1.087
Uitstroom	325	315	223	225	1.088
Nieuwe beleidsmaatregelen					
Uitbreiding zorg	128 of 189	6 of 9	12	4	150 of 214
GOK BUBaO	/	5	/	/	5
Verdieping- en verbredingsbegeleiders	8	13	/	/	21
GON	/	3	/		3
GOK	70	/	/	/	70
GOK +	22	/	/	/	22
Besparingen					
TBSOB	/	/	-1	/	-1
Proeftuinen	/	/	-3	/	-3
Verloven bijzonder opdracht 50%	/	/	-1	/	-1
Mentoruren	/	39	-65	/	-26
Verwachte vraag	624 of 685	746 of 749	532	513	2.415 of 2.479

Figuur 5 Prognose van de vraag naar kleuteronderwijzers - minimale vraag

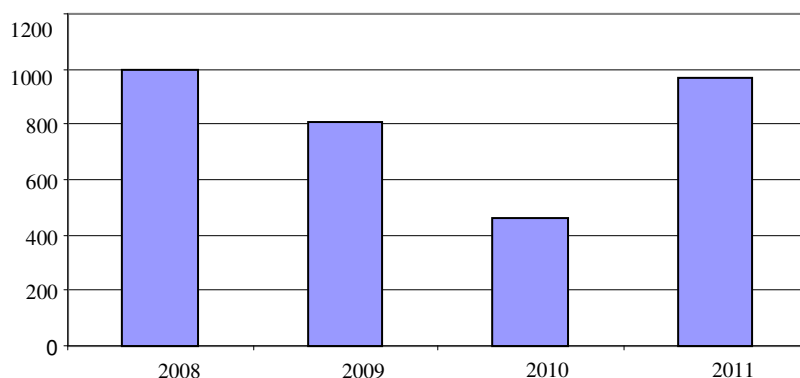
1.1.5.2 Onderwijzers

De vraag naar onderwijzers zal in de periode 2008-2011 in totaal **3.239** bft's omvatten. Naargelang de manier waarop de ambten van de zorgcoördinatoren worden ingevuld, kan dit cijfer stijgen tot **3.368** bft's.

Tabel 6 - Prognose van de vraag naar onderwijzers voor 2008-2011

Extra vraag onderwijzers	2008	2009	2010	2011	Totaal 08-11
Demografische evolutie	-89	-84	109	586	522
Uitstroom	713	773	479	376	2.341
Nieuwe beleidsmaatregelen					
Uitbreiding zorg	227 of 337	12 of 17	23 of 34	7 of 10	269 of 398
GOK BUBaO	/	10	/	/	10
Verdieping- en verbredingsbegeleiders	14	23	/	/	37
GON	/	4	/	/	4
GOK basis- en secundair onderwijs	130	/	/	/	130
Besparingen					
TBSOB	/	/	-2	/	-2
Proeftuinen	/	/	-5	/	-5
Verloven bijzonder opdracht 50%	/	/	-17	/	-17
Mentoruren	/	72	-122	/	-50
Verwachte vraag	995 of 1.105	810 of 815	465 of 476	969 of 972	3.239 of 3.368

Figuur 6 - Prognose van de vraag naar onderwijzers - minimale vraag

1.1.6 De vervangingen

Gedurende een schooljaar moeten er heel wat vervangingen gebeuren. Het kan hier zowel gaan om vervangingen op lange termijn (bv. voor een volledig schooljaar, in de plaats van iemand die loopbaanonderbreking neemt) als op korte termijn (bv. wanneer een leerkracht gedurende een maand afwezig is wegens ziekte). Ook de vervangingen voor korte afwezigheden vallen hieronder.

Om deze vervangingen te kunnen "invullen", moet de onderwijsarbeidsmarkt beschikken over een voldoende grote reserve aan invalkrachten. Voor het schooljaar 2005-2006 waren in het kleuteronderwijs gemiddeld maandelijks 1.239 bft's nodig voor deze vervangingen. Voor deze 1.239 bft's werden gemiddeld 2.002 personen aangesteld (ratio: 1,61 personen per bft).

In 2006-2007 werden 2.295 personen aangesteld voor het gemiddelde aantal vervangingen per maand van 1.365 bft's (ratio: 1,68)

In 2007-2008 werden 2.573 personen aangesteld voor het gemiddelde aantal vervangingen per maand van 1.529 bft's (ratio: 1,68).

In het lager onderwijs moesten in de loop van het schooljaar 2005-2006 gemiddeld elke maand 2.169 bft's vervangen worden. Die vervangingen gebeurden door gemiddeld 3.365 personen (ratio: 1,55 personen per bft). In de loop van het schooljaar 2006-2007 moesten gemiddeld elke maand 2.396 bft's vervangen worden. Die vervangingen gebeurden door gemiddeld 3.878 personen (ratio: 1,62 personen per bft).

Voor het schooljaar 2007-2008 waren gemiddeld maandelijks 2.622 bft's nodig voor deze vervangingen. Voor deze 2.622 bft's werden gemiddeld 4.204 personen aangesteld (ratio: 1,60).

Tabel 7 Ratio van het aantal vervangingen in bft/aantal vervangingen (korte en lange afwezigheden) in koppen in het kleuteronderwijs

	Aantal vervangingen in bft	Aantal vervangingen in koppen	Ratio
2000-2001	1.202	1.660	1,38
2001-2002	1.370	1.985	1,45
2002-2003	1.356	2.249	1,66
2003-2004	1.152	1.649	1,43
2004-2005	1.252	1.812	1,45
2005-2006	1.239	2.002	1,61
2006-2007	1.365	2.295	1,68
2007-2008	1.529	2.573	1,68

Tabel 8 Ratio van het aantal vervangingen in bft/aantal vervangingen (korte en lange afwezigheden) in koppen in het lager onderwijs

	Aantal vervangingen in bft	Aantal vervangingen in koppen	Ratio
2000-2001	1.828	2.618	1,43
2001-2002	2.114	2.959	1,40
2002-2003	1.782	3.113	1,75
2003-2004	1.936	2.730	1,41
2004-2005	2.146	3.020	1,41
2005-2006	2.169	3.365	1,55
2006-2007	2.396	3.878	1,62
2007-2008	2.622	4.204	1,60

Het aantal bft's voor vervangingen is in de loop van het schooljaar aan belangrijke schommelingen onderhevig. De vraag naar invalkrachten was in de afgelopen schooljaren telkens het hoogst in de maand mei.

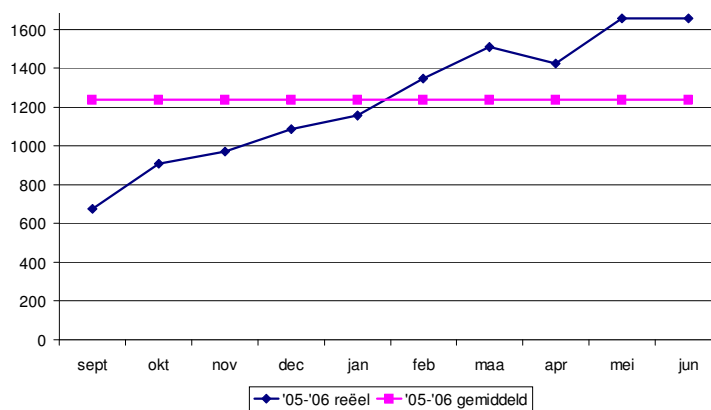
Tabel 9 Maandelijks overzicht van de ingevulde vervangingen in het kleuteronderwijs in bft

	sep	okt	nov	dec	jan	feb	maa	apr	mei	jun
2000-2001	718	1.002	1.072	1.123	1.118	1.231	1.397	1.375	1.522	1.461
2001-2002	849	1.195	1.322	1.097	1.428	1.365	1.604	1.535	1.678	1.628
2002-2003	843	1.189	1.252	1.147	1.216	1.435	1.571	1.527	1.715	1.661
2003-2004	653	995	1.065	1.002	1.070	1.162	1.317	1.301	1.497	1.461
2004-2005	678	1.075	1.093	1.097	1.147	1.238	1.507	1.457	1.621	1.607
2005-2006	674	908	968	1.088	1.155	1.346	1.510	1.425	1.656	1.656
2006-2007	748	1.047	1.118	1.160	1.225	1.437	1.686	1.578	1.823	1.823
2007-2008	868	1.175	1.307	1.208	1.378	1.609	1.817	1.840	2.043	2.041

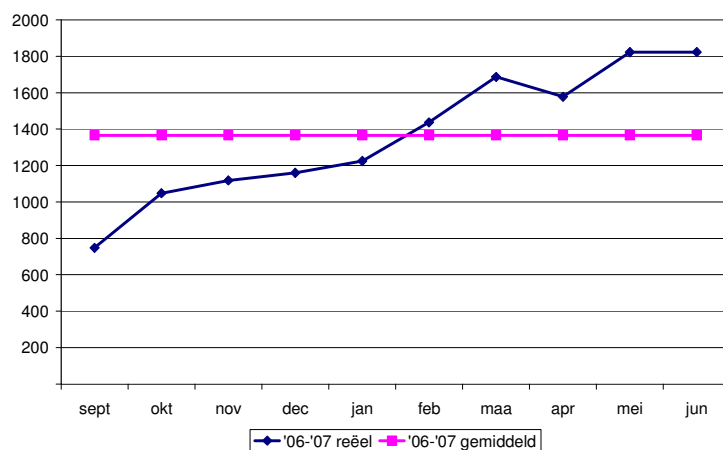
Tabel 10 Maandelijks overzicht van de ingevulde vervangingen in het lager onderwijs in bft

	sep	okt	nov	dec	jan	feb	maa	apr	mei	jun
2000-2001	1.212	1.620	1.716	1.894	1.703	1.836	2.064	1.981	2.164	2.093
2001-2002	1.498	1.927	2.095	1.719	2.251	2.114	2.419	2.283	2.456	2.383
2002-2003	1.566	2.123	2.245	1.891	1.978	2.390	2.599	2.467	2.672	2.564
2003-2004	1.208	1.769	1.899	1.873	1.961	2.011	2.183	2.063	2.238	2.157
2004-2005	1.254	2.005	2.078	2.202	2.159	2.068	2.483	2.303	2.479	2.429
2005-2006	1.289	1.775	1.840	2.085	2.157	2.345	2.591	2.378	2.643	2.590
2006-2007	1.521	2.105	2.239	2.286	2.350	2.519	2.843	2.554	2.789	2.750
2007-2008	1.800	2.433	2.564	2.434	2.535	2.680	2.960	2.862	3.029	2.922

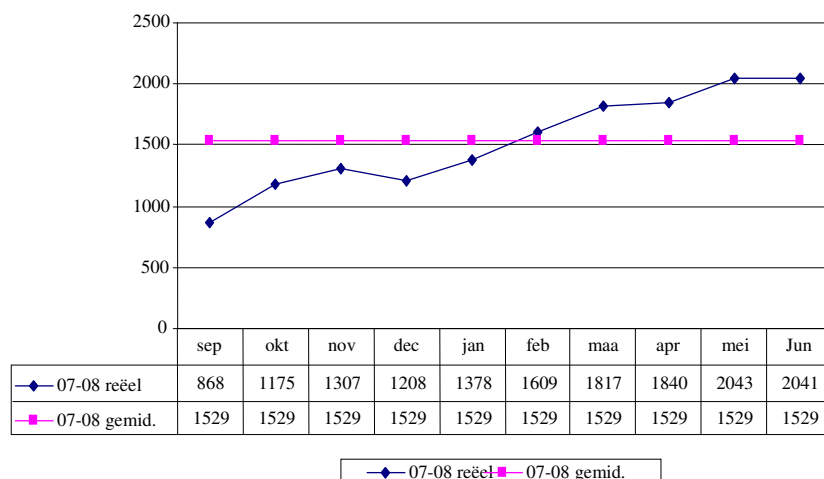
Figuur 7 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten kleuteronderwijs in de loop van het schooljaar 2005-2006

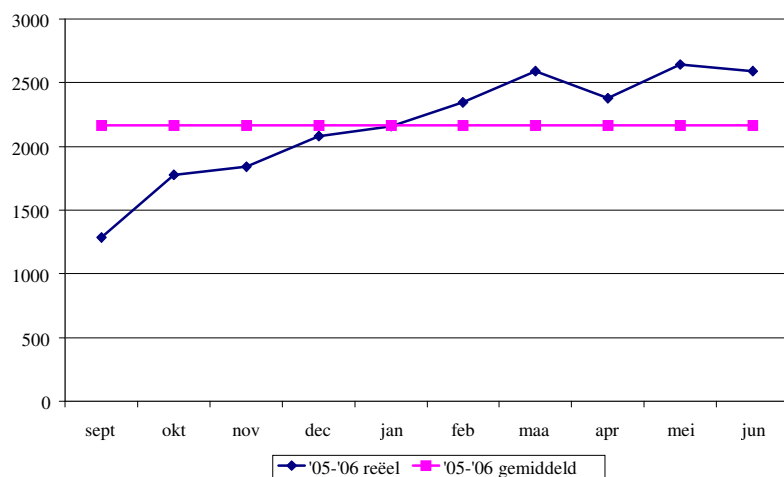
Figuur 8 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten kleuteronderwijs in de loop van het schooljaar 2006-2007

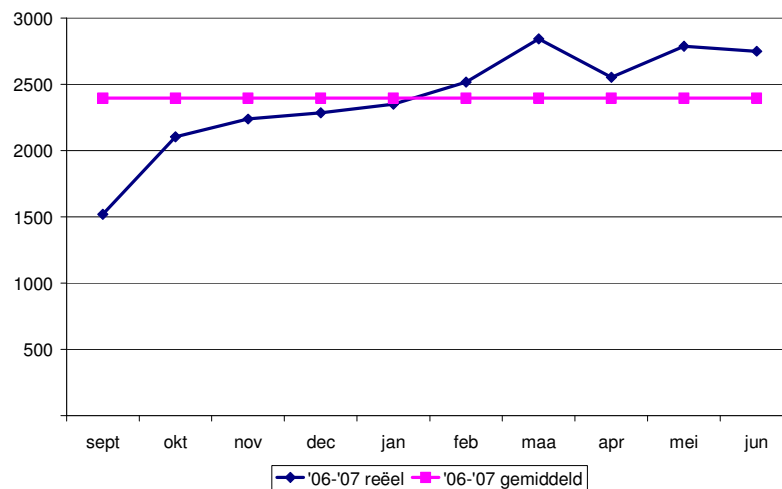
Figuur 9 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten kleuteronderwijs in de loop van het schooljaar 2007-2008

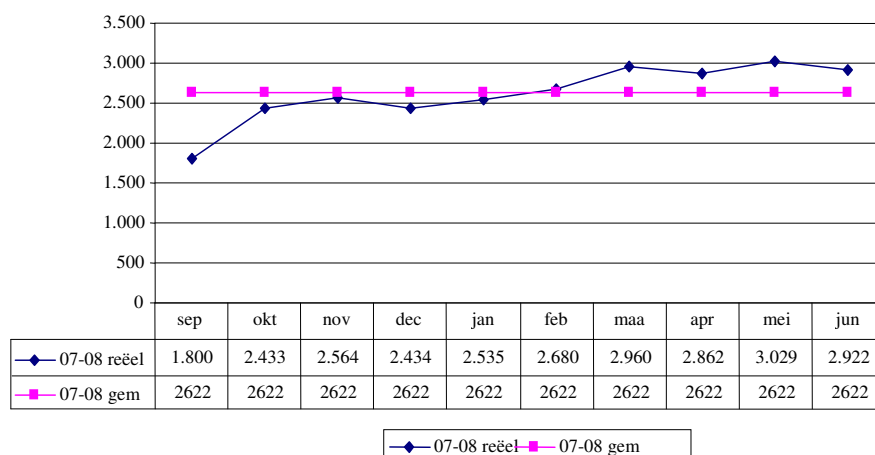
Figuur 10 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten lager onderwijs in de loop van het schooljaar 2005-2006

Figuur 11 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten lager onderwijs in de loop van het schooljaar 2006 - 2007

Figuur 12 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten lager onderwijs in de loop van het schooljaar 2007 - 2008

1.2 Het aanbod

De pas afgestudeerden van de lerarenopleiding vormen een belangrijk onderdeel van het aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt. Bij de start van het schooljaar kunnen heel wat pas afgestudeerden starten in vacante betrekkingen in het onderwijs. Wie in september niet kan starten, maar blijft kiezen voor een onderwijsjob, schrijft zich in bij de VDAB als werkzoekende en/of kan als interimaris aan de slag in de loop van het schooljaar.

Als het aantal vacante betrekkingen stijgt, stromen jaarlijks – in de regel op 1 september - meer kandidaten vanuit de lerarenopleiding of de werkloosheid door naar het onderwijs, en wordt de reserve (in de werkloosheid of als boventallige) kleiner. Als het aantal vacante betrekkingen afneemt, is de doorstroming kleiner, en vloeien leerkrachten terug naar de interim-reserve (werkloosheid) of, als zelfs vastbenoemde leerkrachten hun baan verliezen, naar de reffectatiereserve.

Deze werkloosheidsreserve wordt jaarlijks vernieuwd door de instroom van nieuwe leerkrachten vanuit de lerarenopleidingen. Als dit aantal groeit, versterkt dit de arbeidsreserve. In dit hoofdstuk gaan wij na in welke mate de komende jaren van deze verhoogde instroom een versterking van de arbeidsreserves mag worden verwacht (1.2.1).

In punt 1.2.2 bekijken wij de evolutie van het aantal leerkrachten zonder job dat bij het begin van het schooljaar bij de VDAB als werkzoekende is ingeschreven. De reserve van vastbenoemde maar boventallige leerkrachten (1.2.3) is in het basisonderwijs quasi uitgeput.

Als de reserve ontoereikend is om de vraag naar leerkrachten in te vullen, zal dit de druk op de zittende leerkrachten verhogen. Een lerarentekort verhoogt dan ook onvermijdelijk de werkdruk binnen deze groep. In punt 1.2.4 gaan wij na in welke mate het onderwijs nog beschikt over een (theoretische) stille reserve van deeltijdse leerkrachten.

1.2.1 Nieuwe instroom vanuit de lerarenopleidingen

1.2.1.1 Evolutie van de inschrijvingen

Het aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt wordt jaarlijks hernieuwd door de pas afgestudeerden van de lerarenopleidingen. Het aantal afgestudeerden-laatstejaars aan de opleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer kende een dieptepunt in de periode 1990-1991, steeg daarna opnieuw en bleef vanaf academiejaar 1995-1996 tot en met academiejaar 1998-1999 quasi stabiel.

Vanaf academiejaar 1999-2000 steeg het aantal eerstejaars in de opleiding voor kleuteronderwijzer echter met 19%. Het aantal eerstejaars voor onderwijzer steeg met liefst 40%. De toename van het aantal inschrijvingen zette zich door in de volgende academiejaren.

Voor de vernieuwde belangstelling voor de lerarenopleiding tussen 1999 en 2004 waren er een aantal mogelijke verklaringen:

- de loonsverhogingen: gelijkschakeling van de weddenscalen van kleuteronderwijzer en onderwijzer met die van regent, aangevuld met de maatregelen uit CAO VI⁸;
- de berichtgeving over de tekorten in het onderwijs, die jongeren een perspectief boden op werkgelegenheid;
- de aandacht voor het leraarschap, bv. via de toenmalige “Word leerkracht”-campagne.

Omdat het ten gevolge van de flexibilisering in het hoger onderwijs niet meer mogelijk is om eerstejaarsstudenten te tellen, wordt hieronder nagegaan hoeveel generatiestudenten de opleidingen kleuteronderwijzer en onderwijzer tellen. Generatiestudenten zijn studenten die zich voor de eerste keer inschrijven met een diplomacontract voor een professioneel of academisch gerichte bachelor in het hoger onderwijs in Vlaanderen.

Uit tabel 11 valt af te leiden dat er in 2001 iets meer generatiestudenten kleuteronderwijzer waren dan in 2000. In 2002 zijn ongeveer evenveel generatiestudenten ingeschreven. 2003 kent dan weer een stijging, die echter al in 2004 teniet gedaan wordt. In 2005 en 2006 schreven zich opnieuw iets minder nieuwe studenten in voor de opleiding kleuteronderwijzer dan het voorgaande jaar. Deze trend zette zich verder in 2007 en 2008.

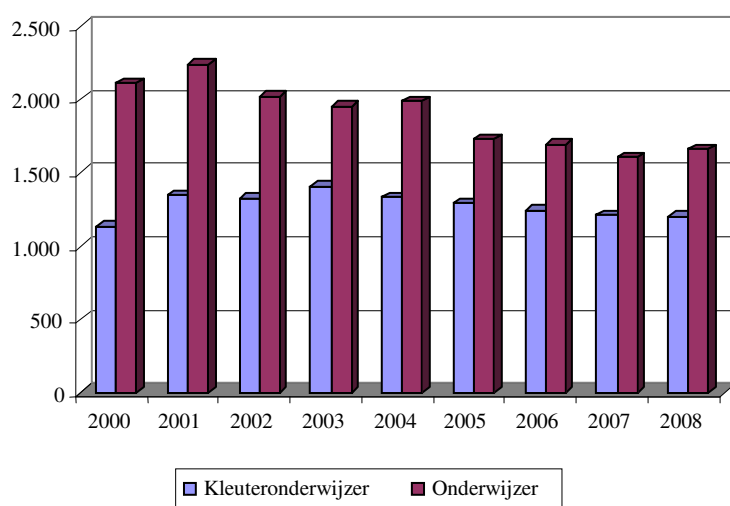
Wat de generatiestudenten onderwijzer betreft, zien we iets meer studenten in 2001 dan in 2000, maar een terugval vanaf 2002. Vanaf 2003 merken we een dalende trend, enkel voor het schooljaar 2008-2009 is er opnieuw een lichte stijging in het aantal generatiestudenten.

⁸ Dat er een relatie is tussen de hoogte van de lonen en de instroom in de lerarenopleiding, wordt ook geponeerd in het onderzoek van het Centraal Planbureau, Leraren, tekorten en salarissen, Den Haag, 2000.

Tabel 11 Evolutie van het aantal generatiestudenten van de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer⁹

	Kleuter- onderwijzer	Onderwijzer	Totaal
2000-2001	1.137	2.109	3.246
2001-2002	1.346	2.234	3.580
2002-2003	1.329	2.016	3.345
2003-2004	1.407	1.952	3.359
2004-2005	1.334	1.984	3.318
2005-2006	1.293	1.726	3.019
2006-2007	1.246	1.696	2.942
2007-2008 ¹⁰	1.210	1.606	2.816
2008-2009 ¹¹	1.198	1.661	2.859

Figuur 13 Evolutie van het aantal generatiestudenten van de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer

Samenvattend kunnen we dan ook stellen dat de opleidingen tot kleuteronderwijzer en onderwijzer minder populair zijn dan de voorgaande jaren.

Aangezien niet iedereen die aan een opleiding begint, ook effectief in zijn laatste jaar zijn diploma ontvangt, is het nuttig om te weten hoeveel diploma's afgeleverd worden. Om een trend te kunnen vaststellen zijn tevens de afgeleverde diploma's van de voorgaande jaren in de onderstaande tabel opgenomen.

In deze tabel valt af te lezen dat het aantal gediplomeerde kleuteronderwijzers in 2000 met ongeveer 12% daalde tegenover het voorgaande jaar om daarna echter weer met 28% te stijgen in 2001. De periode tot en met 2003 bleef het aantal gediplomeerde kleuteronderwijzers ongeveer constant om dan in 2004 opnieuw licht te stijgen. Deze stijging werd in 2005 voortgezet, zodat het aantal gediplomeerde kleuteronderwijzers dan met 30% gestegen is t.o.v. 1999. De daling in 2006 werd voortgezet in 2007.

⁹ Bron: Cel gegevensbeheer afdeling Hoger Onderwijs

¹⁰ Studentenaantallen op 31 oktober 2007.

¹¹ Met ingang van het academiejaar 2008-2009 wordt gebruik gemaakt van de DHO databank. Onder deze gegevens worden alle inschrijvingen weergegeven.

Het aantal gediplomeerde onderwijzers kende in de periode 1999-2001 een enorme stijging van maar liefst 59% om daarna licht terug te vallen in 2002. In 2003 steeg het aantal gediplomeerden opnieuw om in 2004 ongeveer gelijk te blijven. In 2005 daalde het aantal gediplomeerde onderwijzers tot 1.430. In 2006 is er een stijging tot 1.526. In 2007 daalt het aantal gediplomeerde onderwijzers tot 1.283.

Tabel 12 Evolutie van het aantal gediplomeerden in de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer¹²

	Kleuter- onderwijzer	Onderwijzer
1999-2000	786	996
2000-2001	693	1.132
2001-2002	884	1.585
2002-2003	875	1.499
2003-2004	895	1.528
2004-2005	963	1.522
2005-2006	1.019	1.430
2006-2007	916	1.526
2007-2008	880	1.283

Figuur 14 Evolutie van het aantal uitgereikte diploma's in de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer

1.2.1.2 Potentieel aanbod op de arbeidsmarkt

In de opleidingen voor kleuteronderwijzer behaalden van de 1.293 generatiestudenten die in 2005 begonnen 880 studenten drie schooljaren later een diploma (zie tabel 11 en 12). Dit is een percentage van 68%.

Passen wij dit percentage toe op de generatiestudenten van 2006, dan betekent dit dat er in 2009 van deze groep 847 een diploma kleuteronderwijzer zullen behalen. Deze groep is vanaf september 2009 beschikbaar voor de arbeidsmarkt. Van de generatiestudenten van 2007 behalen 823 een diploma in 2010. Van de generatiestudenten van 2008 zijn volgens dezelfde hypothetische veronderstelling 815 gediplomeerde kleuteronderwijzers beschikbaar op de arbeidsmarkt in 2011.

¹² Bron: Cel gegevensbeheer afdeling Hoger Onderwijs

Tabel 13 Extra aanbod op de arbeidsmarkt voor kleuteronderwijzers. Prognose van 2008 tot en met 2011 op basis van het aantal afgeleverde diploma's

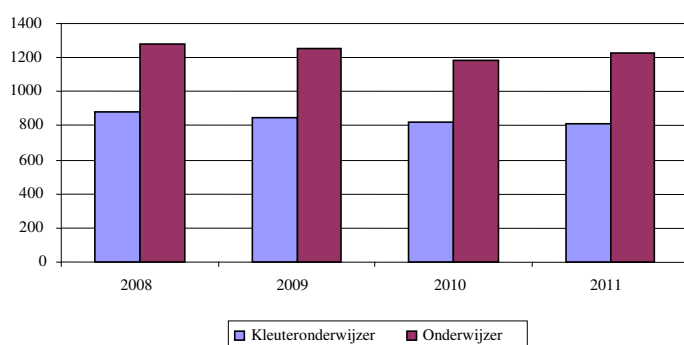
	2008	2009	2010	2011	Totaal '08-'11
Beschikbaar op arbeidsmarkt	880	847	823	815	3.365

Van de 1.726 generatiestudenten die zich in 2005 inschreven voor onderwijzer behaalden 1.283 studenten of 74% een diploma. Passen we dit percentage opnieuw toe op de generatiestudenten van september 2006, dan behalen 1.255 studenten hun diploma in 2009. Deze studenten kunnen datzelfde jaar op de arbeidsmarkt komen. Van de 1.606 generatiestudenten van 2007 zouden dan 1.188 studenten hun diploma in 2010 behalen en 1.229 studenten hun diploma in 2011.

Tabel 14 Extra aanbod op de arbeidsmarkt voor onderwijzers. Prognose van 2009 tot en met 2011 op basis van het aantal afgeleverde diploma's

	2008	2009	2010	2011	Totaal '08-'11
Beschikbaar op arbeidsmarkt	1.283	1.255	1.188	1.229	4.955

Figuur 15 Prognose van het extra potentieel aanbod aan kleuteronderwijzers en onderwijzers op basis van het aantal afgeleverde diploma's in de lerarenopleidingen

1.2.1.3 Doorstroming van lerarenopleiding naar onderwijssector

In punt 1.2.1.2. werd het potentieel aanbod aan nieuwe leerkrachten bepaald. Dat wil zeggen dat ervan werd uitgegaan dat al wie afstudeert als kleuteronderwijzer of onderwijzer ook effectief in het onderwijs terechtkomt. In hoeverre dat ook zo is, blijkt uit onderstaande cijfers¹³.

Tabel 15 Aantal kleuteronderwijzers in dienst in verhouding tot het aantal afgestudeerden

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aantal afgestudeerde kleuteronderwijzers	786	693	884	875	895	963	1.019	916	880
Aantal kleuteronderwijzers in dienst	668	705	827	726	687	845	848	650	734
Verschil afgestudeerd – in dienst	-118	+12	-57	-149	-208	-118	-171	-266	-146
% in dienst	85%	102% ¹⁴	94%	83%	77%	88%	83%	70%	83%

¹³ Bron: cel EPD (elektronisch personeelsdossier), AgODi (Agentschap voor Onderwijsdiensten).

¹⁴ Een positief saldo is uiteraard onmogelijk. Dit cijfer is te wijten aan een lacune in de databanken.

Tabel 16 Aantal onderwijzers in dienst in verhouding tot het aantal afgestudeerden

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aantal afgestudeerde onderwijzers	996	1.132	1.585	1.499	1.528	1.522	1.430	1.526	1.283
Aantal onderwijzers in dienst	975	1.102	1.461	1.352	1.342	1.397	1.254	1.057	1.046
Vershil afgestudeerd – in dienst	-21	-30	-124	-147	-186	-125	-176	-469	-237
% in dienst	98%	97%	92%	90%	88%	92%	88%	69%	82%

De cijfers in tabel 15 en 16 tonen aan dat zowel in het kleuter- als in het lager onderwijs een grote meerderheid van de jonge afgestudeerden ook effectief in het onderwijs terechtkomen. De cijfers gingen tot en met 2003 in dalende lijn en waren het laagst in het schooljaar 2003-2004. In 2004 stroomde opnieuw een hoger percentage pas afgestudeerden in in het onderwijs, zowel in het kleuter- als in het lager onderwijs. 2005 kende een lichte terugval ten opzichte van 2004.

2006 kende een grote terugval. Zo stroomt in het lager onderwijs bijna 20% minder door in vergelijking met 2005. In 2007 is de doorstroom voor het kleuteronderwijs hetzelfde als in 2005. In het lager onderwijs stijgt de doorstroom van 69% in 2006 naar 82% in 2007.

Dat de meeste afgestudeerden van de opleiding voor kleuteronderwijzer en onderwijzer effectief kiezen voor een baan in het onderwijs, blijkt ook uit een wetenschappelijk onderzoek naar de aantrekkelijkheid van het leerkrachtenberoep in Vlaanderen anno 2002¹⁵. Hierin worden bovenstaande cijfers bevestigd: "Van de personen die een lerarenopleiding gevolgd hebben, komen degenen die een opleiding genoten hebben voor het lager onderwijs uiteindelijk het vaakst effectief in het onderwijs terecht. Slechts 5% belandt buiten het onderwijs, tenminste voor de eerste job. De arbeidsreserve is hier bijgevolg bijzonder klein."

1.2.1.4 Uitstroom van jonge leerkrachten

Dat heel wat afgestudeerden effectief kiezen voor een job in het kleuter- of lager onderwijs (zie 1.2.1.3.), betekent echter nog niet dat ze er ook aan de slag blijven. De onderstaande tabellen geven de uitstroom weer van jonge leerkrachten binnen de vijf jaar na hun indiensttreding in het onderwijs. Hierbij werd nagegaan hoeveel percent van een groep jonge tijdelijke interimarissen die in 1995 in het onderwijs startten in 1999 niet meer in het onderwijs actief was. De daaropvolgende jaren werd dezelfde bevraging gedaan.

Tabel 17 Percentage leerkrachten dat na 5 jaar het basisonderwijs heeft verlaten in Vlaanderen¹⁶

	okt '99	okt '01	okt '03	okt. '04	okt. '05	okt. '06	okt. '07	okt. '08
Gewoon basisonderwijs	16%	13%	14%	16%	23%	23%	24%	27%
Buitengewoon basisonderwijs	17%	14%	19%	23%	33%	30%	30%	32%

Uit tabel 17 blijkt dat het percentage leerkrachten dat het basisonderwijs na vijf jaar verlaten heeft tot en met oktober 2004 door de jaren heen vrij constant blijft. Voor het gewoon onderwijs schommelt dit tussen de 13 en 16%, voor het buitengewoon onderwijs tussen de 14 en 23%.

Voor oktober 2005 bemerken we echter zowel in het gewoon als buitengewoon basisonderwijs een sterke stijging tegenover het voorgaande jaar. In oktober 2006-2007 blijft dit percentage nagenoeg hetzelfde voor wat het gewoon basisonderwijs betreft. In het buitengewoon onderwijs is er sprake van een lichte daling. In oktober 2008 is het percentage leerkrachten dat het basisonderwijs verlaat opnieuw gestegen tegenover het voorgaande schooljaar.

¹⁵ De roeping tot leerkracht. Een onderzoek naar de aantrekkelijkheid van het leerkrachtenberoep in Vlaanderen anno 2002. Nick Matheus, Jessy Siongers en Inge Van den Brande (OBPWO 01.02), p. 143. Er werd een steekproef getrokken van de afgestudeerden van 1997 en 2001 van de initiële lerarenopleiding op basis van de door de onderwijsinstellingen geleverde adresgegevens.

¹⁶ Bron: Stafdiensten, Departement Onderwijs en Vorming

Tabel 18 Percentage leerkrachten dat na 5 jaar het basisonderwijs heeft verlaten in Brussel¹⁷

	okt '01: Brussel	okt '03: Brussel	okt '04: Brussel	okt '05: Brussel	okt'06: Brussel	okt '07: Brussel	okt '08: Brussel
Gewoon basisonderwijs	59%	44%	53%	54%	53%	54%	53%
Buitengewoon basisonderwijs	67%	64%	60%	50%	64%	100% ¹⁸	57%

Opmerkelijk zijn de hoge uitstroombpercentages in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In verhouding tot de rest van Vlaanderen zijn deze twee tot drie keer zo groot. De hoge uitstroombpercentages in Brussel zijn te verklaren door de kenmerken en/of vooroordelen van het stedelijk milieu, zoals:

- de omgevingstaal is niet het Nederlands;
- het aanzienlijke aandeel van anderstalige leerlingen in de Nederlandstalige scholen;
- de stadsvlucht van leerlingen en leerkrachten;
- afstand tussen woon- en tewerkstellingsplaats;
- hoge vastgoed- en huurprijzen.

1.2.1.5 Zij-instromers

Naast de pas afgestudeerde kleuteronderwijzers en onderwijzers is er nog een categorie die invloed heeft op het aanbod aan leerkrachten, nl. de zij-instromers. Dit zijn leerkrachten die pas na een andere werkervaring overstappen naar een job in het onderwijs.

Hoeveel zij-instromers er in de volgende jaren zullen zijn, kan moeilijk worden ingeschat. Onderstaande tabellen kunnen een indicatie geven. Elke tabel bevat per ambt en per leeftijdscategorie hoeveel leerkrachten (koppen, geen bft's) er op 1 september van elk schooljaar zijn met 0 jaar anciënniteit in organieke betrekkingen¹⁹. Voor leerkrachten vanaf 30 jaar met een anciënniteit van 0 jaar kan verondersteld worden dat ze voordien misschien een andere werkervaring hebben opgedaan.

Tabel 19 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2008

01/09/2008	<30	30-35	35-40	40-45	45-50	>50	Totaal 30-50+
Kleuteronderwijzer	309	5	2	3	1		11
Kleuteronderwijzer ASV	7						
Onderwijzer	516	12	8	7	4		31
Onderwijzer ASV	78	4	3	1	1		9
Leermeester godsdienst	38	7	7	3	4	2	23
Leermeester niet-confessionele zedenleer	7						
Leermeester lichamelijke opvoeding	97	4	3				7
							81

¹⁷ Bron: Stafdiensten, Departement Onderwijs en Vorming

¹⁸ Het percentage geeft een vertekend beeld, daar de absolute aantallen aantonen dat het om een zeer beperkt aantal personeelsleden gaat.

¹⁹ Onder 0 jaar anciënniteit vallen alle leerkrachten met een anciënniteit van minder dan 1 jaar, dus gaande van 1 dag anciënniteit tot 11 maanden en 29 dagen anciënniteit.

Tabel 20 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2007

01/09/2007	<30	30-35	35-40	40-45	45-50	>50	Totaal 30-50+
Kleuteronderwijzer	235	8	2	1	1		12
Kleuteronderwijzer ASV	10						
Onderwijzer	462	19	6	7	1	1	34
Onderwijzer ASV	95	5	3	3			11
Leermeester godsdienst	28	8	6	10	6	2	32
Leermeester niet-confessionele zedenleer	13						
Leermeester lichamelijke opvoeding	96	2	1	3			6
							95

Tabel 21 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2006

01/09/2006	<30	30-35	35-40	40-45	45-50	>50	Totaal 30-50+
Kleuteronderwijzer	194	5		3	1		9
Kleuteronderwijzer ASV	11	1					1
Onderwijzer	459	16	7	9	4	1	37
Onderwijzer ASV	79	3	3	1			7
Leermeester godsdienst	31	6	3	2	2	1	14
Leermeester niet-confessionele zedenleer	11	1		1			2
Leermeester lichamelijke opvoeding	89	1	2	2			5
							75

Tabel 22 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2005

01/09/2005	<30	30-35	35-40	40-45	45-50	>50	Totaal 30-50+
Kleuteronderwijzer	207	3	2	5	1		11
Kleuteronderwijzer ASV	10		1				1
Onderwijzer	524	16	13	13	3	1	46
Onderwijzer ASV	73	3	2	2			7
Leermeester godsdienst	29	9	6	4	4	4	27
Leermeester niet-confessionele zedenleer	21	1	1	1	2	1	6
Leermeester lichamelijke opvoeding	120	7	2	4			13
							111

Tabel 23 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2004

01/09/2004	<30	30-35	35-40	40-45	45-50	>50	Totaal 30-50+
Kleuteronderwijzer	196	7	1	1	1	2	12
Kleuteronderwijzer ASV	7						
Onderwijzer	525	23	7	5	4		39
Onderwijzer ASV	90	4	2	2	2	1	11
Leermeester godsdienst	55	8	4	3	1	3	19
Leermeester niet-confessionele zedenleer	13	1	1	1	2	1	6
Leermeester lichamelijke opvoeding	92	4	3			2	9
							96

Uit bovenstaande tabellen kan de conclusie getrokken worden dat het aantal zij-instromers in het kleuter- en lager onderwijs tot nog toe zeer beperkt is. We kunnen vooralsnog geen trend vaststellen. Deze leerkrachten zijn wel een deel van de afgestudeerden die niet onmiddellijk zijn doorgestroomd van de lerarenopleiding naar het onderwijs.

Deze vaststelling wordt bevestigd door onderzoek.

Op basis van de volkstellingen in 1991 en 2001 werd het percentage mensen berekend dat in de loop van tien jaar de onderwijssector instroomden vanuit een andere beroepssector. Circa 5% uit de werkende bevolking (vergelijkbaar met de leerkrachtengroep) maakte zo'n laattijdige keuze voor het lerarenberoep. Ook het expertenrapport over Vlaanderen van McKenzie et al. (2004) komt tot deze bevinding²⁰.

1.2.1.6 Prognose van het aanbod

Om het totaal aanbod aan nieuwe leerkrachten te berekenen, wordt uitgegaan van het totaal aantal afgestudeerden dat over een periode van vier jaar op de arbeidsmarkt zal komen (zie 1.2.1.2). Vervolgens wordt dit cijfer een eerste maal gecorrigeerd met het aantal afgestudeerden dat effectief in het onderwijs terechtkomt (zie 1.2.1.3). Tot slot wordt een tweede correctie uitgevoerd op dit resultaat, omdat blijkt dat een aantal afgestudeerden de onderwijssector verlaten binnen de eerste vijf jaar na het behalen van hun diploma (zie 1.2.1.4). Met eventuele zij-instromers is in deze prognose geen rekening gehouden.

1.2.1.6.1 Kleuteronderwijzers

Voor de kleuteronderwijzers bedraagt het totaal aanbod aan jonge leerkrachten dat in de periode 2008-2011 op de arbeidsmarkt zal komen 3.365 bft's (zie tabel 13). Van dit aantal blijkt gemiddeld 83 % effectief in het onderwijs aan de slag te gaan.

Dit blijkt uit tabel 15: van de kleuteronderwijzers die in 2006-2007 afstudeerden, was gemiddeld 83 % in dienst getreden. Passen we dit percentage toe op het potentieel van 3.365 kleuteronderwijzers, dan betekent dit dat er mogelijk 2.793 op de arbeidsmarkt komen.

Tabel 17 maakt duidelijk dat in oktober 2007 gemiddeld 29,5 % van de leerkrachten het basisonderwijs had verlaten binnen de vijf jaar na hun indiensttreding. Toegepast op het ingeperkt potentieel van 2.793 extra kleuteronderwijzers, komt dit erop neer dat er 754 het onderwijs weer zouden verlaten binnen de vijf jaar. Het reële aanbod aan kleuteronderwijzers bedraagt met andere woorden **2.039** bft's.

²⁰ OBPWO 06.02 'Het beroep van leraar doorgelicht. Een cross-sectionele en longitudinale studie naar het profiel en de loopbaan van leraren in vergelijking met andere beroepsgroepen.' Een onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs en Vorming.

1.2.1.6.2 Onderwijzers

Het totaal potentieel aan nieuwe onderwijzers dat zal instromen vanuit de lerarenopleiding bedraagt 4.955 bft's (zie tabel 14). Op basis van de gegevens van tabel 16 blijkt dat hiervan 82% in dienst treedt in het onderwijs. Van de 4.955 bft's komen er met andere woorden nog 4.063 in aanmerking voor de berekening van het aanbod aan onderwijzers.

Zoals voor de kleuteronderwijzers moet hierop echter nog een tweede correctie worden uitgevoerd, aangezien gemiddeld genomen 29,5 % van de leerkrachten in het basisonderwijs de onderwijssector definitief de rug toekent binnen de vijf jaar na de start van hun loopbaan. Op basis daarvan bedraagt het reële aanbod aan onderwijzers voor de periode 2008-2011 **2.966 bft's**.

1.2.2 Werkzoekende leerkrachten ingeschreven bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling ²¹

Onder een werkzoekende leerkracht wordt hier verstaan: de niet-werkende werkzoekende leerkracht die onderwijs als eerste beroep heeft opgegeven. Schoolverlaters maken van deze groep een deel uit: het gaat dan om pas afgestudeerde leerkrachten zonder werkervaring.

Deeltijdse tijdelijke personeelsleden die kandidaat zijn voor een voltijdse betrekking - en zich ook als werkzoekend bij de VDAB inschrijven - zijn in dit overzicht niet opgenomen. Deze groep komt aan bod onder punt 1.2.4.

1.2.2.1 Jaarlijkse evolutie 1993-2008

De cijfers tonen telkens het aanbod van werkzoekende leerkrachten waarover de VDAB beschikt in de maand september van het jaar.

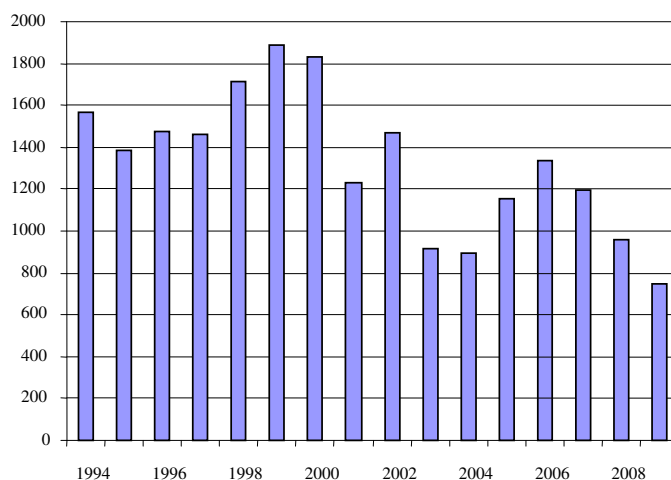
Het aanbod aan kleuteronderwijzers kende een daling tijdens de periode 1994-1996. Tussen 1997 en 1999 is het aantal werkzoekenden opnieuw gestegen, zelfs tot boven het niveau van 1993. Sinds 2000 is er echter een kentering: het aanbod in september bedraagt dan opnieuw minder dan het aanbod in september 1993. In 2001 was er een stijging ten opzichte van 2000, maar het aantal werkzoekenden bereikte nog niet het niveau van 1993. In 2002 en 2003 daalde het aantal werkzoekende kleuteronderwijzers fors, vanaf 2004 was er opnieuw een stijging, die in 2005 en 2006 werd voortgezet. Deze trend werd in 2007 opnieuw omgebogen. In 2007 zit het aantal werkzoekende kleuteronderwijzers opnieuw op het niveau van 2002 en 2003, de periode van tekorten. In 2008 zijn er 749 werkzoekende kleuteronderwijzers. Dit zijn er nog 207 minder in vergelijking met 2007.

²¹ Bron: databanken van de VDAB.

Tabel 24 Evolutie aantal werkzoekende kleuteronderwijzers ingeschreven bij de VDAB

Jaar	Aanbod september	Procentueel t.o.v. 2000
1993	1.563	
1994	1.385	
1995	1.473	
1996	1.465	
1997	1.710	
1998	1.886	
1999	1.832	
2000	1.230	100%
2001	1.467	119%
2002	916	74%
2003	896	73%
2004	1.153	94%
2005	1.337	109%
2006	1.196	97%
2007	956	78%
2008	749	61%

Figuur 16 Evolutie aantal werkzoekende kleuteronderwijzers ingeschreven bij de VDAB

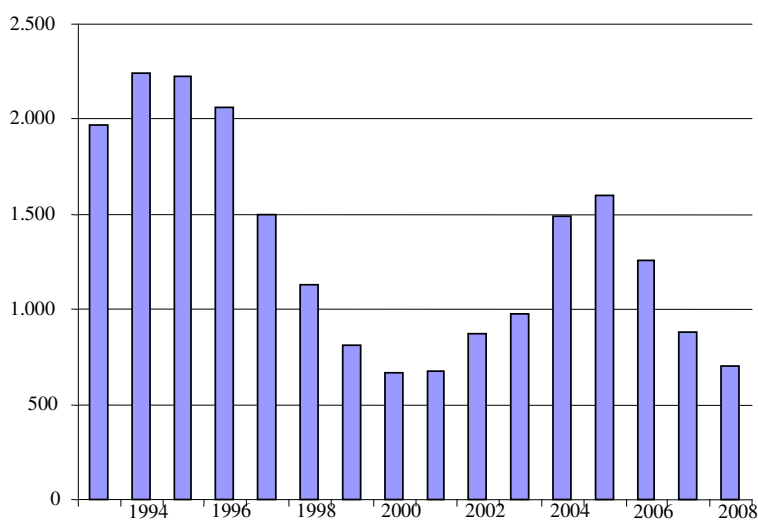
Het aantal werkzoekende onderwijzers²² is sinds 1997 zeer drastisch gedaald en bereikte een absoluut dieptepunt in 2000 en 2001. Sinds 2002 is het aantal onderwijzers dat in september werkzoekend is, in stijgende lijn blijven gaan tot in 2005. Het aantal werkzoekende onderwijzers bedroeg toen meer dan het dubbel ten opzichte van 2000. Vanaf 2006 is er een terugval van het aantal werkzoekende onderwijzers ten opzichte van 2005. Net zoals bij de werkzoekende kleuteronderwijzers zit het aantal werkzoekende onderwijzers in 2007 opnieuw op het niveau van 2002, de periode van tekorten. In 2008 zijn er 702 werkzoekende onderwijzers. Dit zijn er 178 minder in vergelijking met 2007 en is vergelijkbaar met het dieptepunt in de periode 2000-2002.

²² Hierin zijn niet de leermeesters opgenomen: het gaat enkel om "onderwijzers lager onderwijs".

Tabel 25 Evolutie aantal werkzoekende onderwijzers ingeschreven bij VDAB

Jaar	Aanbod september	Procentueel t.o.v. 2000
1993	1.972	
1994	2.240	
1995	2.230	
1996	2.063	
1997	1.499	
1998	1.131	
1999	811	
2000	670	100%
2001	676	101%
2002	871	130%
2003	979	146%
2004	1.491	222%
2005	1.603	239%
2006	1.261	188%
2007	880	131%
2008	702	104%

Figuur 17 Evolutie aantal werkzoekende onderwijzers ingeschreven bij VDAB

1.2.2.2 Maandelijks evolutie

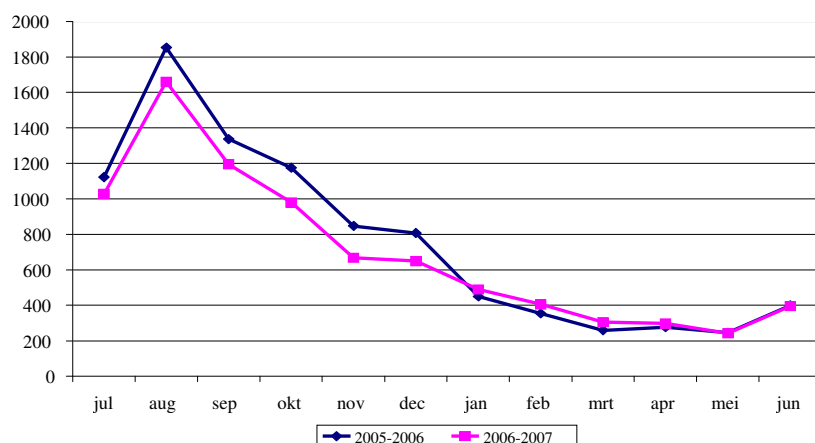
Onderstaande tabellen en figuren verduidelijken de evolutie van het aantal werkzoekenden in de loop van het schooljaar. Dat er een duidelijke correlatie is tussen de maandelijkse schommelingen van de werkzoekenden en de evolutie van de interimaire werkgelegenheid in de loop van het schooljaar, blijkt uit figuren 22 en 23. Tabel 29 geeft aan dat het vooral de schoolverlaters zijn die het snelst uit de werkloosheid verdwijnen. Dit wijst erop dat zich in de categorie van de langdurig werklozen een groep bevindt die moeilijk inzetbaar is.

Kleuteronderwijzers

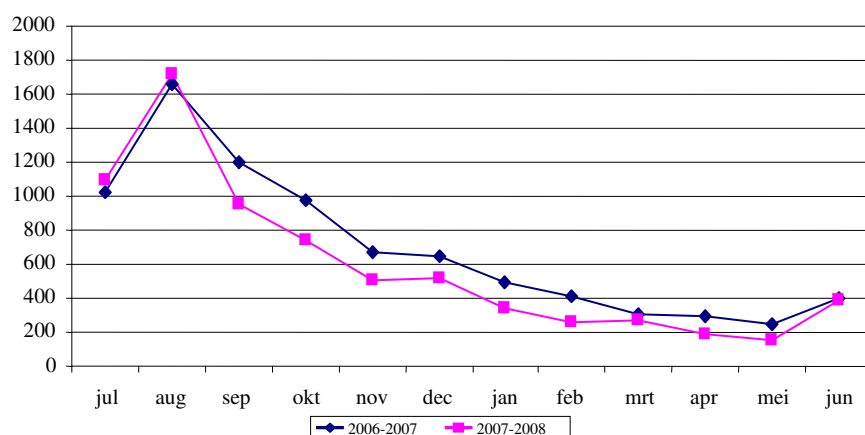
Tabel 26 Maandelijks evolutie van ALLE niet-werkende werkzoekende kleuteronderwijzers - absolute cijfers

MAAND	juli	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	maa	apr	mei	juni
1997-1998			1.710	1.555	1.291	1.368	1.019	965	567	665	487	608
1998-1999	1.223	1.728	1.886	1.506	1.363	1.483	1.050	944	608	867	408	578
1999-2000			1.832	1.346	1.124	1.137	849	437	392	522	310	513
2000-2001	1.234	1.467	1.230	831	513	558	406	279	165	172	135	274
2001-2002	1.168	1.602	1.467	1.067	614	614	403	239	156	129	78	261
2002-2003	847	1.225	996	776	683	556	440	251	204	194	169	325
2003-2004	811	992	897	707	549	526	521	419	311	264	189	311
2004-2005	804	1.282	1.153	1.074	881	830	705	573	493	407	309	436
2005-2006	1.123	1.853	1.337	1.176	848	808	450	355	260	278	246	400
2006-2007	1.028	1.660	1.196	980	668	650	489	406	306	298	242	395
2007-2008	1.089	1.720	956	739	501	516	339	254	268	185	154	392

Figuur 18 Maandelijks evolutie niet-werkende werkzoekende kleuteronderwijzers in de schooljaren 2005-2006 en 2006-2007

Figuur 19 Maandelijks evolutie niet-werkende werkzoekende kleuteronderwijzers in de schooljaren 2006-2007 en 2007-2008

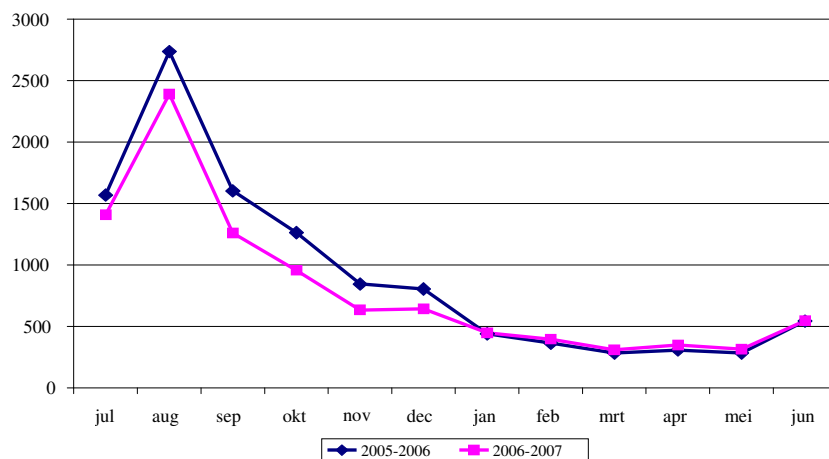

Onderwijzers

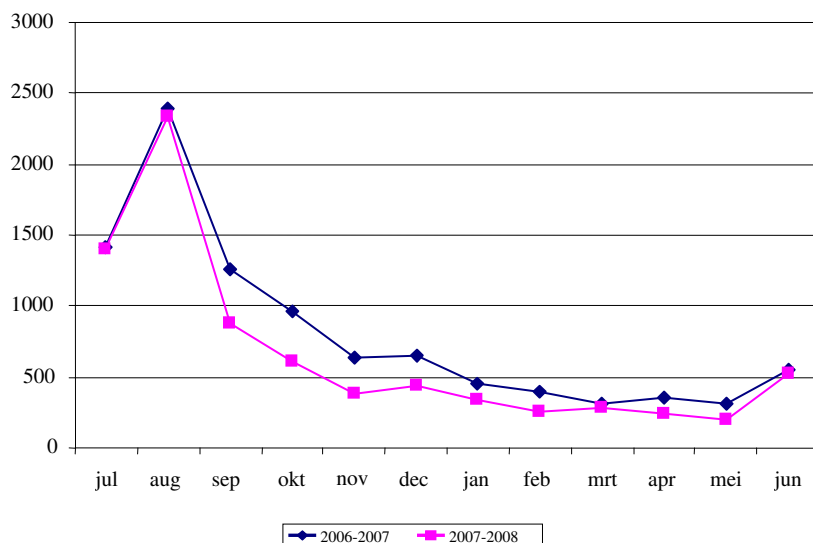
Tabel 27 Maandelijks evolutie van ALLE niet-werkende werkzoekende onderwijzers - absolute cijfers

MAAND	juli	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	maa	apr	mei	juni
1997-1998			1.499	1.261	938	1.080	629	657	342	460	309	523
1998-1999	1.366	1.823	1.131	705	567	707	375	365	264	370	196	372
1999-2000			811	501	359	431	295	217	204	235	206	386
2000-2001	1.080	1.413	670	449	290	266	217	183	154	167	157	234
2001-2002	593	814	676	519	339	352	263	187	161	133	169	254
2002-2003	842	1.168	791	582	430	372	298	219	195	188	177	351
2003-2004	939	1.272	978	637	465	417	417	380	297	266	257	490
2004-2005	1.206	1.858	1.491	1.061	847	762	664	543	464	413	350	650
2005-2006	1.569	2.737	1.603	1.264	846	805	440	364	284	309	284	543
2006-2007	1.409	2.391	1.261	957	635	644	449	397	311	350	315	548
2007-2008	1.400	2.329	880	612	384	445	345	259	290	235	203	527

Figuur 20 Maandelijks evolutie niet-werkende werkzoekende onderwijzers in de schooljaren 2005-2006 en 2006-2007

Figuur 21 Maandelijks evolutie niet -- werkende werkzoekende onderwijzers in de schooljaren 2006-2007 en 2007-2008

Tabel 28 Maandelijks evolutie niet-werkende werkzoekende kleuteronderwijzers en onderwijzers - procentueel t.o.v. september

MAAND	sep	okt	nov	dec	jan	feb	maa	apr	mei	juni
1997-1998	100%	88%	69%	76%	51%	51%	28%	35%	25%	35%
1998-1999	100%	73%	64%	73%	47%	43%	29%	34%	22%	34%
1999-2000	100%	70%	56%	59%	43%	25%	23%	29%	20%	34%
2000-2001	100%	67%	42%	43%	33%	24%	17%	18%	15%	27%
2001-2002	100%	74%	44%	45%	31%	20%	15%	12%	12%	24%
2002-2003	100%	76%	62%	52%	41%	26%	22%	21%	19%	38%
2003-2004	100%	72%	54%	50%	50%	43%	32%	28%	24%	43%
2004-2005	100%	81%	65%	60%	52%	42%	36%	31%	25%	41%
2005-2006	100%	83%	58%	55%	30%	24%	19%	20%	18%	32%
2006-2007	100%	79%	53%	53%	38%	33%	25%	26%	23%	38%
2007-2008	100%	74%	48%	52%	37%	28%	30%	23%	19%	50%

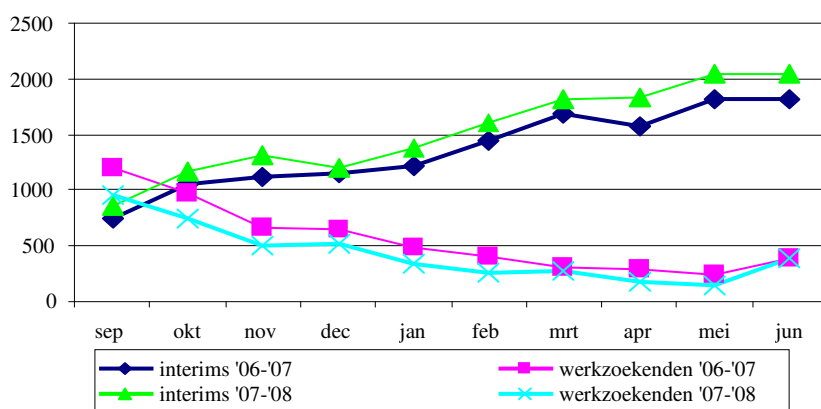
Uit bovenstaande cijfers blijkt dat zowel het aantal werkzoekende onderwijzers als het aantal werkzoekende kleuteronderwijzers in de maanden maart, april en mei een dieptepunt bereikt.

Binnen de groep "niet-werkende werkzoekende leerkrachten met onderwijs als eerste keuze" kan de categorie van de schoolverlaters nog apart worden genomen. Hieruit blijkt dat de groep schoolverlaters de groep is die het snelst uit de VDAB-reserve verdwijnt. In mei van het schooljaar bedraagt de groep schoolverlaters nog maar goed 3% tot 8% van het aantal schoolverlaters in september. De jongste jaren doet zich een opmerkelijke stijging van het aantal werkzoekende schoolverlaters voor in de maand juni. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat pas afgestudeerden zich onmiddellijk inschrijven bij de VDAB.

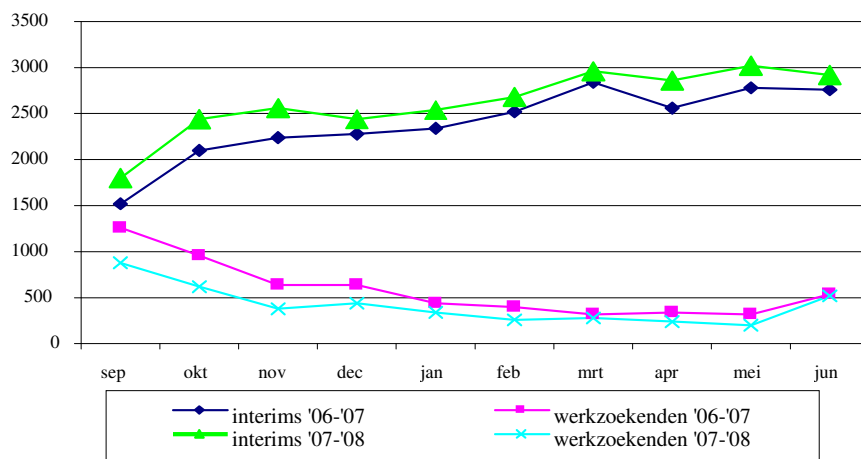
Tabel 29 Maandelijkse evolutie schoolverlaters kleuteronderwijzers en onderwijzers – procentueel t.o.v. september

MAAND	sep	okt	nov	dec	jan	feb	maa	apr	mei	juni
1997-1998	100%	85%	65%	63%	43%	38%	20%	18%	8%	4%
1998-1999	100%	74%	58%	61%	39%	36%	25%	22%	7%	11%
1999-2000	100%	63%	47%	41%	28%	17%	14%	14%	6%	12%
2000-2001	100%	62%	32%	27%	20%	14%	9%	7%	5%	18%
2001-2002	100%	73%	36%	30%	17%	11%	8%	6%	4%	32%
2002-2003	100%	62%	40%	33%	21%	11%	8%	7%	3%	25%
2003-2004	100%	58%	40%	35%	29%	25%	17%	14%	7%	34%
2004-2005	100%	62%	48%	41%	30%	24%	20%	12%	6%	25%
2005-2006	100%	70%	44%	36%	15%	12%	7%	7%	3%	28%
2006-2007	100%	58%	40%	35%	29%	25%	17%	14%	7%	34%
2007-2008	100%	54%	26%	27%	21%	12%	14%	7%	5%	48%

Figuur 22 Maandelijkse evolutie niet-werkende werkzoekende kleuteronderwijzers, gelinkt aan de interimaire werkgelegenheid in het kleuteronderwijs

Figuur 23 Maandelijkse evolutie niet-werkende werkzoekende onderwijzers, gelinkt aan de interimaire werkgelegenheid in het lager onderwijs

1.2.2.3 Overzicht per provincie

1.2.2.3.1 Kleuteronderwijzers

In het VDAB-aanbod van werkzoekende kleuteronderwijzers en onderwijzers zijn er belangrijke regionale verschillen. Dit blijkt duidelijk uit tabel 30.

Ook de mate waarin het aantal werkzoekenden in de loop van de voorbije vier jaar is geëvolueerd, verschilt per provincie.

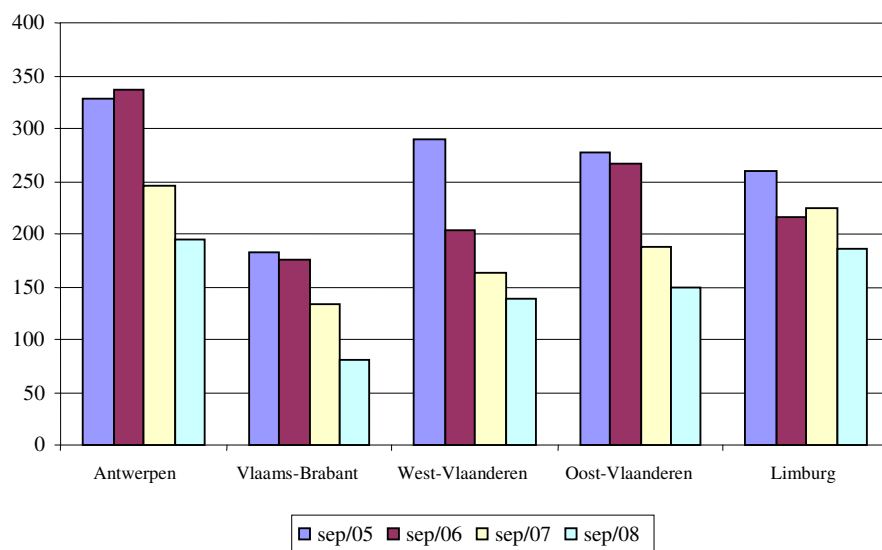
De vermindering van het aantal werkzoekende kleuteronderwijzers t.o.v. september 2000 is het grootst in de provincie West-Vlaanderen. Het aantal werkzoekende kleuteronderwijzers is daar immers gehalveerd.

Alleen in Limburg is het aantal werkzoekende kleuteronderwijzers groter dan het aantal leerlingen (zie figuur 25).

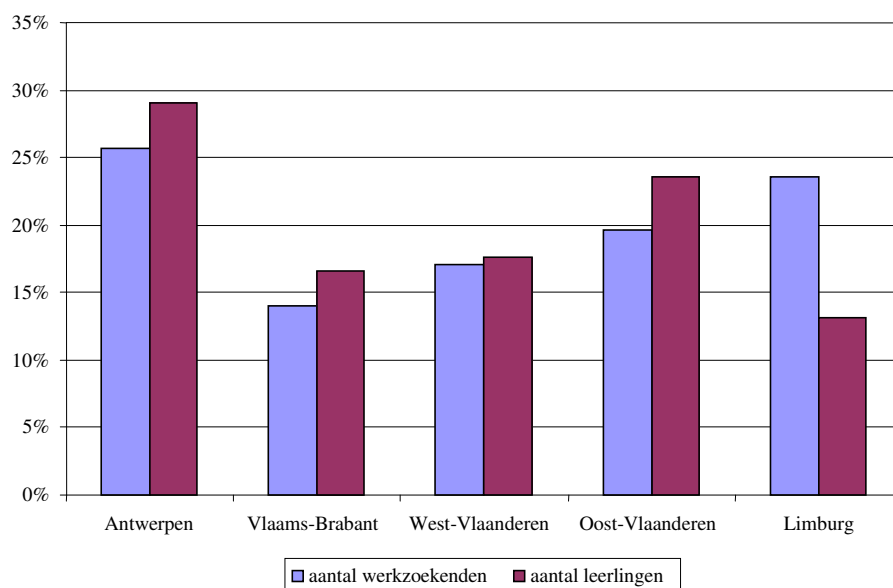
Tabel 30 Werkzoekende kleuteronderwijzers per provincie

	Antwerpen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Limburg	Totaal
september 1998	469	194	392	489	329	1.873
september 1999	422	206	416	435	353	1.832
september 2000	281	140	276	269	264	1.230
september 2001	383	185	306	256	337	1.467
september 2002	226	140	217	181	232	996
september 2003	190	145	205	154	203	897
september 2004	276	184	222	239	232	1.153
september 2005	328	182	290	277	260	1.337
september 2006	337	175	203	266	215	1.196
september 2007	246	134	163	188	225	956
september 2008	194	81	138	150	186	749
% t.o.v. sept. '00	41%	42%	35%	31%	57%	40%

Figuur 24 Werkzoekende kleuteronderwijzers per provincie

Figuur 25 Werkzoekende kleuteronderwijzers per provincie in relatie tot het aantal leerlingen (2007-2008)

1.2.2.3.2 Onderwijzers

Uit tabel 31 blijkt dat het aantal werkzoekende onderwijzers per provincie erg varieert.

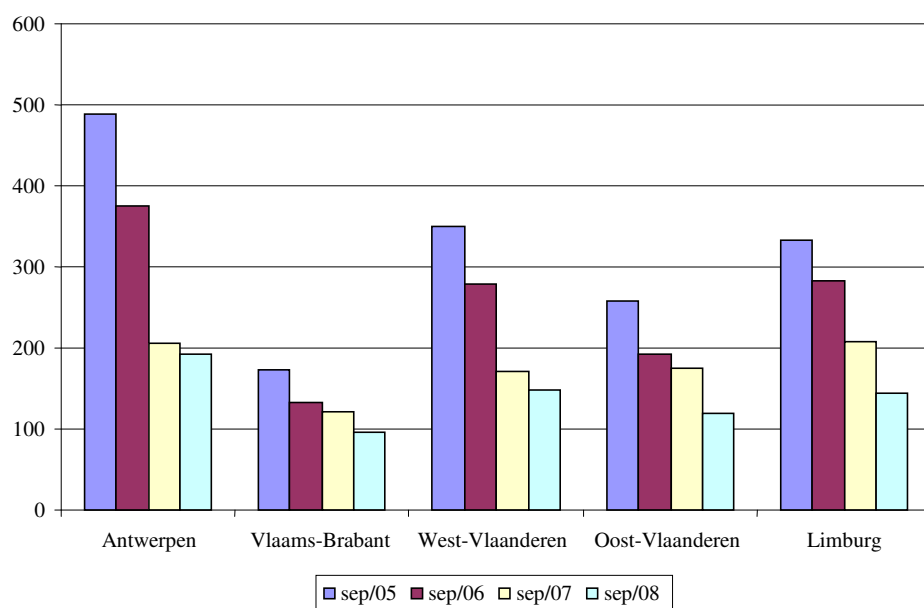
In de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en Limburg is het aantal werkzoekende onderwijzers lager dan in 2000.

In relatie tot het aantal leerlingen zijn er alleen in West-Vlaanderen en Limburg meer werkzoekende onderwijzers (zie figuur 27).

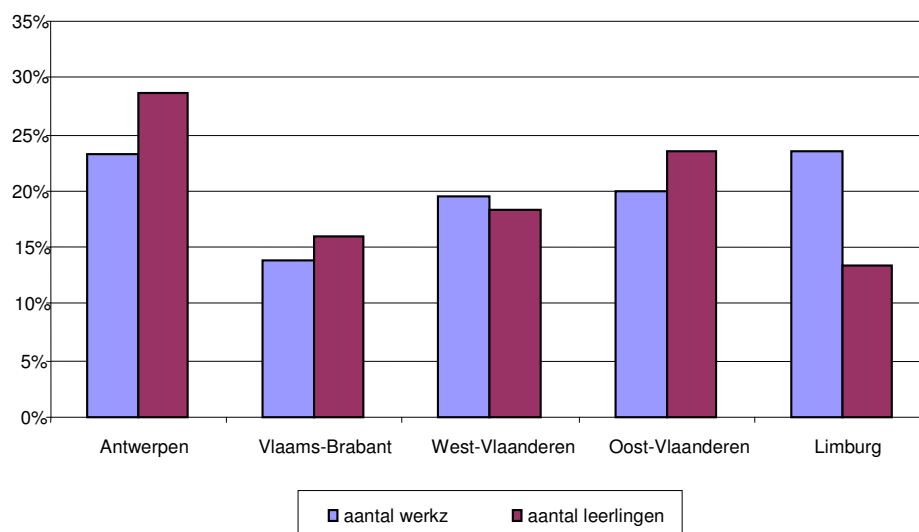
Tabel 31 Werkzoekende onderwijzers per provincie

	Antwerpen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Limburg	Totaal
september 1998	259	159	104	218	274	1.014
september 1999	246	121	103	124	217	811
september 2000	199	108	94	115	154	670
september 2001	181	121	109	98	167	676
september 2002	256	102	114	134	185	791
september 2003	308	135	149	151	236	979
september 2004	446	190	216	278	361	1.491
september 2005	489	174	350	258	332	1.603
september 2006	375	132	279	192	283	1.261
september 2007	205	122	171	175	207	880 ²
september 2008	193	97	148	120	144	702
% t.o.v. sept. 2000	97%	90%	157%	104%	94%	105%

Figuur 26 Werkzoekende onderwijzers per provincie

Figuur 27 Werkzoekende onderwijzers per provincie in relatie tot het aantal leerlingen (2007-2008)

1.2.3 Boventallige kleuteronderwijzers en onderwijzers

In het basisonderwijs is het aantal personeelsleden dat zonder betrekking is gebleven na de werkzaamheden van de diverse reëffectatiecommissies zeer sterk gedaald. In het schooljaar 1999-2000 is deze groep wat toegenomen, maar sindsdien gaat het opnieuw in dalende lijn. Al bij al kan deze reserve van vastbenoemde personeelsleden zonder betrekking als quasi uitgeput worden beschouwd.²³

Tabel 32 Evolutie van het aantal personeelsleden TBS/OB in het basisonderwijs – uitgedrukt in voltijdse equivalenten²⁴

1991-1992	56	100%
1992-1993	67	120%
1993-1994	36	64%
1994-1995	44	79%
1995-1996	37	66%
1996-1997	33	59%
1997-1998	24	43%
1998-1999	26	46%
1999-2000	36	64%
2000-2001	30	54%
2001-2002	31	55%
2002-2003	14	25%
2003-2004	10	18%
2004-2005	12	21%
2005-2006 ²⁵	19	34%
2006-2007	17	30%
2007-2008 ²⁶	26	46%

²³ De stijging is toe te schrijven aan de nieuwe werking via scholengroepen in het gemeenschapsonderwijs en scholengemeenschappen in het secundair onderwijs. Bron: secretariaat van de Vlaamse reëffectatiecommissie, Departement Onderwijs.

²⁴ Bron: secretariaat van de Vlaamse reëffectatiecommissie, AgODi.

²⁵ Sinds 2005-2006 is de telling gebaseerd op de totale populatie en uitgaande van de elektronische personeelsdatabank.

²⁶ In tegenstelling tot de schooljaren 2005-06 en 2006-07 werd er voor het schooljaar 2007-08, gelet op zeer beperkte evolutie van de cijfers, geen manuele correctie doorgevoerd van de cijfers (concreet controleren van ieder individueel dossier). Er is dus

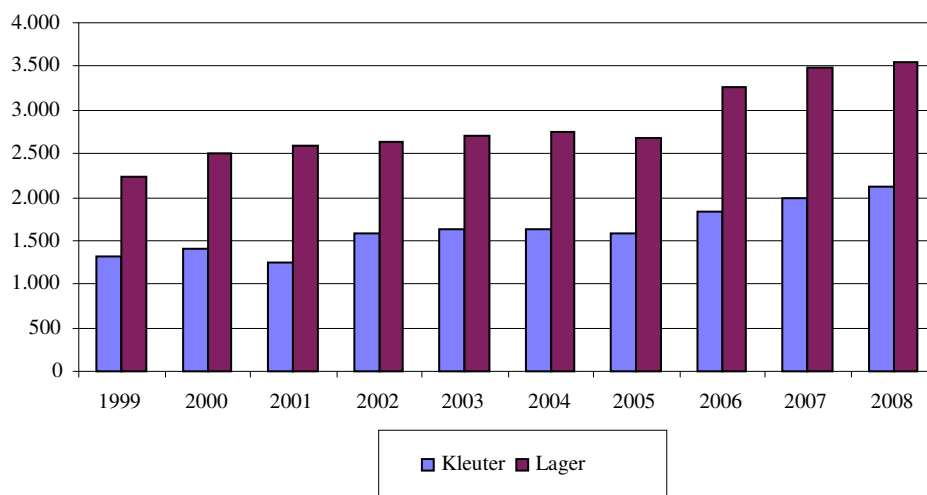
1.2.4 De stille reserve

In dit rapport verstaan wij onder de stille reserve: de ruimte waarover deeltijdse tijdelijke personeelsleden beschikken om meer te gaan werken.²⁷ Uiteraard is dit maar een “theoretische” reserve, omdat kan worden aangenomen dat niet iedereen meer *wil of kan* presteren. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de groep vastbenoemde leerkrachten die een onvolledige opdracht uitoefenen.

Tabel 33 Potentieel van de stille reserve van tijdelijke personeelsleden in het basisonderwijs (bft)²⁸

Kleuter	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Aantal personen (zuiver tijdelijk)	4.430	4.547	4.816	5.335	5.236	5.413	5.136	5.204	5.445	5.901
Gemiddelde opdracht tijdelijk personeelslid ²⁹	70,3%	69,0%	74,2%	70,4%	68,7%	69,7%	69,0%	65,0%	63,5%	64,1%
Aantal bft's reserve	1.316	1.410	1.243	1.577	1.637	1.638	1.595	1.823	1.990	2.117
Lager										
Aantal personen (zuiver tijdelijk)	7.901	8.771	9.208	9.383	9.474	9.512	9.096	9.239	9.520	9.734
Gemiddelde opdracht tijdelijk personeelslid	71,7%	71,4%	71,8%	71,8%	71,5%	71,1%	70,5%	64,7%	63,3%	63,4%
Aantal bft's reserve	2.235	2.508	2.598	2.646	2.705	2.754	2.683	3.258	3.494	3.559

Figuur 28 Potentieel van de stille reserve van deeltijdse tijdelijke personeelsleden in het basisonderwijs (bft)

geen sprake van een werkelijke stijging van het aantal resterende TBSOB-gestelden. Het cijfer 26 in 2007-08 moet beoordeeld worden in relatie tot het niet manueel gecorrigeerde cijfer van 24 in het schooljaar 2006-07. Het cijfer 17 in 2006-2007 werd wel nog manueel gecorrigeerd.

²⁷ Het kan dan gaan om tijdelijke personeelsleden die een deeltijdse opdracht uitoefenen of om tijdelijke personeelsleden die maar voor een beperkte duur zijn aangesteld.

²⁸ Bestuurs- en onderwijzend personeel voor de maand januari van elk schooljaar.

²⁹ Dit gemiddelde berust op een vergelijking tussen het aantal personen en het aantal bft's. Dit gemiddelde wordt beïnvloed door de opdrachtbreuk van een tijdelijke tewerkstelling, maar ook door de duur ervan.

Tabel 33 toont aan dat de voorbije jaren meer tijdelijke personen in het basisonderwijs zijn tewerkgesteld, zowel uitgedrukt in personen als in bft's. De gemiddelde opdracht van een zuiver tijdelijk personeelslid bleef tot 2005 ongeveer gelijk. Het jaar 2001 vormt hierop een uitzondering: toen was de gemiddelde opdracht van een zuiver tijdelijke kleuteronderwijzer ongeveer 4% hoger dan in de andere jaren. Vanaf 2007 vermindert de gemiddelde opdracht van zowel een tijdelijke kleuteronderwijzer als een tijdelijke onderwijzer tot ongeveer 63%. In 2008 blijft de gemiddelde opdracht voor zowel een tijdelijke kleuteronderwijzer als een tijdelijke onderwijzer nagenoeg hetzelfde.

Doordat daarenboven beduidend meer tijdelijke leerkrachten in het basisonderwijs aan het werk zijn, is er een aanzienlijke stijging van de theoretische stille reserve.

Scholen maken echter zeker niet optimaal gebruik van deze arbeidsreserve van tijdelijke leerkrachten.

Uit de onderstaande tabellen 34, 35 en 36 blijkt dat ze voornamelijk extra personeelsleden aantrekken in plaats van de tijdelijke interimarissen die al in de school werken, meer te laten presteren. De extra werkgelegenheid, die ontstaat door vervangingen in de loop van het schooljaar, werd tot het schooljaar 2002-2003 grosso modo voor driekwart ingevuld door meer tijdelijke interimarissen in te schakelen.

Tabel 34 e.v. toont aan dat slechts ongeveer 25% van de extra werkgelegenheid in het kleuteronderwijs werd opgevangen door elke interimaris gemiddeld meer te laten werken. In het schooljaar 2003-2004 was het percentage extra werkgelegenheid dat werd opgevangen door personeel meer te laten presteren teruggelopen tot 15%. 2004-2005 kende terug een kleine stijging tot 18%. In 2005-2006 daalde dit percentage echter tot een absoluut dieptepunt, nl. 9%. 2006-2007 kende opnieuw een stijging tot 19%. In het schooljaar 2007-2008 steeg dit percentage tot 22%.

In het lager onderwijs lag dit percentage tot het schooljaar 2002-2003 iets hoger dan in het kleuteronderwijs. In 2002-2003 werd nog 37% van de extra interimvacatures opgevangen door al actieve personeelsleden meer te laten presteren, maar in 2003-2004 daalde dat percentage tot 17%. In 2004-2005 was er opnieuw een stijging ten opzichte van 2003-2004: 27% van de extra werkgelegenheid werd opgevangen door het personeel dat al in dienst was meer te laten presteren. Evenals in het kleuteronderwijs daalde dit percentage echter opnieuw in het schooljaar 2005-2006 tot 21%. In het schooljaar 2006-2007 was er echter een forse stijging: 35% van de extra interimvacatures voor onderwijzers wordt opgevangen door actieve personeelsleden meer te laten presteren. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat sinds het schooljaar 2005-2006 vervangingen van korte afwezigheden mogelijk zijn. Voor deze korte afwezigheden van minder dan tien dagen verkiezen scholen vaak personeelsleden die al in de school actief zijn³⁰.

Evenals in het kleuteronderwijs is er opnieuw een stijging t.o.v. schooljaar 2006-2007, tot 37%.

³⁰ Zie geïntegreerd rapport tijdelijk project korte vervangingen.

Tabel 34 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2005 - 2006

		Interim bft's sept. 2005	Interim bft's mei 2006	Extra interim- vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel³¹	Opgevangen door meer prestatie³² = stille reserve	Procentueel t.o.v. aantal extra interim- vacatures
Kleuter- onderwijzers	bft's	619	1.542	923			
	Personen	1.045	2.279		835 bft		91%
	Gemiddelde opdracht interimaris	59%	68%			88 bft	9%
Onderwijzers	bft's	972	1.959	987			
	Personen	1.869	3.110		782 bft		79%
	Gemiddelde opdracht interimaris	52%	63%			205 bft	21%

Tabel 35 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2006 - 2007

		Interim bft's sept. 2006	Interim bft's mei 2007	Extra interim- vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel³³	Opgevangen door meer prestatie³⁴ = stille reserve	Procentueel t.o.v. aantal extra interim- vacatures
Kleuter- onderwijzers	bft's	689	1.542	853			
	Personen	1.372	2.477		688 bft		81%
	Gemiddelde opdracht interimaris	50%	62%			165 bft	19%
Onderwijzers	bft's	1.170	1.959	789			
	Personen	2.426	3.293		516 bft		65%
	Gemiddelde opdracht interimaris	48%	59%			273 bft	35%

³¹ Resultaat wordt verkregen door het extra aantal personen (mei 2004 ten opzichte van september 2003) te vermenigvuldigen met het gemiddelde % van de opdracht in mei 2004.

³² Resultaat wordt verkregen door het aantal personen van september 2003 te vermenigvuldigen met de stijging van het gemiddelde % van de opdracht tussen september 2003 en mei 2004.

³³ Resultaat wordt verkregen door het extra aantal personen (mei 2005 ten opzichte van september 2004) te vermenigvuldigen met het gemiddelde % van de opdracht in mei 2005.

³⁴ Resultaat wordt verkregen door het aantal personen van september 2004 te vermenigvuldigen met de stijging van het gemiddelde % van de opdracht tussen september 2004 en mei 2005.

Tabel 36 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2007 - 2008

		Interim bft's sept 2007	Interim bft's mei 2008	Extra interim- vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel³⁵	Opgevangen door meer prestatie³⁶ = stille reserve	Procentueel t.o.v. aantal extra interim- vacatures
Kleuter- onderwijzers	bft's	806	1.913	1.107			
	Personen	1.510	2.753		864 bft		78%
	Gemiddelde opdracht interimaris	53%	69%			243 bft	22%
Onderwijzers	bft's	1.380	2.284	904			
	Personen	2.711	3.607		567 bft		63%
	Gemiddelde opdracht interimaris	51%	63%			337 bft	37%

³⁵ Resultaat wordt verkregen door het extra aantal personen (mei 2006 ten opzichte van september 2005) te vermenigvuldigen met het gemiddelde % van de opdracht in mei 2006.

³⁶ Resultaat wordt verkregen door het aantal personen van september 2005 te vermenigvuldigen met de stijging van het gemiddelde % van de opdracht tussen september 2005 en mei 2006.

Op het eerste gezicht is dit onlogisch: men kan verwachten dat scholen de extra uren in de eerste plaats toekennen aan de leerkrachten die al bij hen in dienst zijn – en die zij goed kennen. Dit wordt overigens zo opgelegd in het personeelsstatuut (via de voorrangsregeling).

Mogelijke verklaringen hiervoor zijn:

- het uurrooster van de leerkracht die al lesgeeft maar nog deeltijds ter beschikking staat, past niet in het uurrooster van de vacature. In CAO VII werd vastgelegd dat de prestaties van personeelsleden met een deeltijdse opdracht geclusterd moeten worden. Dit zou eigenlijk een grotere inzetbaarheid van de stille reserve tot gevolg moeten hebben, maar dit blijkt niet in de realiteit;
- leerkrachten in het basisonderwijs verkiezen om hun lesopdracht zoveel mogelijk in eigen dorp of gemeente uit te oefenen: een onvolledige opdracht dicht bij huis geniet de voorkeur boven een volledige opdracht waarvoor een verre verplaatsing noodzakelijk is;
- het gebrek aan mobiliteit tussen netten en inrichtende machten, ondanks de invoering van scholengemeenschappen. Bijvoorbeeld: de opbouw van TADD-rechten gebeurt volledig binnen een scholengemeenschap. Wil je aan de slag in een school van een andere scholengemeenschap, dan geldt dit opgebouwde recht niet en begin je volledig opnieuw.
- de mogelijkheid dat veel tijdelijke (jongere) personeelsleden er bewust voor kiezen om niet voltijds te gaan werken, wegens gezinsredenen of andere persoonlijke motieven³⁷;
- vraag en aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt zijn misschien niet voldoende transparant;
- de combinatie werk en gezin is een belangrijke troef in het onderwijs. Dat blijkt ook hier.

1.3 Indicatoren van een eventueel tekort

1.3.1 De VDAB-databank

1.3.1.1 Vlaanderen

De VDAB-databanken bevatten statistische gegevens m.b.t. vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Voor het secundair onderwijs worden er twee indelingen gemaakt: leraar 1ste/2de graad secundair onderwijs en leraar 3de/4de graad secundair onderwijs (zie verder punt 2.3.1.). Voor het basisonderwijs is er geen uitsplitsing tussen kleuteronderwijzers en onderwijzers.

Tabel 37 Leerkracht basisonderwijs: overzicht voor Vlaanderen

	Aantal openstaande vacatures eind maart	Vervullingspercentage
Maart 2005	79	89%
Maart 2006	129	86%
Maart 2007	124	83%
Maart 2008	218	74%
Maart 2009	357	77%

Tabel 37 geeft het aantal openstaande vacatures voor een leerkracht basisonderwijs weer op het einde van de maand maart. De vacatures zijn de vacatures uit het normaal economisch circuit zonder interim. Het vervullingspercentage geeft weer in hoeverre de beschikbare jobs ingevuld worden. Zoals uit de tabel blijkt, varieert de invulling van het aantal openstaande vacatures van 89% in 2005 tot 77% in 2009. Dit betekent dat in 11 tot 23% van de gevallen geen leerkracht basisonderwijs gevonden wordt. Het aantal openstaande vacatures eind maart neemt jaar na jaar toe. De economische crisis heeft dus blijkbaar nog geen effect op de tewerkstelling in het onderwijs.

³⁷ Uit een onderzoek van het Steunpunt werkgelegenheid, arbeid en vorming blijkt dat vooral vrouwen deeltijds werken: 41% ten opzichte van 5% mannen. Bovendien is er in de onderwijssector sprake van een vervrouwelijking, wat betekent dat er meer deeltijdse jobs zijn.

Actiris (vroeger BGDA), bevoegd voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, heeft geen vergelijkbare databank. Zij beschikt enkel over cijfers voor leerkrachten in het algemeen. Uit deze cijfers blijkt dat 81,2 % van de vacatures worden ingevuld.

1.3.1.2 Per provincie

Tabel 38 Leerkracht basisonderwijs: aantal openstaande vacatures en vervullingspercentage per provincie – maart 2009

	Aantal openstaande vacatures eind maart 2009	Vervullingspercentage
Vlaams-Brabant	111	88%
West-Vlaanderen	11	75%
Oost-Vlaanderen	57	76%
Limburg	5	92%
Antwerpen	82	70%

Uit tabel 38 blijkt dat het vervullingspercentage het hoogst ligt in de provincies Limburg en Vlaams-Brabant. Antwerpen ondervindt blijkbaar de meeste moeite om vervangers te vinden om de openstaande vacatures in te vullen.

1.3.2 De leerkrachtendatabank

1.3.2.1 Gewoon basisonderwijs

De VDAB beheert naast haar algemene databank (zie 1.3.1.) ook de leerkrachtendatabank. Deze databank werd in het leven geroepen na de afschaffing van de vervangingspool en probeert vraag en aanbod op elkaar af te stemmen. Kandidaat-leerkrachten kunnen hun cv in deze databank inbrengen, anderzijds kunnen scholen hierin kandidaten zoeken wanneer ze een vervanger nodig hebben. De kandidaat-leerkrachten geven in de databank zelf aan wat hun onderwijsbevoegdheid is.

Hieronder wordt het aantal kandidaat-leerkrachten dat zichzelf voor een bepaalde onderwijsbevoegdheid opgeeft in de leerkrachtendatabank vergeleken met het aantal tijdelijke uren (interim-uren voor minder dan een schooljaar) die voor dat ambt beschikbaar zijn. Dit aantal tijdelijke uren wordt omgerekend naar bft's. Deze verhouding kan een indicatie geven van de ambten die moeilijk ingevuld geraken. Ambten waarvoor het aantal kandidaten in de leerkrachtendatabank laag ligt t.o.v. het aantal benodigde bft's in interim- en tijdelijk vacante uren, geraken wellicht moeilijk ingevuld wanneer in de loop van het schooljaar vervangers moeten worden gezocht.

In deze tabel wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- het aantal kandidaten in de lerarendatabank dat bereid is het bewuste vak te onderwijzen (aantal in lkdb)
- het aantal kandidaten in de kiss-databank dat bereid is het bewuste vak te onderwijzen (in kiss)
- het aantal kandidaten dat beschikt over een vereist bekwaamheidsbewijs voor het bewuste vak (gecertificeerd)
- het aantal kandidaten dat het bewuste vak wil onderwijzen en daarvoor een vereist bekwaamheidsbewijs bezit. We baseren ons op deze groep om het verschil te berekenen.

Tabel 39 Aantal kandidaat-leerkrachten (op 13/03/2009) t.o.v. aantal bft's in interim-uren (op 15/01/2009) in het gewoon basisonderwijs

Ambt	Vraag fte	aantal in lkdb	in kiss (1)	gecertificeerd (2)	n_cv_ve (1+2)	knelpunt	% tekort
Onderwijzer	2604	591	517	445	391	2212,97	84,98
Kleuteronderwijzer	2009	665	636	614	593	1415,80	70,48
Leermeester niet-confessionele zedenleer	28,68	29	26	4	3	25,68	89,54
Leermeester godsdienst	51,64	335	227	216	126	-74,36	-143,99
Leermeester lichamelijke opvoeding	195,9	809	489	640	338	-142,09	-72,53

Bij het lezen van de tabel is het belangrijk om in het achterhoofd te houden dat kandidaten meerdere ambten als onderwijsbevoegdheid kunnen opgeven. Daardoor worden de kandidaten meermaals geteld. Hiermee dient uiteraard rekening gehouden te worden bij de interpretatie van de tabellen.

In bovenstaande tabel zijn de ambten waarvoor het tekort aan kandidaten het grootst is in verhouding tot het aantal bft's interim-uren, bovenaan gerangschikt. Het tekort aan leerkrachten is het grootst bij de onderwijzers en de kleuteronderwijzers. Er blijkt niet echt een tekort te zijn aan leermeesters lichamelijke opvoeding en godsdienst.

1.3.2.2 Buitengewoon basisonderwijs

Tabel 40 Aantal kandidaat-leerkrachten (op 13/03/2009) t.o.v. aantal bft's in interim-uren (op 15/01/2009) in het buitengewoon basisonderwijs

Ambt	Vraag fte	aantal in lkdb	in kiss (1)	gecertificeerd (2)	n_cv_ve (1+2)	knelpunt	% tekort
Onderwijzer asv	554	471	179	444	157	397,00	71,66
Leermeester asv L.O.	24,04					24,04	100
Leermeester niet-confessionele zedenleer	6,629	13	7	4	0	6,63	100
Leermeester asv-Spec. L.O.		349	159	320	136	0	
Leermeester godsdienst	10,91	229	80	215	67	-56,09	-513,95
Kleuteronderwijzer asv	74,84	632	283	614	268	-193,16	-258,12

In het buitengewoon basisonderwijs is het tekort aan leerkrachten het grootst bij de onderwijzers ASV.

1.3.3 Anders gekwalificeerde leerkrachten

Als de reserve ontoereikend is, kunnen scholen niet anders dan een beroep doen op leerkrachten die al in het onderwijs (onvolledig of volledig) aan de slag zijn, of werven zij personeelsleden aan die niet beschikken over het gepaste bekwaamheidsbewijs.

Deze indicator geeft aan in welke mate scholen een beroep moeten doen op leerkrachten die slechts beschikken over een voldoende geacht of "ander" bekwaamheidsbewijs. De aanstelling van leerkrachten met een "ander bekwaamheidsbewijs" kan in de regel maar als er een vastgesteld tekort is aan leerkrachten die over een vereist of voldoende geacht bekwaamheidsbewijs beschikken.

Hoewel scholen leerkrachten met een voldoende geacht bekwaamheidsbewijs vrij kunnen aanwerven, gebeurde dit in het basisonderwijs tot 1998 slechts vrij uitzonderlijk³⁸. Hierin kwam echter geleidelijk aan verandering: vooral lagere scholen wierven steeds meer kleuteronderwijzers aan, niet uit vrije keuze maar wegens een tekort aan onderwijzers. Het aantal leerkrachten dat wordt aangesteld met een bekwaamheidsbewijs “voldoende geacht”, gold in het verleden in het basisonderwijs daarom als een relevante indicator van een lerarentekort. De evolutie van deze indicator kan een mogelijke trendbreuk aantonen.

1.3.3.1 Kleuteronderwijzers

Tabel 41 toont aan dat scholen in het kleuteronderwijs geen problemen hebben om leerkrachten aan te stellen met een vereist bekwaamheidsbewijs, zelfs niet voor vervangingen. Er is geen markante evolutie gedurende de afgelopen schooljaren.

Uitgesplitst per regio zijn er geen markante verschillen tussen de regio's. Het aantal aanstellingen met een ander bekwaamheidsbewijs was lange tijd het hoogst in Brussel, wat erop wees dat deze regio het moeilijkst had om leerkrachten met een vereist bekwaamheidsbewijs aan te trekken. Het afgelopen schooljaar werd Brussel (0,74%) voorbijgestoken door Vlaams-Brabant (2,26%).

Tabel 41 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs: procentueel overzicht van de voorbije schooljaren, uitgedrukt in %

	Tijdelijk vacante uren			Interim-uren		
	Vereist	Voldoende	Andere	Vereist	Voldoende	Andere
1.9.1998	97,93	1,81	0,26	98,98	1,02	0,01
15.3.1999				99,04	0,96	0,00
1.9.1999	97,45	2,42	0,12	98,93	1,01	0,07
15.3.2000				98,95	0,89	0,16
1.9.2000	97,36	2,42	0,22	98,68	1,23	0,10
15.3.2001				97,65	1,29	1,05
1.9.2001	97,15	2,21	0,63	98,46	1,33	0,19
15.3.2002	96,86	2,03	1,10	97,22	1,53	1,25
1.9.2002	97,26	2,21	0,53	97,99	1,50	0,52
15.3.2003	96,60	2,44	0,96	97,17	1,50	1,33
1.9.2003	96,38	2,94	0,68	97,73	1,75	0,52
15.3.2004	95,56	2,91	1,53	97,05	1,74	1,21
1.9.2004	95,18	3,87	0,95	97,73	1,80	0,47
15.3.2005	95,87	3,23	0,90	97,84	1,60	0,55
1.9.2005	95,76	3,48	0,76	97,64	1,92	0,44
15.3.2006	94,85	3,80	1,35	97,34	1,78	0,88
1.9.2006	95,66	3,42	0,91	97,88	1,73	0,38
15.3.2007	95,24	3,48	1,28	97,37	1,96	0,68
1.9.2007	95,93	3,26	0,82	97,89	1,67	0,44
15.3.2008	95,16	3,23	1,61	97,17	1,91	0,92
1.9.2008	96,45	2,51	1,03	97,63	1,68	0,69

³⁸ Zie Arbeidsmarktrapport basisonderwijs en secundair onderwijs, departement Onderwijs, oktober 1999, p. 31.

Tabel 42 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2005)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	97,84%	97,53%	96,56%	98,19%	97,13%	99,18%
Voldoende	1,60%	1,69%	0,63%	1,73%	2,08%	0,80%
Andere	0,55%	0,79%	2,81%	0,08%	0,78%	0,02%

Tabel 43 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2006)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	97,34%	97,32%	94,73%	97,24%	96,98%	98,70%
Voldoende	1,78%	1,70%	2,98%	1,89%	1,95%	1,05%
Andere	0,88%	0,98%	2,29%	0,87%	1,07%	0,25%

Tabel 44 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2007)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	97,37%	97,14%	96,67%	95,98%	96,22%	99,10%
Voldoende	1,96%	2,18%	2,12%	3,70%	2,19%	0,81%
Andere	0,68%	0,68%	1,21%	0,32%	1,60%	0,09%

Tabel 45 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2008)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	97,17%	97,43%	97,43%	96,82%	94,76%	98,92%
Voldoende	1,91%	1,82%	1,84%	2,18%	2,98%	0,99%
Andere	0,92%	0,75%	0,74%	1,00%	2,26%	0,09%

1.3.3.2 Onderwijzers

De scholen van het lager onderwijs kregen het lange tijd elk schooljaar wat moeilijker om bij het begin van het schooljaar het personeelskader in te vullen volgens het gewenste profiel: vacante betrekkingen of interimbetrekkingen voor een volledig schooljaar werden in september 1998 nog quasi volledig (97 en 96%) ingevuld met onderwijzers die over een vereist bekwaamheidsbewijs beschikken. In september 2008 kunnen zij dit nog maar voor gemiddeld 89% van hun tijdelijk korps (zie tabel 46).

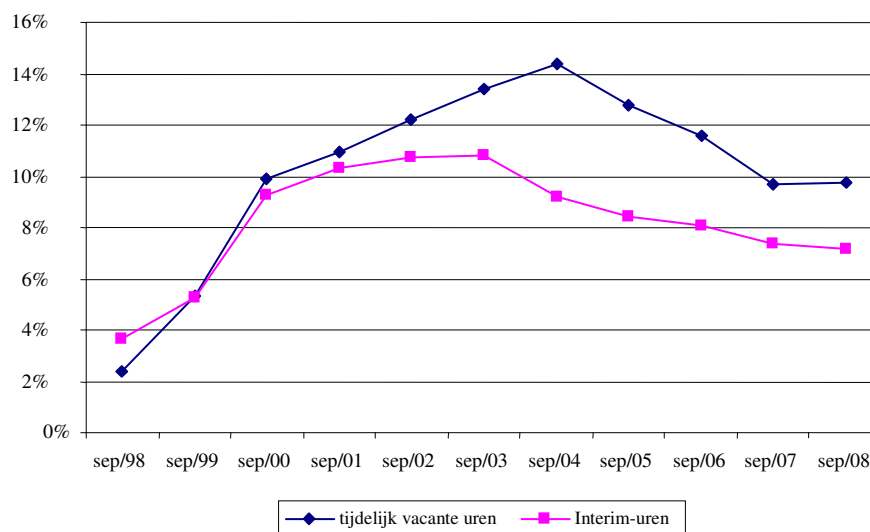
Het aantal interimaanstellingen met een “ander” bekwaamheidsbewijs is in het lager onderwijs, zeker in vergelijking met het secundair onderwijs, al bij al nog beperkt.

Ten slotte zijn er nog belangrijke regionale verschillen (zie tabellen 47 - 50). Zo blijkt dat Brussel, zowel in absolute termen als in vergelijking met andere regio's, de meeste moeite heeft met het vinden van onderwijzers. Slechts 73% van de vervangers in de Brusselse lagere scholen beschikte in 2008 over een diploma van onderwijzer (vereist), tegenover een gemiddelde van 91% voor alle scholen die door de Vlaamse gemeenschap worden gefinancierd of gesubsidieerd.

Tabel 46 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – procentueel overzicht van de voorbije schooljaren

	Tijdelijk vacante uren			Interim-uren		
	Vereist	Voldoende	Andere	Vereist	Voldoende	Andere
1.9.1998	97,33	2,40	0,27	96,22	3,65	0,12
15.3.1999				91,19	8,53	0,28
1.9.1999	94,34	5,36	0,30	94,59	5,28	0,13
15.3.2000				87,87	11,77	0,36
1.9.2000	89,73	9,89	0,38	90,57	9,24	0,20
15.3.2001				97,65	1,29	1,05
1.9.2001	88,49	10,96	0,54	89,18	10,34	0,46
15.3.2002	83,42	15,40	1,18	81,97	16,36	1,66
1.9.2002	86,87	12,19	0,94	88,55	10,76	0,69
15.3.2003	82,41	15,83	1,76	83,14	15,25	1,60
1.9.2003	85,51	13,42	1,07	88,54	10,79	0,68
15.3.2004	83,03	15,41	1,56	85,40	13,07	1,53
1.9.2004	84,55	14,37	1,08	90,02	9,17	0,81
15.3.2005	86,93	12,08	0,99	88,64	10,53	0,82
1.9.2005	86,01	12,80	1,18	91,02	8,45	0,53
15.3.2006	83,74	14,19	2,07	88,96	10,16	0,87
1.9.2006	87,25	11,57	1,18	91,32	8,10	0,58
15.3.2007	86,43	12,19	1,38	89,60	9,59	0,81
1.9.2007	89,39	9,63	0,98	92,25	7,34	0,42
15.3.2008	87,77	10,95	1,28	91,05	8,32	0,62
1.9.2008	88,98	9,77	1,24	92,25	7,15	0,60

Figuur 29 Aanstelling met voldoende geacht bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs

Tabel 47 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2005)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	88,64%	84,07%	72,04%	75,27%	86,45%	95,40%
Voldoende	10,53%	14,92%	22,96%	22,27%	12,66%	4,53%
Andere	0,82%	1,01%	5,00%	2,47%	0,89%	0,07%

Tabel 48 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2006)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	88,97%	86,24%	74,31%	79,34%	85,98%	95,12
Voldoende	10,16%	12,32%	22,35%	17,00%	13,19%	4,63%
Andere	0,87%	1,45%	3,34%	3,66%	0,82%	0,25%

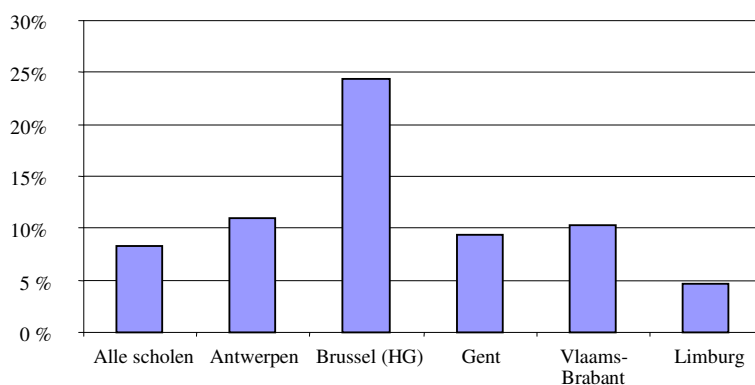
Tabel 49 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2007)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	89,60%	86,08%	70,70%	84,68%	88,28%	95,73
Voldoende	9,59%	12,81%	26,18%	13,03%	11,31%	4,06%
Andere	0,81%	1,11%	3,12%	2,30%	0,41%	0,21%

Tabel 50 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2008)

	Alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Vlaams-Brabant	Limburg
Vereist	91,05%	88,11%	72,64%	88,41%	88,55%	95,25%
Voldoende	8,32%	11,04%	24,43%	9,42%	10,29%	4,68%
Andere	0,62%	0,85%	2,93%	2,17%	1,16%	0,07%

Figuur 30 Aanstelling met voldoende geacht bekwaamheidsbewijs in interim-uren in het lager onderwijs volgens regio (15.3.2008)

1.3.4. Herindiensttreding

Het decreet van 8 juni 2000 houdende dringende maatregelen betreffende het lerarenambt heeft het mogelijk gemaakt dat gepensioneerde leerkrachten of leerkrachten die een bepaald verlofstelsel genieten, opnieuw in dienst kunnen treden. Dit was één van de maatregelen waarmee op korte termijn het lerarentekort kon worden aangepakt.

Het aantal herindiensttreders in het basisonderwijs toont enkel in het schooljaar 2006-2007 een heel ander beeld in vergelijking met de andere schooljaren.

In het kleuteronderwijs klom het aantal herindiensttreders in januari op tot 26, terwijl zich in het lager onderwijs op 15 november 2006 en 15 maart 2007 een nooit gezien aantal herindiensttreders aandiende. Een verklaring daarvoor is wellicht te zoeken in het tijdelijk project van korte afwezigheden, waarvoor vaak personeelsleden worden gezocht die al met de werking van de school vertrouwd zijn.

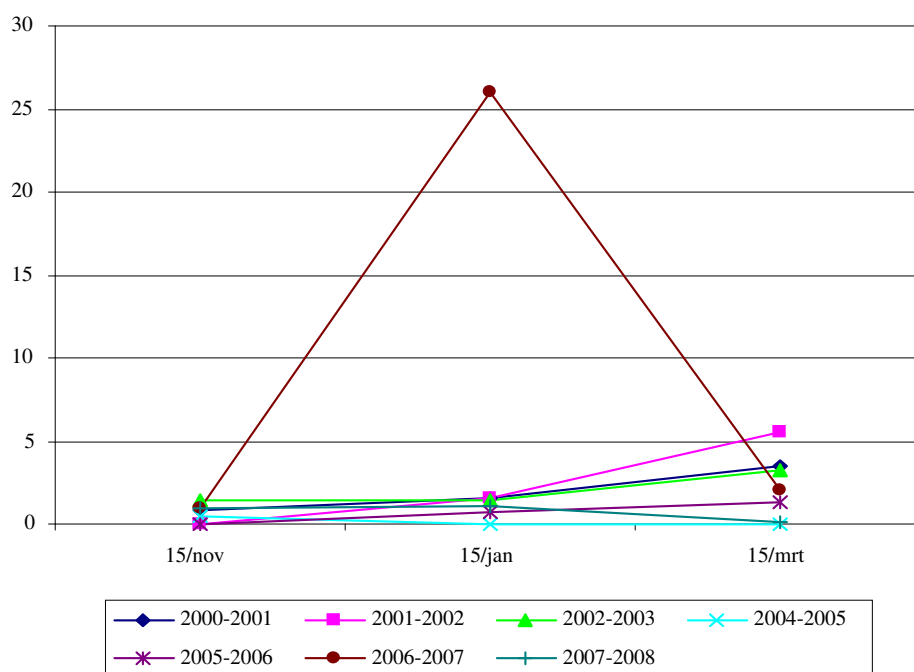
Het afgelopen schooljaar daalde het aantal herindiensttreders in het kleuteronderwijs van 1,1 op 15 januari naar 0,1 op 15 maart.

In het lager onderwijs blijft het aantal herindiensttreders doorheen het afgelopen schooljaar nagenoeg hetzelfde.

Tabel 51 Aantal herindiensttreders in het kleuteronderwijs uitgedrukt in bft's

	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
15/11	0,8	0	1,5	0,5	0	1	1
15/1	1,6	1,6	1,5	0	0,7	26	1,1
15/3	3,5	5,5	3,3	0	1,3	2	0,1

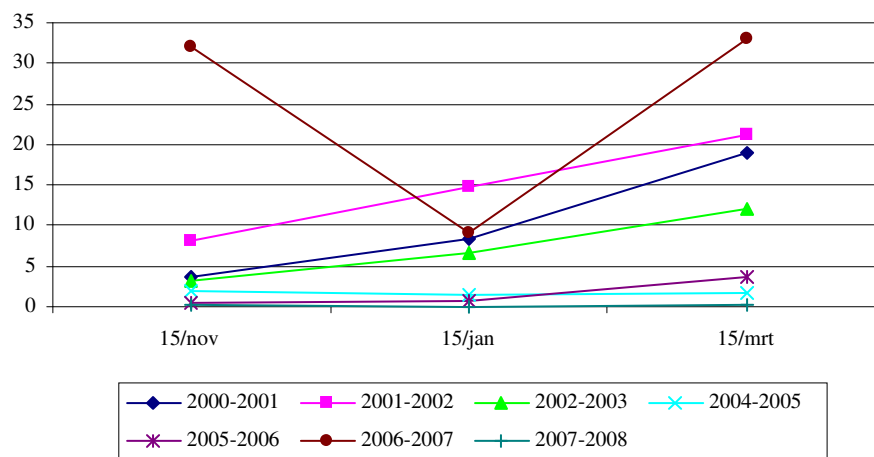
Figuur 31 Aantal herindiensttreders in het kleuteronderwijs uitgedrukt in bft's

Tabel 52 Aantal herindiensttrekers in het lager onderwijs uitgedrukt in bft's

	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
15/11	3,8	8,1	3,3	1,9	0,5	32	0,2
15/1	8,3	14,7	6,7	1,4	0,8	9	0,1
15/3	19,0	21,2	12,2	1,8	3,6	33	0,2

Figuur 32 Aantal herindiensttrekers in het lager onderwijs uitgedrukt in bft's

1.4 Conclusie

Vooraf

De gegevens waarop dit arbeidsmarktrapport steunt, dateren uit de periode vóór de economische crisis. Hiermee moet rekening worden gehouden bij het trekken van de conclusies.

1.4.1 Kleuteronderwijzers

Het huidige tekort of overschot aan leerkrachten kan niet exact worden bepaald. De beste indicator zijn de gegevens uit de databanken van de VDAB. Deze bevat echter geen opsplitsing tussen kleuteronderwijzers en onderwijzers. Het totale aantal openstaande vacatures eind maart 2008 bedroeg 218 leerkrachten basisonderwijs. Om een prognose mogelijk te maken voor kleuteronderwijs en lager onderwijs apart, veronderstellen we dat de niet-ingevulde vacatures in evenredige mate verdeeld zijn over het kleuter- en het lager onderwijs. Dit komt dan voor het kleuteronderwijs neer op 76 openstaande vacatures³⁹.

In hoofdstuk 1 werd aangetoond dat de vraag naar kleuteronderwijzers de volgende jaren (tot en met 2010) zal toenemen en in totaal **2.415 of 2.479** of bft's zal omvatten. Dit komt vooral door de grote uitstroom ten gevolge van TBS en pensioen en de demografische evolutie.

Het aanbod aan kleuteronderwijzers dat nieuw op de arbeidsmarkt komt voor de periode 2008-2011 bedraagt **2.039** personen. Hieruit blijkt dat het aanbod kleiner is dan de vraag.

Op basis van het netto-resultaat van deze vergelijking van vraag & aanbod kunnen wij aannemen dat er over een tijdsspanne van vier jaar – enkel en alleen op basis van de evoluties in het kleuteronderwijs – een tekort aan kleuteronderwijzers zal zijn van **452 of 516** bft's, afhankelijk van de manier waarop de nieuwe arbeidsplaatsen in het kleuteronderwijs worden ingevuld.

1.4.2 Onderwijzers

Zoals reeds gezegd wordt in de VDAB-databank geen opsplitsing gemaakt tussen kleuteronderwijzers en onderwijzers. Het totale aantal openstaande vacatures eind maart 2008 bedroeg 218 leerkrachten basisonderwijs. Om een prognose mogelijk te maken voor kleuteronderwijs en lager onderwijs apart, veronderstellen we dat de niet-ingevulde vacatures in evenredige mate verdeeld zijn over het kleuter- en het lager onderwijs. Dit komt dan voor het lager onderwijs neer op 142 openstaande vacatures⁴⁰.

In hoofdstuk 1 werd aangetoond dat de vraag naar onderwijzers de volgende jaren (2008-2011) zal stijgen en in totaal, naargelang de manier waarop de nieuwe arbeidsplaatsen worden ingevuld, **3.239 of 3.368** bft's zal omvatten. Deze arbeidsplaatsen zijn vooral een gevolg van de uitstroom omwille van vergrijzing.

Anderzijds zal er een aanbod zijn van **2.966** onderwijzers over de periode 2008-2011. Dit werd aangetoond in hoofdstuk 2.

Op basis van het netto-resultaat van deze vergelijking van vraag & aanbod kunnen we aannemen dat de arbeidsreserve van onderwijzers – enkel en alleen op basis van de evoluties in het lager onderwijs – over een tijdsspanne van vier jaar een tekort aan onderwijzers zal zijn van **415 of 544** afhankelijk van de manier waarop de nieuwe arbeidsplaatsen in het lager onderwijs worden ingevuld.

³⁹ De verdeling over het kleuter- en het lager onderwijs is gebeurd op basis van de verdeling lestijden (LT) volgens de schalen: lager onderwijs: 65% ; kleuteronderwijs: 35%.

⁴⁰ De verdeling over het kleuter- en het lager onderwijs is gebeurd op basis van de verdeling lestijden (LT) volgens de schalen: lager onderwijs: 65% ; kleuteronderwijs: 35%.

Hoofdstuk 2 Secundair onderwijs

2.1 De vraag

Nieuwe arbeidsplaatsen in het onderwijs zijn in eerste instantie afhankelijk van het aantal **vacante plaatsen** in de scholen.

In welke mate het aantal vacante betrekkingen toeneemt of afneemt, is voornamelijk afhankelijk van volgende factoren:

- 1 De leerlingenaantallen, het geboortecijfer en de te verwachten doorstroming van leerlingen (van lager naar secundair onderwijs).
- 2 De uitstroom van leerkrachten als gevolg van pensionering of vervroegde terbeschikkingstelling voorafgaand aan het rustpensioen en overlijden.
- 3 De handhaving of wijziging van de omkaderingsnormen (leerlingen/leraar-ratio).
- 4 De mate waarin nieuwe omkadering naar aanleiding van bijzondere noden wordt toegekend (taak- en functiedifferentiatie...).

De prognoses van het aantal bft's op basis van demografische gegevens en de te verwachten doorstroming van leerlingen (2.1.1), evenals de raming van de uitstroom van leerkrachten (2.1.2), gaan uit van een ongewijzigd beleid. In punt 2.1.3 brengen wij de effecten in kaart van de tot op dit moment voorziene beleidsmaatregelen met effect op het aantal jobs de komende jaren.

Een globale prognose van de toekomstige vraag naar leerkrachten in het secundair onderwijs komt aan bod in punt 2.1.5. Deze prognose is belangrijk want, getoetst aan een globale prognose van het aanbod aan nieuwe leerkrachten, geeft dit een duidelijk beeld in welke mate de spanning op de onderwijsarbeidsmarkt de komende jaren zal toenemen of afnemen.

Vervangingen (punt 2.1.6) zorgen eveneens voor jaarlijks terugkerende werkgelegenheid. Heel wat leerkrachten kunnen immers aan de slag ter vervanging van afwezige collega's. De tewerkstelling als invalleerkracht is minder aantrekkelijk. Het tekort aan leerkrachten treedt daarom altijd het eerst en het sterkst op bij het vinden van geschikte vervangers.

Vandaar dat de cijfers van de tekorten van korte reglementaire vervangingen kunnen gebruikt worden als betrouwbare indicator voor het volledige lerarentekort.

2.1.1 De demografische evolutie en doorstroming

Op basis van demografische gegevens en doorstroming van het lager naar het secundair onderwijs zal door een verwacht lager aantal leerlingen de vraag naar onderwijzend en bestuurspersoneel in het secundair onderwijs (gewoon en buitengewoon) tot 2011 afnemen.

Een prognose over de tijdsspanne 2008-2011 voorziet, bij ongewijzigd beleid (*ceteris paribus*), een afname van de werkgelegenheid met 1.076 bft's.

Tabel 53 Prognose van de bijkomende werkgelegenheid in het secundair onderwijs op basis van de demografische evolutie en doorstroming (in bft⁴¹)

Jaar	2008	2009	2010	2011
Verwachte evolutie ingevolge leerlingenaantallen	83	-242	-381	-536

⁴¹ Bron: Stafdiensten, Departement Onderwijs en Vorming

Figuur 33 Prognose van de werkgelegenheid in het secundair onderwijs op basis van demografische evolutie en doorstroming

2.1.2 De uitstroom

Het effect van de vergrijzing (tbs 58+ en pensioen) van het lerarenkorps neemt in het secundair onderwijs grotere proporties aan dan in het basisonderwijs.

In 2010 is er een halvering van het aantal mensen dat kiest voor het Tbs58+ systeem t.o.v. 2009. In 2012 is er dan opnieuw een verdubbeling waar te nemen t.o.v. 2010 en 2011.

Van 2010 tot en met 2012 is er een stijging van het aantal personeelsleden dat met pensioen gaat. Jaarlijks komen ook een niet te verwaarlozen aantal nieuwe jobs vrij door overlijdens van personeelsleden. Begrijpelijkerwijze houden we hierbij voor de prognose het aantal aan van het meest recent gekende jaar, in casu 2008.

Een prognose voor de totale uitstroom over de tijdspanne 2008-2012 voorziet, bij ongewijzigd beleid (*ceteris paribus*), een toename van de werkgelegenheid met 7.470 bft's door de uitstroom van personeelsleden.

Tabel 54 Prognose van de uitstroom in het secundair onderwijs (in bft)

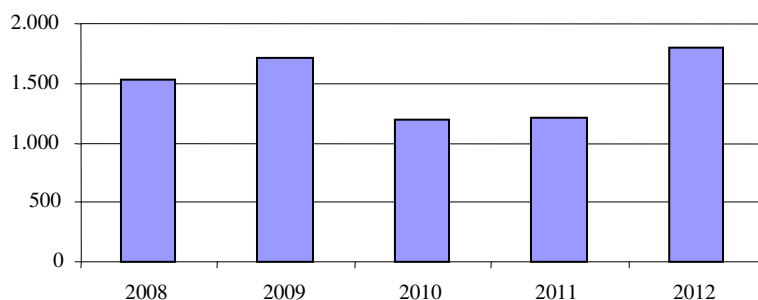
Uitstroom	2008	2009	2010	2011	2012
tbs 58+ ⁴²	1.152	1.194	654	583	1.125
pensioen ⁴³	318	455	491	569	613
overlijden ⁴⁴	65	65	65	65	65
Totaal	1.535	1.714	1.201	1.217	1.803

⁴² Dit is een raming op basis van het personeelsbestand (onderwijzend en bestuurs-personeel) uitgedrukt in FTE. De uitstroompercentages voor TBS die gehanteerd werden zijn gebaseerd op de reële uitstroompercentages van jan 08 t.e.m. sep 08.

⁴³ Voor pensionering werd uitgegaan dat 50% op 60 jaar op pensioen gaat en vervolgens telkens 25%. In deze ramingen werden enkel de personen tussen 55 en 65 jaar in aanmerking genomen. Personen die vroegtijdig (wegens ziekte) op pensioen werden gesteld werden niet opgenomen.

⁴⁴ De overlijdens zijn gebaseerd op de FTE in 2008 en worden constant gehouden.

Figuur 34 Prognose van de uitstroom in het secundair onderwijs

2.1.3 Nieuwe beleidsmaatregelen

2.1.3.1 GON-afwijkingsuren BuSO

In 2006 werd er een correctiebudget voor begeleiding van jongeren met autismespectrumstoornissen (ASS) in het kader van het Geïntegreerd ONderwijs (GON) ingesteld.

Het bestaan van dit correctiebudget was beperkt in tijd en hield op in het schooljaar 2008-2009. De nood aan dit correctiebudget blijft uiteraard bestaan. Vandaar dat nu ook voor de schooljaren 2009-2010, 2010-2011 en 2011-2012 extra lesuren en uren worden voorzien.

Het in 2006 bepaalde correctiebudget is vandaag onvoldoende om de bestaande GON-omkadering aan te vullen met het oog op begeleiding van kinderen met ASS in het kader van GON en deze begeleidingen kwaliteitsvol te laten verlopen. Daarom wordt dit opgetrokken.

In het buitengewoon secundair onderwijs ging het in 2008-2009 om 22 bft's, dit wordt vanaf 2009-2010 t.e.m. 2011-2012 opgetrokken naar 37 bft.

2.1.3.2 GOK gewoon voltijds SO

GOK-middelen worden steeds voor 3 schooljaren toegekend. Voortaan worden dezelfde GOK-indicatoren gebruikt van het basisonderwijs tot en met de derde graad van het secundair onderwijs.

Concreet betekende dit voor 2008-2009 een uitbreiding van 101 bft (eerste graad SO) en 180 bft (tweede en derde graad SO). Dit is dus een status quo voor de GOK-middelen aangezien de middelen constant blijven over de 3 schooljaren.

2.1.3.3 GOK-OVB BuSO

Vanaf 2009-2010 gaat het geïntegreerd ondersteuningsaanbod van start in het buitengewoon secundair onderwijs. Op deze wijze wordt een einde gemaakt aan het onderwijsvoorrankingsbeleid dat nog steeds in het buitengewoon secundair onderwijs van kracht was. Dit betekent een structurele uitbreiding van 28 bft naar 40 bft met een overgangsmaatregel, waardoor er uiteindelijk in 2009-2010 45 bft zijn en er in 2010-2011 41 bft zijn.

2.1.4 Besparingen

2.1.4.1 Pedagogische coördinatie

Deze extra uren die toegekend worden buiten het reguliere pakket uren-leraar worden vanaf 1 september 2010 afgeschaft. Dit houdt een verlies in van 382 bft.

2.1.4.2 Terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking (TBSOB)

Het extra kader wordt niet langer behouden. De scholengemeenschappen in het basis- en secundair onderwijs zijn opnieuw verplicht om de terbeschikkinggestelde personeelsleden te melden aan een volgende reffectatiecommissie, zodat deze een passende vacature kan zoeken en aanbieden aan deze personeelsleden.

In totaal betekent dit voor 2010 een inkrimping van het aantal beschikbare vacatures met 22 bft in het secundair onderwijs.

2.1.4.3 Stopzetten herstructurering secundair onderwijs

Het stopzetten van herstructureringen in het secundair onderwijs brengt een verlies mee van 49 bft.

2.1.4.4 Proeftuinen

De driejarige projecten in het leerplichtonderwijs met betrekking tot studie- en beroepskeuze en rond het werkplekleren lopen nog tot het einde van het schooljaar 2009-2010. De vaststelling en voorlopige conclusies van een aantal van deze projecten tonen aan dat sommige goede resultaten boeken. Vanaf het schooljaar 2010-2011 zullen hoogstens tien van deze projecten voor maximaal drie jaar verlengd worden. Vanaf 1 september 2011 houdt ook het project 'Accent op Talent', na al eens verlengd te zijn geweest, definitief op te bestaan. Dit vertaalt zich in een verlies van 23 bft in 2010.

2.1.4.5 Verloven bijzondere opdracht 50%

De verloven wegens bijzondere opdracht worden met de helft verminderd m.n. de verloven wegens bijzondere opdracht die vallen onder art.77 quater van het decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van bepaalde personeelsleden van het gemeenschapsonderwijs/ art.51 quater van het decreet betreffende de rechtspositie van sommige personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs en de gesubsidieerde centra voor leerlingenbegeleiding §2, 4° en 8°.

2.1.4.6 Vervangingen van bedrijfsstages

Het budget voor bedrijfsstages wordt behouden op het bestede niveau van het schooljaar 2008-2009. Dit betekent dat er voor het schooljaar 2010 58 arbeidsplaatsen minder zullen zijn voor vervangers in het secundair onderwijs.

2.1.4.7 Vervangingen van korte afwezigheden

Als besparing wordt het toekennen van vervangingseenheden voor vervanging van korte afwezigheden in het secundair onderwijs afgeschaft vanaf het schooljaar 2010-2011. Het afschaffen van deze regelgeving resulteert in een verlies van 115 bft in 2010.

2.1.4.8 Mentoren

De mentoruren worden vanaf 1 september 2010 niet langer toegekend. Het afschaffen van deze regelgeving resulteert in een verlies van 160 bft in 2010.

2.1.5 Prognose van de vraag naar leerkrachten secundair onderwijs in de periode 2008-2011

In dit onderdeel brengen we alle ontwikkelingen aan de vraagzijde samen, en gaan we na in welke mate de komende jaren een vraag naar leraren secundair onderwijs ontstaat.

De vraag naar leraren secundair onderwijs zal over de periode 2008-2011 4.139 bft's bedragen, onder voorbehoud van nog eventuele bijkomende beleidsmaatregelen in die periode.

De belangrijkste bijdrage aan nieuwe plaatsen wordt geleverd door uitstromers omwille van (vervroegd) pensioen.

Tabel 55 Overzicht van de bijkomende werkgelegenheid (in bft's)

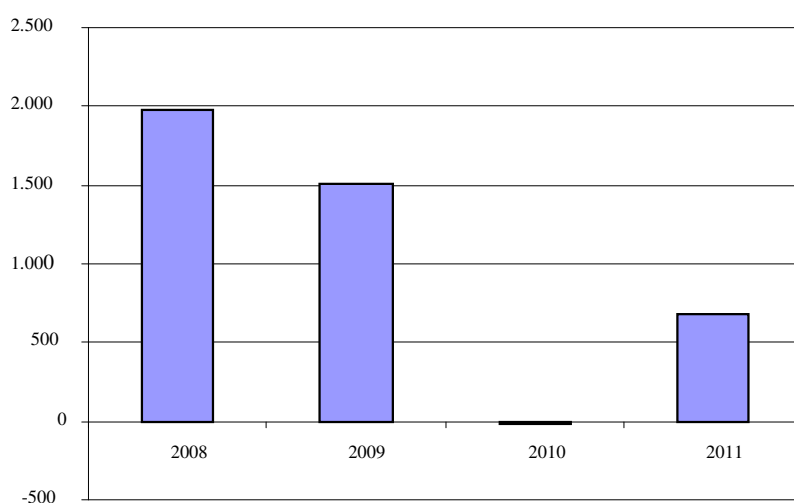
Extra vraag leraren S.O.	2008	2009	2010	2011	Totaal '08-'11
Demografische evolutie	83	-242	-381	-536	-1.076
Uitstroom	1.535	1.714	1.201	1.217	5.667
Nieuwe beleidsmaatregelen					
GON afwijkingsuren BUSO	22	15	/	/	37
GOK	281	/	/	/	281

Tabel 56 Prognose van de vraag naar leraren secundair onderwijs in de periode 2008-2011

Besparingen					
GOK OVB BUSO	/	17	-4	/	13
Pedagogische coördinatie	/	/	-382	/	-382
TBSOB	/	/	-22	/	-22
Stopzetten herstructurerings SO	/	/	-49	/	-49
Proeftuinen	/	/	-23	/	-23
Verloven bijzonder opdracht 50%	/	/	-27	/	-27
Bedrijfsstages	53	/	-58	/	-5
Vervangingen korte afwezigheden	/	/	-115	/	-115
Mentoren	/	/	-160	/	-160
Verwachte bijkomende plaatsen	1.974	1.504	-20	681	4.139

Let op: deze cijfers moeten enigszins genuanceerd worden omdat na 2011 opnieuw een toename wordt verwacht omwille van de doorstroom van de leerlingen van het basisonderwijs naar het secundair onderwijs.

Figuur 35 Prognose van de vraag naar leraren secundair onderwijs in de periode 2008-2011

2.1.6 De vervangingen

Ook in het secundair onderwijs valt een onderscheid te maken tussen enerzijds de langdurige vervangingen (d.w.z. vervangingen voor een volledig schooljaar), die ontstaan bij het begin van het schooljaar en anderzijds de vervangingen van kortere duur van afwezige personeelsleden, die ontstaan in de loop van het schooljaar.

Om deze vervangingen te kunnen "invullen", moet de onderwijsarbeidsmarkt beschikken over een voldoende grote reserve aan invalkrachten.

Tabel 57 Overzicht van het aantal bft's en aantal personen voor vervangingen (korte en lange afwezigheden) in de loop van het schooljaar

Schooljaar	bft's	aantal personen	ratio
2000-2001	2.900	4.325	1,49
2001-2002	3.202	4.592	1,43
2002-2003	3.507	4.831	1,40
2003-2004	3.493	5.109	1,49
2004-2005	3.557	5.391	1,51
2005-2006	3.393	5.678	1,67
2006-2007	3.638	6.029	1,66
2007-2008	3.862	6.293	1,55

Voor schooljaar 2005-2006 waren er in het secundair onderwijs gemiddeld maandelijks 3.393 bft's nodig voor (zowel langdurige als korte) vervangingen. Voor deze voltijdse opdrachten werden respectievelijk 5.678 personen ingezet. Gedurende het schooljaar 2006-2007 deden gemiddeld 6.029 personen per maand een vervanging. Uitgedrukt in bft's komt dit neer op 3.638 bft's per maand (ratio: 1,66).

Voor het schooljaar 2007-2008 waren gemiddeld maandelijks 3.862 bft's of 6.293 personen nodig voor vervangingen (ratio: 1,55).

Het aantal bft's voor korte vervangingen is in de loop van het schooljaar aan belangrijke schommelingen onderhevig. De vraag naar invalkrachten was de laatste schooljaren het hoogst in de maand mei.

Tabel 58 Maandelijks overzicht van alle ingevulde vervangingen in 2005-2006 (in bft)⁴⁵

2005-2006	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	juni
Gewoon secundair	1.953	2.771	2.830	2.885	3.034	3.254	3.594	3.252	3.781	3.339
Buitengewoon secundair	189	268	296	323	319	357	385	334	393	370
Totaal	2.142	3.039	3.126	3.208	3.352	3.612	3.979	3.586	4.174	3.708

Tabel 59 Maandelijks overzicht van alle ingevulde vervangingen in 2006-2007 (in bft)⁴⁶

2006-2007	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	juni
Gewoon secundair	2.027	2.873	3.009	2.984	3.190	3.230	3.841	3.462	3.861	3.468
Buitengewoon secundair	235	364	413	457	442	454	515	471	517	494
Totaal	2.262	3.237	3.422	3.441	3.633	3.753	4.356	3.933	4.378	3.962

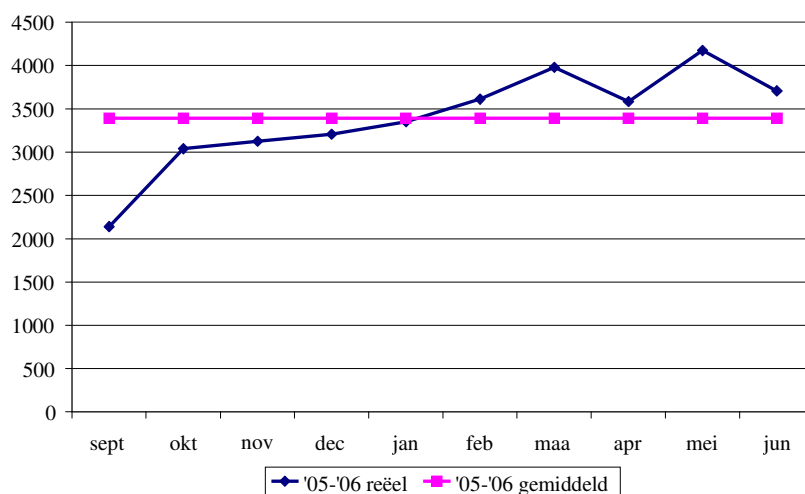
⁴⁵ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming

⁴⁶ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming

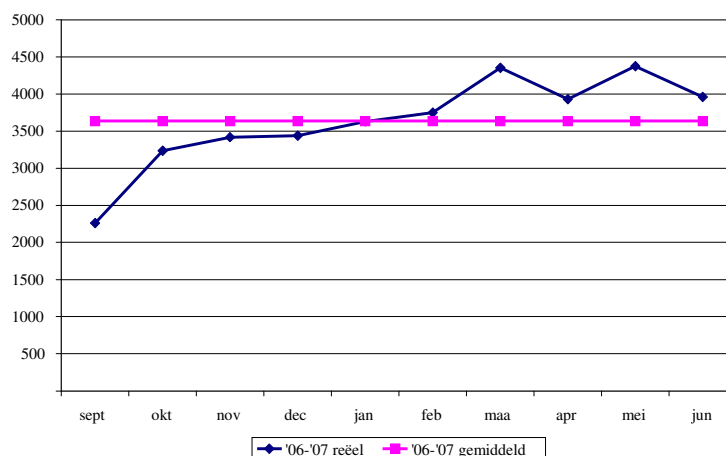
Tabel 60 Maandelijks overzicht van alle ingevulde vervangingen in 2007-2008 (in bft⁴⁷)

2007-2008 ⁴⁷	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	juni
Gewoon secundair	2.145	3.008	3.222	3.052	3.345	3.556	3982	3909	4218	3760
Buitengewoon secundair	247	373	406	408	437	474	518	515	540	504
Totaal	2.392	3.381	3.627	3.461	3.782	4.030	4500	4424	4758	4264

Figuur 36 - Evolutie van de werkgelegenheid voor interimleerkrachten secundair onderwijs in de loop van het schooljaar 2005-2006 (in bft's)

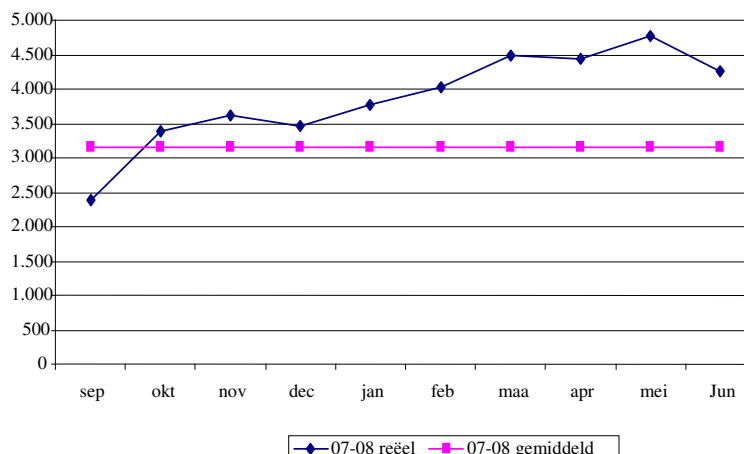

Figuur 37 Evolutie van de werkgelegenheid voor interimleerkrachten secundair onderwijs in de loop van het schooljaar 2006-2007 (in bft's)

⁴⁷ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming

Figuur 38 Evolutie van de werkgelegenheid voor interimleerkrachten secundair onderwijs in de loop van het schooljaar 2007-2008 (in bft's)

2.2 Het aanbod

De pas afgestudeerden van de lerarenopleiding vormen een belangrijk onderdeel van het aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt. Bij de start van het schooljaar kunnen heel wat nieuw gediplomeerden starten in vacante betrekkingen in het onderwijs. Wie in september niet kan beginnen, maar blijft kiezen voor een onderwijs carrière, schrijft zich in bij de VDAB als werkzoekende en kan eventueel in de loop van het schooljaar aan de slag als interimaris.

Als het aantal vacante betrekkingen stijgt, stromen jaarlijks – in de regel op 1 september - meer kandidaten vanuit de lerarenopleiding of de werkloosheid door naar het onderwijs, en wordt de reserve (in de werkloosheid of als boventallige) kleiner. Als het aantal vacante betrekkingen afneemt, is de doorstroming kleiner en vloeien leerkrachten terug naar de interim-reserve (werkloosheid) of, als zelfs vastbenoemde leerkrachten hun baan verliezen, naar de reffectatiereserve.

Deze werkloosheidsreserve wordt jaarlijks aangevuld door de instroom van nieuwe leerkrachten vanuit de lerarenopleidingen (2.2.1) Als dit aantal groeit, versterkt dit de arbeidsreserve. In dit hoofdstuk gaan wij na in welke mate de komende jaren van deze verhoogde instroom een versterking van de arbeidsreserves mag verwacht worden.

In punt 2.2.2 bekijken wij de evolutie van het aantal leerkrachten zonder werk, dat bij het begin van het schooljaar bij de VDAB als werkzoekende is ingeschreven. De reserve van vastbenoemde maar boventallige leerkrachten komt aan bod in 2.2.3.

Als de reserve ontoereikend is om de vraag naar leerkrachten in te vullen, zal dit de druk op de zittende leerkrachten verhogen. Een eventueel lerarentekort verhoogt dan ook onvermijdelijk de werkdruk binnen deze groep. In punt 2.2.4 gaan wij na in welke mate het onderwijs nog beschikt over een (theoretische) stille reserve van deeltijdse leerkrachten.

De arbeidsmarkt in het secundair onderwijs is minder homogeen dan in het basisonderwijs: wervingsproblemen zijn vaak erg vakspecifiek. Veel meer dan in het basisonderwijs, is het van belang om de verschillende aanbodscategorieën in het secundair onderwijs voldoende gedifferentieerd in kaart te brengen.

2.2.1 Nieuwe instroom vanuit de lerarenopleidingen⁴⁸

Binnen de groep van pas afgestudeerden van de lerarenopleiding wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- de initiële lerarenopleiding groep 1 aan de hogescholen, d.w.z. voor leraar secundair onderwijs 1^e en 2^e graad⁴⁹;
- de specifieke lerarenopleiding (vroegere aggregaties) aan de universiteiten en de hogescholen, d.w.z. voor leraar secundair onderwijs 2^e en 3^e graad⁵⁰;
- de specifieke lerarenopleiding in het volwassenenonderwijs, de vroegere GPB-opleidingen (getuigschrift pedagogische bekwaamheid)⁵¹.

2.2.1.1 Initiële lerarenopleiding hogescholen

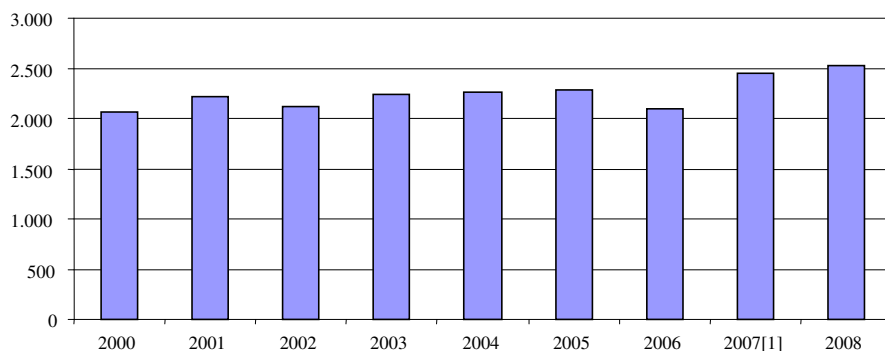
Het aantal inschrijvingen voor de initiële lerarenopleidingen secundair onderwijs groep 1⁵² kende het laatste decennium een positief verloop.

Tabel 61 geeft het aantal generatiestudenten weer vanaf 2000. Hieruit blijkt dat het aantal generatiestudenten in 2001 licht steeg ten opzichte van 2000 om daarna weer terug te vallen in 2002. De volgende jaren kenmerken zich dan weer door telkens een stijging van het aantal generatiestudenten. In 2006 volgde een lichte daling, maar in 2007 zette de stijging zich opnieuw door. In 2008 is er opnieuw een stijging waar te nemen in het aantal generatiestudenten.

Tabel 61 Het aantal generatiestudenten van de lerarenopleiding voor gvso-groep 1

Academiejaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ⁵³
Generatiestudenten	2.061	2.216	2.118	2.245	2.266	2.281	2.100	2.455	2.525

Figuur 39 Het aantal generatiestudenten van de lerarenopleiding voor gvso-groep 1

Op basis van de gegevens over de gediplomeerden, blijkt dat het aantal afgestudeerden tussen 1996 en 1999 telkens steeg, in 2000 licht daalde tegenover 1999, om daarna vanaf 2001 onafgebroken te stijgen, zodat in 2005 44% meer studenten een diploma behaalden dan in 1996. Tijdens het schooljaar 2005-2006 en 2006-2007 bleef het aantal afgestudeerden status quo.

⁴⁸ Bron: statistische jaarboeken, Ministerie van Onderwijs en Vorming.

⁴⁹ Vanaf schooljaar 2007-2008 is dit de geïntegreerde lerarenopleiding aan de hogescholen geworden.

⁵⁰ Vanaf schooljaar 2007-2008 is dit de specifieke lerarenopleiding aan de hogescholen en de universiteiten geworden.

⁵¹ Vanaf schooljaar 2007-2008 is dit de specifieke lerarenopleiding in het volwassenenonderwijs geworden.

⁵² In het arbeidsmarktrapport van 2001 werden nog de inschrijvingen per studiegebied opgenomen. Vanaf academiejaar 1999-2000 worden de inschrijvingen per studiegebied niet langer opgevraagd. Ingevolge de implementatie van het decreet van 16 april 1996 betreffende de lerarenopleiding en de nascholing, werden de opleidingen van het studiegebied onderwijs geleidelijk omgevormd tot initiële lerarenopleidingen.

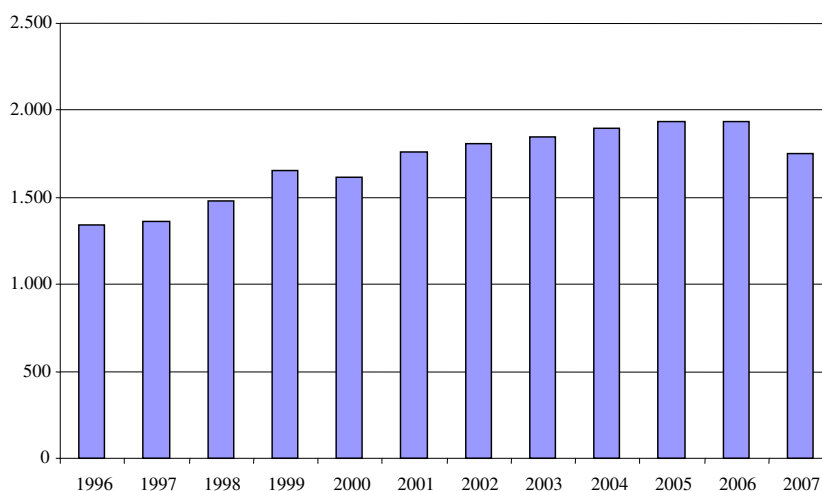
⁵³ Studentenaantal op 31 oktober 2008.

In schooljaar 2007-2008 daalt het aantal afgestudeerden in vergelijking met het schooljaar 2006-2007. Het aantal afgestudeerden voor het schooljaar 2007-2008 (1.748) is vrijwel hetzelfde als in het schooljaar 2001 (1.759).

Tabel 62 Het aantal afgestudeerden van de lerarenopleiding voor gvso-groep 1

Academiejaar	Afgestudeerden
1996	1.347
1997	1.366
1998	1.479
1999	1.657
2000	1.617
2001	1.759
2002	1.814
2003	1.851
2004	1.893
2005	1.933
2006	1.931
2007	1.748

Figuur 40 Het aantal afgestudeerden van de lerarenopleiding voor gvso-groep 1

2.2.1.2 Opleidingen voor leraren gvso-groep 2

Vrouwen kiezen vaker na een universitaire opleiding voor de academische initiële lerarenopleiding (thans: specifieke lerarenopleiding) dan mannen (Matheus, Siongers & Van den Brande, 2004).

Bovendien zijn vrouwen in de lerarenopleiding voor het secundair onderwijs groep 2 proportioneel vaker vertegenwoordigd dan mannen (Siongers, 2002). Ook dan zien we dat universitair geschoolde vrouwen twee keer zo vaak voor een job in het onderwijs opteren als de universitair geschoolde mannen⁵⁴.

⁵⁴ OBPWO 06.02 'Het beroep van leraar doorgelicht. Een cross-sectionele en longitudinale studie naar het profiel en de loopbaan van leraren in vergelijking met andere beroepsgroepen.' Een onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs en Vorming.

2.2.1.2.1 Academische initiële lerarenopleiding⁵⁵

Het aantal inschrijvingen aan de academische lerarenopleiding gvso-groep 2 kende na een dalmoment in 2000-2001 een aanhoudende stijging. In het academiejaar 2006-2007 liep het aantal inschrijvingen op tot 5.531, wat een stijging is met 62% ten opzichte van het academiejaar 1999-2000.

Dit academiejaar (2007-2008) daalt het aantal inschrijvingen met 53% in vergelijking met het academiejaar 2006-2007.

Tijdens het academiejaar 2007-2008 konden studenten zich nog inschrijven in de lerarenopleiding "oude stijl". Anderen schreven zich in de vernieuwde lerarenopleiding in.

De vernieuwde lerarenopleiding, waarbij een maximale gelijkvormigheid van de verschillende lerarenopleidingen is nagestreefd, heeft een verzwaring van de GPB-opleiding en de opleiding aan de universiteiten tot gevolg. Dit heeft geleid tot een daling van het aantal inschrijvingen bij de gvso-groep 2. Niettemin kunnen we nog niet voorspellen of dit effectief gaat leiden tot een vermindering van de academisch initiële leraren gvso-groep 2, die in het onderwijs zullen aan het werk gaan. Hiervoor moeten we eerst het doorstroompercentage kennen voor het schooljaar 2008. Wellicht zal een groot deel doorstromen naar het beroep leraar. We gaan er immers vanuit dat diegenen die nu kiezen voor een (academisch initiële) lerarenopleiding ook werkelijk leraar willen worden en bijgevolg doorstromen naar het lerarenberoep.

Tabel 63 Het aantal inschrijvingen voor de academische initiële lerarenopleiding gvso-groep 2⁵⁶

Academiejaar	Hoofdinschrijving		Bijkomende inschrijving		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%
1999	1.065	31%	2.343	69%	3.408	100%
2000	1.178	37%	1.971	63%	3.149	100%
2001	1.477	43%	1.933	57%	3.410	100%
2002	1.702	45%	2.091	55%	3.793	100%
2003	1.981	45%	2.419	55%	4.400	100%
2004	2.035	44%	2.547	56%	4.582	100%
2005	2.067	43%	2.751	57%	4.818	100%
2006	2.198	40%	3.333	60%	5.531	100%
2007	1.315	50%	1.311	50%	2.626	100%

Het aantal studenten dat een aggregatiediploma heeft behaald, bedroeg in 1996 1.521 (zie tabel 64). 1997-1998 was een keerpunt: het aantal gediplomeerden van de academische lerarenopleiding nam opnieuw geleidelijk aan af. Vanaf 2001-2002 is deze negatieve tendens doorbroken: het aantal geaggregeerden steeg weer gestaag, met een stijging van 13% op het einde van het academiejaar 2003-2004 ten opzichte van het jaar voordien. Het academiejaar 2004-2005 kent ongeveer hetzelfde aantal afgestudeerden als het voorafgaande jaar, terwijl er in 2005-2006 opnieuw een stijging is met 10% ten opzichte van het voorgaande jaar. In 2006-2007 zakte het aantal aggregatiediploma's terug. Dit is ook het geval voor het schooljaar 2007-2008. 1.442 studenten behaalden een diploma. 226 ervan behaalden een diploma van de vernieuwde lerarenopleiding.

Hoewel merkbaar minder studenten de academische lerarenopleiding hebben aangevat (2.626 in 2007 t.o.v. 5.531 in 2006) is het relatieve aantal studenten dat een diploma behaalde gestegen (55 % in 2007 t.o.v. 31 % in 2006).

Dit kan een aanwijzing zijn dat de echt gemotiveerde studenten de opleiding aanvatten en beëindigen.

⁵⁵ De academische initiële lerarenopleiding kan als hoofdinschrijving of als bijkomende inschrijving (in combinatie met een andere opleiding) gevolgd worden.

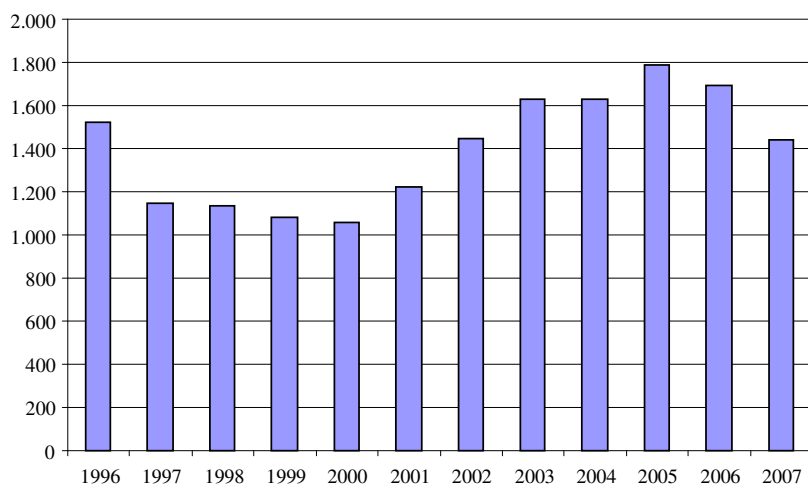
⁵⁶ Bron: Databank tertiair onderwijs, Ministerie van Onderwijs en Vorming

Tabel 64 Het aantal uitgereikte aggregatiediploma's op het einde van het academiejaar⁵⁷

Academie- jaar	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Diploma's	1.521	1.146	1.133	1.082	1.060	1.223

Academie- jaar	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Diploma's	1.448	1.631	1.627	1.790	1.692	1.442

Figuur 41 Het aantal uitgereikte aggregatiediploma's op het einde van het academiejaar

⁵⁷ Bron: Databank tertiair onderwijs, Ministerie van Onderwijs en Vorming

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal aggregatiediploma's per studiegebied voor de academisch initiële lerarenopleiding.

Tabel 65 Het aantal aggregatiediploma's per studiegebied⁵⁸

Academiejaar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Academische initiële lerarenopleiding											
Studiegroep											
Wijsbegeerte en moraalwet.	19	19	22	18	36	32	44	52	58	41	31
Godgel., godsdwet. en kerk. recht	41	28	29	23	28	22	24	21	26	18	7
Taal- en letterkunde	238	291	291	256	333	336	322	320	364	315	199
Geschiedenis	81	73	100	73	91	110	121	112	140	141	109
Archeologie en kunstwet.	31	36	41	47	52	35	45	38	32	49	29
Rechten, notariaat en crimin. wet.	49	41	36	29	48	55	67	60	57	60	52
Psych.en pedagog. wet.	189	134	102	118	144	184	208	243	243	296	284
Econ.en toegepaste econ.wet.	57	49	36	53	50	92	108	82	93	106	59
Politieke en sociale wet.	37	40	47	45	62	109	131	107	135	105	71
Sociale gezondheidswet.	28	44	37	43	42	59	51	51	51	60	40
Lichamelijke opvoeding, revalidatiewetenschappen en kinesietherapie	104	126	131	143	112	140	142	162	181	180	128
Wetenschappen	138	149	149	146	135	173	230	204	201	164	126
Toegepaste wet.	19	10	9	12	11	15	20	28	33	15	14
Toegepaste biologische wet.	58	36	19	20	21	26	33	45	61	53	34
Geneeskunde	31	33	6	10	8	7	7	18	29	21	8
Tandheelkunde	0	0	0	0	0	2	0	-			
Diergeneeskunde	1	2	3	4	5	8	4	8	13	10	1
Farmaceutische wet.	8	10	9	3	14	8	11	15	14	11	2
Biomedische wetenschappen								29 ⁵⁹	27	31	14
Gecombineerde studiegebieden	12	12	15	17	31	35	63	32	32	16	8
Totaal academische initiële lerarenopleiding	1.146	1.133	1.082	1.060	1.223	1.448	1.631	1.627	1.790	1.692	1.216

⁵⁸ Bron: Databank tertiair onderwijs, Ministerie van Onderwijs en Vorming

⁵⁹ Tot en met het academiejaar 2003-2004 was dit geen afzonderlijk studiegebied; de uitgereikte aggregatiediploma's zijn dan ook tot dan opgenomen onder de gecombineerde studiegebieden.

Tabel 65a Het aantal aggregatiediploma's per studiegebied vernieuwde lerarenopleiding

Academiejaar	2007
Specifieke lerarenopleiding na Master	
Studiegroep	
Archeologie en kunstwetenschappen	3
Bewegings- en revalidatiewetenschappen	3
Biomedische wetenschappen	11
Economische en toeg. economische wetens.	4
Farmaceutische wetenschappen	1
Gecombineerde studiegebieden (BAMA)	92
Geneeskunde	1
Geschiedenis	6
Politieke en sociale wetenschappen	4
Psychologie en pedagogische wetens.	3
Rechten, notariaat en crimin.wetensch.	4
Sociale gezondheidswetenschappen	9
Taal- en letterkunde	68
Toegepaste biologische wetenschappen	2
Wetenschappen	14
Wijsbegeerte en moraalwetenschappen	1
Totaal specifieke lerarenopleiding na Master	226

2.2.1.2.2 Initiële lerarenopleiding van academisch niveau

Naast de universitaire aggregatie-opleidingen zijn er ook de initiële lerarenopleidingen van academisch niveau aan de hogescholen. Het gaat hierbij om vaak heel specifieke lerarenopleidingen, bijvoorbeeld in audiovisuele en beeldende kunst, dramatische kunst, dans, handelwetenschappen, handelsingenieur, muziek en productdesign.

Ook deze opleidingen maken een niet onaanzienlijk, jaarlijks toenemend deel uit van de groep leraren in opleiding. Enkel het academiejaar 2004-2005 kende een lichte terugval, die in het academiejaar 2005-2006 echter weer lichtjes omgebogen werd. Ook hier zijn de gevolgen van de 'verzwaring' van de lerarenopleiding zichtbaar (cf. opmerking gvso-groep 2). In het academiejaar 2007-2008 daalt het aantal inschrijvingen met 46% in vergelijking met het academiejaar 2006-2007. Dat blijkt uit onderstaande inschrijvingscijfers.

Tabel 66 Het aantal inschrijvingen voor de initiële lerarenopleiding van academisch niveau⁶⁰

Academiejaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Inschrijvingen	888	866	920	1.121	946	978	1.024	553

Conform het aantal inschrijvingen nam het aantal diploma's tot en met 2004 lichtjes toe. Vanaf 2005-2006 daalt het aantal uitgereikte diploma's om in 2006-2007 weer te stijgen. In 2007-2008 stijgt het aantal uitgereikte diploma's opnieuw (64 % geslaagden t.o.v. 34 % in 2006-2007).

⁶⁰ Bron: Stafdiensten, Departement Onderwijs en Vorming

Tabel 67 Het aantal gediplomeerden van de initiële lerarenopleiding van academisch niveau

Academiejaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Diploma's	347	331	367	408	443	345	348	356

2.2.1.3 Getuigschriften pedagogische bekwaamheid

Een getuigschrift van pedagogische bekwaamheid is een opleiding op maat voor wie al in het onderwijs aan het werk is of er aan het werk wil. In de regel is deze opleiding bedoeld om onderwijsbevoegdheid te verlenen aan mensen zonder pedagogische basisopleiding, die door nuttige bedrijfservaring vakbekwaam zijn of een ander basisdiploma (bijvoorbeeld industrieel ingenieur, licentiaat..) bezitten. Deze opleiding wordt verstrekt in het volwassenenonderwijs en verloopt in modules.

Deze opleiding kent een behoorlijke populariteit de laatste jaren, wellicht door de laagdrempeligheid van de opleiding. Dit blijkt uit een spectaculaire toename van het aantal inschrijvingen. In 2005 werd echter voor het eerst een daling van het aantal inschrijvingen vastgesteld. Deze tendens zette zich verder in 2006, toen het aantal inschrijvingen in de GPB-opleidingen 9.568 bedroeg.

Ook hier is de verzwaring van de lerarenopleiding merkbaar op het aantal inschrijvingen. In 2007 zijn er 1856 minder inschrijvingen dan in 2006.

Tabel 68 Het aantal cursisten ingeschreven in een GPB-opleiding⁶¹

Academiejaar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aantal cursisten	3.126	3.563	4.165	6.482	7.988	10.238	11.075	11.544	11.388	9.568	7.712

Het aantal personen dat een GPB heeft behaald, vertoont dezelfde curve als die van het aantal inschrijvingen. In de tweede helft van de jaren '90 bleef het aantal getuigschriften vrij stabiel tussen 1.000 en 1.100.

Door een nieuwe manier van registratie⁶² vanaf 2000-2001 kunnen de gegevens vanaf dan niet meer vergeleken worden met de jaren voordien.

Vertrekkend van dit nieuwe referentiepunt in 2000-2001 werden sindsdien enorme stijgingen van het aantal afgeleverde getuigschriften geregistreerd: van 1.180 in 2000 naar 2.967 in 2004. In 2005 was er een terugval met 7% tot 2.750 afgeleverde getuigschriften pedagogische bekwaamheid. In 2006 bedroeg het aantal afgeleverde getuigschriften pedagogische bekwaamheid nog 2.615. In 2007 is er een daling met slechts 6% tot 2.464 afgeleverde getuigschriften pedagogische bekwaamheid, hoewel het aantal inschrijvingen met 20% terugliep.

⁶¹ De tellingen voor de verschillende schooljaren zijn wat uiteenlopend: in 1997-1998 betreft het een éénmalige telling (momentopname), de cijfers van 1998-1999 hebben betrekking op het eerste semester en het aantal cursisten van 1999-2000 slaat op de referteperiode 1/9/1999 - 31/1/2000.

Bron : Statistische jaarboeken Vlaams Onderwijs, Ministerie van Onderwijs en Vorming.

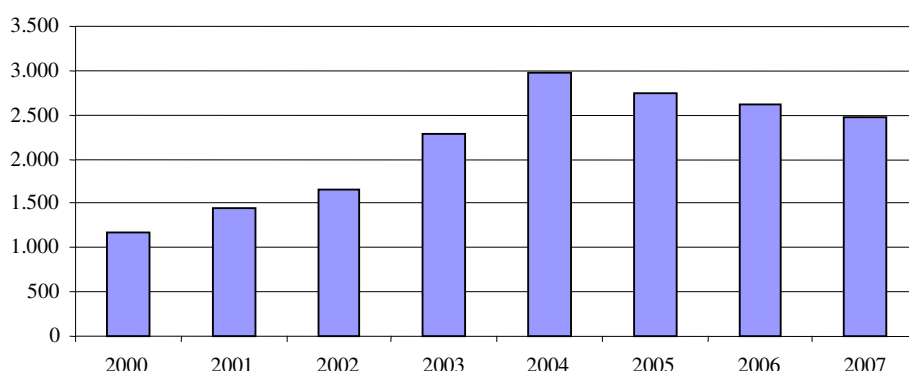
⁶² Door het decreet volwassenenonderwijs is er vanaf het schooljaar 1999-2000 een andere wijze van registratie van cursisten. Het aantal getuigschriften afgeleverd binnen de referteperiode wordt geteld. Deze gewijzigde gegevensopvraging heeft tot gevolg dat er een breuk is in de historiek. De gegevens vanaf 1/9/1999 kunnen niet meer vergeleken worden met deze van vroegere jaren. In 1999-2000 was er een overgangperiode en werd er geregistreerd in een beperkte referteperiode (1/9/1999 – 31/1/2000). Vanaf 2000-2001 heeft het aantal afgeleverde getuigschriften betrekking op de volledige referteperiode (van 1 februari x tot 31 januari x+1).

Tabel 69 Het aantal afgeleverde getuigschriften pedagogische bekwaamheid

Academiejaar	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1999
Diploma's	545	594	730	912	1.026	1.094	1.127	1.071	1.045

Academiejaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Diploma's	1.180	1.455	1.649	2.290	2.967	2.750	2.615	2.464

Figuur 42 Het aantal afgeleverde getuigschriften pedagogische bekwaamheid vanaf het schooljaar 2000 tot en met 2007

2.2.1.4 Doorstroming van lerarenopleiding naar onderwijssector

Uiteraard zal niet elke afgestudeerde van een lerarenopleiding voor een job binnen onderwijs kiezen. Er vloeien personeelsleden weg naar andere sectoren. Dit komt verhoudingsgewijs meer voor bij de nieuwe leraren van de GPB- en academische lerarenopleiding dan bij die van de initiële lerarenopleiding, een gevolg dat samenhangt met de doelgerichtheid van de vooropleiding: de initiële lerarenopleiding bereidt specifiek voor op een job als lesgever, terwijl de aggregatieopleiding aan de universiteit of de GPB-opleiding in het volwassenenonderwijs een bijkomende opleiding is. Dit maakt dat de leraren gvso-groep 2 bredere perspectieven hebben op de arbeidsmarkt. Van de groep die een GPB-opleiding volgden, was een groot deel al aan het werk alvorens de opleiding te starten⁶³. Sinds 2003 hebben we doorstromingscijfers van de GPB-opleiding naar het secundair onderwijs. Die doorstroom bedroeg 35% in 2003, 52% in 2004 en 33% in 2005. In 2006 is er bijna een halvering in de doorstroom van de GPB-opleiding naar het secundair onderwijs. 2007 geeft het omgekeerd beeld, daar de doorstroom met 15% stijgt.

De doorstromingspercentages bij de gvso-groep 2 variëren van 2003 tot en met 2007 tussen de 41 - 56%. Er doen zich met andere woorden minder schommelingen voor dan bij de GPB-opleiding.

De laatste jaren vinden de afgestudeerden van gvso-groep 1 echter ook meer en meer de weg naar andere sectoren. Na de boost in 2001 daalde het percentage aan doorstromers geleidelijk aan. In 2007 bedraagt het doorstroompercentage 70% terwijl dit in 2000 nog 81% was.

⁶³ Bron: De roeping tot leerkracht. Een onderzoek naar de aantrekkelijkheid van het leerkrachtenberoep in Vlaanderen anno 2002. Nick Matheus, Jessy Siongers & Inge Van den Brande, Onderzoeksgroep TOR, vakgroep Sociologie VUB en Hoger instituut voor de arbeid, K.U.Leuven.

Tabel 70 Doorstromingspercentages⁶⁴ van de lerarenopleiding naar een job binnen onderwijs

Doorstroming	1996	1997	1998	1999	2000	2001
gvso-groep 1	85%	85%	81%	79%	81%	85%
gvso-groep 2	46%	44%	50%	59%	66%	68%

Doorstroming	2002	2003	2004	2005	2006	2007
gvso-groep 1	75%	72%	71%	75%	64%	70%
gvso-groep 2	56%	51%	56%	42%	41%	39%
GPB		35%	52%	33%	19%	34%

2.2.1.5 Uitstroom van jonge leerkrachten

Een aantal jonge leerkrachten verlaat het onderwijs binnen vijf jaar na de indiensttreding. Om de uitstroom van jonge leerkrachten binnen vijf jaar na indiensttreding in het onderwijs te kennen, werd de status van de groep jonge interimarissen op 1 januari 1995 vergeleken met die in oktober 1999. Ditzelfde gegeven is in de volgende jaren opnieuw onderzocht.

Onderstaande tabellen geven aan dat gemiddeld tussen de 30 en de 37% van de jonge leerkrachten na 5 jaar uit het gewoon secundair onderwijs is verdwenen. Dit cijfer was over de voorbije periode heen constant, maar toonde in 2004 een stijging van 4% en in 2005 opnieuw een stijging van 3%. In 2006 was er een lichte daling tot 34%. In 2007 is er opnieuw een lichte stijging van 2%. In 2008 bedraagt het percentage uitstromers 37%

In het buitengewoon secundair onderwijs heeft zich eerst een lichte daling van 29% in 1999 naar 23% in 2001 voorgedaan, maar is het percentage uitstromers in 2003 terug gestegen tot 37%, om het daaropvolgende schooljaar vrij stabiel te blijven (35-36%). In 2007 stijgt het percentage uitstromers tot 38% om in 2008 terug te dalen tot 35%.

Tabel 71 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het gewoon secundair onderwijs in Vlaanderen

Percentage uitstroom	gemeenschapsonderwijs	officieel gesubsidieerd onderwijs	vrij gesubsidieerd onderwijs	gemiddeld
okt/99	37%	38%	26%	30%
okt/01	36%	31%	28%	30%
okt/03	32%	35%	27%	30%
okt/04	40%	36%	32%	34%
okt/05	39%	41%	36%	37%
okt/06	38%	35%	32%	34%
okt/07	41%	39%	33%	36%
okt/08	41%	40%	35%	37%

⁶⁴ Bron : cel EPD (elektronisch personeelsdossier), AgODi (Agentschap voor Onderwijsdiensten).

Tabel 72 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het buitengewoon secundair onderwijs in Vlaanderen

Percentage uitstroom	gemeenschapsonderwijs	officieel gesubsidieerd onderwijs	vrij gesubsidieerd onderwijs	gemiddeld
okt/99	23%	37%	29%	29%
okt/01	27%	37%	20%	23%
okt/03	39%	43%	35%	37%
okt/04	29%	42%	38%	36%
okt/05	38%	28%	36%	35%
okt/06	41%	34%	34%	35%
okt/07	34%	38%	39%	38%
okt/08	34%	27%	38%	35%

Voor **Brussel** is dit onderzoek vanaf 2001 afzonderlijk verricht omwille van de sterke afwijking van de andere provincies.

Meer dan het dubbel aantal leraren dan in Vlaanderen – namelijk gemiddeld 65 % - is na 5 jaar niet meer terug te vinden in het gewoon secundair onderwijs. Voor het buitengewoon secundair lag het percentage tot en met 2003 meer in de lijn van het Vlaamse gemiddelde. In 2004 is het percentage van de uitstroom enorm gestegen, tot meer dan het dubbele. Oktober 2005 laat echter alweer een daling zien tot 42%; in oktober 2006 is er opnieuw een lichte stijging tot 50%. In oktober 2008 is het percentage uitstroom enorm gedaald in vergelijking met 2007. Dit percentage geeft een vertekend beeld daar de absolute aantallen aangeven dat het om een beperkt aantal personeelsleden gaat.

Als mogelijke redenen voor deze sterke afwijking kan gedacht worden aan kenmerken en/of vooroordelen van het stedelijk milieu, zoals:

- de omgevingstaal is niet het Nederlands;
- het aanzienlijke aandeel van anderstalige leerlingen in de Nederlandstalige scholen;
- de stadsvlucht van leerlingen en leerkrachten;
- afstand tussen woon- en tewerkstellingsplaats;
- hoge vastgoed- en huurprijzen.

Tabel 73 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het gewoon secundair onderwijs in Brussel

Percentage uitstroom	gemeenschapsonderwijs	officieel gesubsidieerd onderwijs	vrij gesubsidieerd onderwijs	gemiddeld
okt/01	70%	80%	63%	67%
okt/03	67%	68%	57%	62%
okt/04	60%	70%	63%	64%
okt/05	61%	76%	58%	62%
okt/06	59%	69%	63%	62%
okt/07	63%	52%	69%	64%
okt/08	72%	63%	58%	65%

Tabel 74 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het buitengewoon secundair onderwijs in Brussel

Percentage uitstroom	gemeenschapsonderwijs	officieel gesubsidieerd onderwijs	vrij gesubsidieerd onderwijs	gemiddeld
okt/01	0%	0%	43%	40%
okt/03	33%	0%	36%	31%
okt/04	100%	100%	64%	69%
okt/05	0%	17%	67%	42%
okt/06	0%	50%	60%	50%
okt/07	50%	20%	50%	41%
okt/08	0%	3%	5%	8%

2.2.1.6 Zij-instromers

Naast de pas afgestudeerde leerkrachten secundair onderwijs is er nog een categorie die invloed heeft op het aanbod aan leerkrachten, nl. de zij-instromers. Dit zijn leerkrachten die pas na een andere werkervaring overstappen naar een job in het onderwijs.

Hoeveel zij-instromers er in de volgende jaren zullen zijn, kan moeilijk worden ingeschat. Onderstaande tabellen kunnen een indicatie geven. Elke tabel bevat per ambt en per leeftijdscategorie hoeveel leerkrachten (koppen, geen bft's) er op 1 september van elk schooljaar zijn met 0 jaar anciënniteit in organieke betrekkingen⁶⁵. Voor leerkrachten vanaf 30 jaar met een anciënniteit van 0 jaar kan verondersteld worden dat ze voordien misschien een andere werkervaring hebben opgedaan.

Tabel 75 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2008

01/09/2007	<30	30-35	35-40	40-45	45-50	>50	Totaal 30-50+
Leraar	1.915	175	101	66	43	41	426
Godsdienstleraar	149	8	5	5	3	1	171
Leraar niet-confessionele zedenleer	7	1					8
Leraar ASV	65	5	3	2	2	2	79
Leraar ASV – specialisatie LO	10						10
Leraar beroepsgerichte vorming	21	4	3	1		1	30
							724

⁶⁵ Onder 0 jaar anciënniteit vallen alle leerkrachten met een anciënniteit van minder dan 1 jaar, dus gaande van 1 dag anciënniteit tot 11 maanden en 29 dagen anciënniteit.

Tabel 76 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2007

01/09/2007	<30	30-35	35-40	40-45	45-50	>50	Totaal 30-50+
Leraar	1886	165	87	67	49	42	410
Godsdienstleraar	148	13	5	2	2	4	26
Leraar niet- confessionele zedenleer	3	1					1
Leraar ASV	83	5	3		1	1	10
Leraar ASV – specialisatie LO	11	3	1				4
Leraar beroepsgerichte vorming	26	3	7	1	2	1	14
							465

Tabel 77 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2006

01/09/2006	<30	30-35	35-40	40-45	45-50	>50	Totaal 30-50+
Leraar	1834	153	94	62	33	32	374
Godsdienstleraar	148	15	3	3	2	1	24
Leraar niet- confessionele zedenleer	3				1		1
Leraar ASV	75	5	3	5	1	1	15
Leraar ASV – specialisatie LO	4						0
Leraar beroepsgerichte vorming	21	2	2	3	3		10
							424

Tabel 78 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2005

01/09/2005	<30	30-35	35-40	40-45	45-50	>50	Totaal 30-50+
Leraar	1781	186	102	57	44	49	438
Godsdienstleraar	158	11	7	7	6	7	38
Leraar niet- confessionele zedenleer	2	1		1			2
Leraar ASV	83	9	3	3	1		16
Leraar ASV – specialisatie LO	5						0
Leraar beroepsgerichte vorming	23	6	3	1	2		12
							506

Tabel 79 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2004

01/09/2004	<30	30-35	35-40	40-45	45-50	>50	Totaal 30-50+
Leraar	1972	273	108	94	63	53	591
Godsdienstleraar	177	23	8	4	4	4	43
Leraar niet-confessionele zedenleer	2			1			1
Leraar ASV	59	9	2	5	2		18
Leraar ASV – specialisatie LO	10	1					1
Leraar beroepsgerichte vorming	20	2	5	2	1	1	11
							665

De instroom van zij-instromers vertoont geen noemenswaardige evolutie.

Deze leerkrachten zijn wel een deel van de afgestudeerden die niet onmiddellijk zijn doorgestroomd van de lerarenopleiding naar het onderwijs.

Daarnaast worden ook zij-instromers aangesteld die hun ervaring die ze hebben opgedaan buiten het onderwijs, (deels) kunnen valideren via de nuttige ervaring. Daarover zijn echter geen cijfers beschikbaar.

Deze vaststelling wordt bevestigd door onderzoek.

Op basis van de volkstellingen in 1991 en 2001 werd het percentage mensen berekend dat in de loop van tien jaar de onderwijssector instroomden vanuit een andere beroepssector. Circa 5% uit de werkende bevolking (vergelijkbaar met de leerkrachtengroep) maakte zo'n laattijdige keuze voor het lerarenberoep. Ook het expertenrapport over Vlaanderen van McKenzie et al. (2004) komt tot deze bevinding.

2.2.1.7 Prognose van het aanbod

In het secundair onderwijs is het – in tegenstelling tot in het basisonderwijs – veel moeilijker om een prognose te maken van de toekomstige instroom op de arbeidsmarkt vanuit de lerarenopleidingen. Het opleidingsaanbod is immers veel meer gediversifieerd en verloopt veel minder via vastgelegde trajecten (studiejaren).

Enkel voor de **initiële lerarenopleidingen** aan de hogescholen (gvso-groep 1) kan een vrij betrouwbare prognose worden gemaakt.

Voor de **academische initiële lerarenopleidingen, de initiële lerarenopleiding van academisch niveau** en de **GPB-opleidingen**⁶⁶ gaan wij uit van de hypothese dat de jaarlijkse instroom op de arbeidsmarkt gedurende bovengenoemde tijdsspanne constant blijft. Dit omwille van technische redenen: immers de inschrijvingscijfers laten ons voor deze groep maar toe 1 jaar verder te voorspellen.

Toch moeten we hierbij in het achterhoofd houden dat de hervorming van de lerarenopleiding met een aanzienlijke uitbreiding van de stagecomponent de opleiding zwaarder maakt. De inschrijvingscijfers dalen in ieder geval. De slaagpercentages daarentegen stijgen.

Bijkomend moet worden opgemerkt dat heel wat van deze studenten tijdens hun opleiding al aan het werk zijn in het onderwijs. Concrete cijfers zijn hierover echter niet bekend.

Berekening van de prognose:

Op basis van het aantal generatiestudenten kunnen we voorspellen hoeveel nieuwe studenten zullen afstuderen in de komende jaren. Van de generatiestudenten gvso-groep 1 van 2005-2006 behaalden er 1.748 (77 %) een diploma na 3 jaar. Dit is een daling van 8% t.o.v. het voorgaande jaar.

⁶⁶ Het aantal inschrijvingen voor een GPB-opleiding omvat de hele groep binnen een bepaalde referentieperiode, dus over de hele opleidingscyclus heen. Deze verloopt immers in modules en is gespreid over meerdere jaren.

Passen we dit slaagpercentage toe op de generatiestudenten van 2006-2007, dan betekent dit dat er in het academiejaar 2008-2009 1.617 afgestudeerden zullen zijn. Deze gediplomeerden zijn vanaf september 2009 inzetbaar op de arbeidsmarkt.

Volgens dezelfde berekeningsmethode zijn dat er in de academiejaren 2009-2010 en 2010-2011 respectievelijk 1.890 en 1.944. Alles samen komen er in de periode 2008-2011 7.199 gediplomeerden voor gvso-groep 1 op de arbeidsmarkt.

Niet alle afgestudeerden kiezen echter ook effectief voor een job in het onderwijs. Zoals blijkt uit 2.2.1.4 en 2.2.1.5 moet bovendien rekening gehouden worden met de doorstromings- en uitstroombpercentages. Voor gvso-groep 1 bedroeg het doorstroombpercentage in 2007 70%. Het gemiddelde uitstroombpercentage van 2007 bedraagt 37%. Passen we deze percentages toe op het aantal gediplomeerden, dan verkrijgen we de onderstaande resultaten van mogelijke instroom op de arbeidsmarkt.

Toegepast op het totale potentieel van 7.199 gediplomeerden, betekent dit dat 5.039 gediplomeerden effectief kiezen voor een job in het onderwijs. Hiervan stroomt 37% uit in de eerste vijf jaar na de start van hun carrière, zodat het werkelijke aanbod aan leerkrachten gvso-groep 1 geschat kan worden op 3.174.

In de academische initiële lerarenopleiding kregen in 2007 1.442 afgestudeerden een diploma. Hiervan stroomt slechts 39% door naar het onderwijs. Dit komt neer op 562 kandidaat-leerkrachten. Van dit ingeperkt aanbod van 562 stroomt 37% uit gedurende de eerste vijf jaar na de start in het onderwijs, zodat het werkelijke aanbod per jaar neerkomt op 354 kandidaten.

356 afgestudeerden kregen in 2007-2008 een diploma van de initiële lerarenopleiding van academisch niveau. Hierop moet eveneens een doorstroombpercentage van 39% en een uitstroombpercentage van 37% worden toegepast, zodat het jaarlijkse aanbod 88 kandidaten bedraagt.

Tot slot behaalden 2.464 kandidaten een getuigschrift pedagogische bekwaamheid. Hiervan stroomt 34% door naar het onderwijs, wat neerkomt op een ingeperkt jaarlijks aanbod van 838 kandidaten. Hierop moet eveneens het uitstroombpercentage van 37% worden toegepast, zodat er in werkelijkheid jaarlijks 528 kandidaat-leerkrachten zijn.

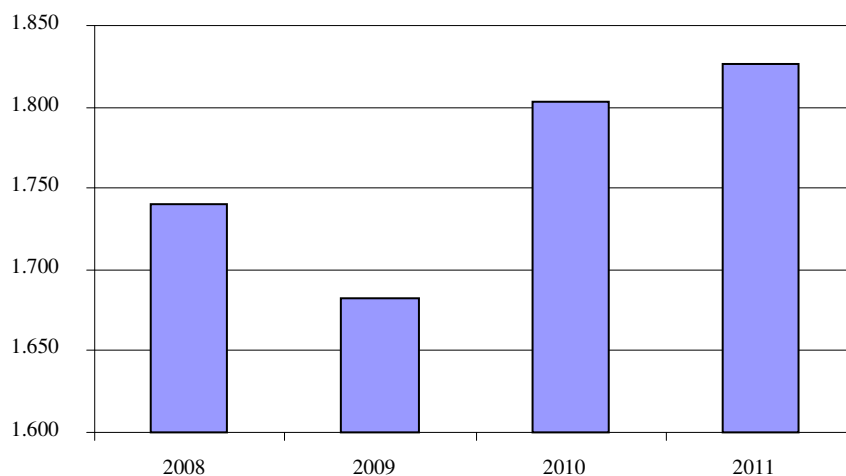
Tabel 80 Prognose van het aanbod aan leraren secundair onderwijs tijdens de periode 2008-2011

Extra aanbod leraren SO	2008	2009	2010	2011	Totaal 08-11
Instroom "gvso-groep 1" op arbeidsmarkt	771	713	833	857	3.174
Instroom "gvso-groep 2" acad.init.lerarenopleiding	354	354	354	354	1.416
Instroom "gvso-groep 2" initiële lerarenopleiding	88	88	88	88	352
Instroom GPB-afgestudeerden op arbeidsmarkt	528	528	528	528	2.112
Prognose van het jaarlijkse aanbod	1.741	1.683	1.803	1.827	7.054

Het totale aanbod aan leraren secundair onderwijs over de periode 2008-2011 bedraagt volgens deze berekeningswijze 7.054.

De doorstroming van het aantal gediplomeerden is wellicht een overschatting gelet op de daling van het aantal inschrijvingen (53%).

Figuur 43 Prognose van het aanbod aan leraren secundair onderwijs over 2008-2011

2.2.2 Werkzoekende leraren ingeschreven bij de VDAB

De cijfers in dit onderdeel slaan op de niet-werkende werkzoekende leraars die onderwijs als eerste keuze hebben opgegeven. Ook schoolverlaters maken van deze groep deel uit: het gaat dan om pas afgestudeerde leerkrachten zonder werkervaring.

Deeltijdse tijdelijke personeelsleden die kandidaat zijn voor een voltijdse betrekking, en zich ook als werkzoekend bij de VDAB inschrijven, zijn in dit overzicht niet opgenomen. Deze groep is vervat onder punt 2.2.4. (stille reserve).

2.2.2.1 Jaarlijkse evolutie 1993-2008

Het aantal leraren **gvso-groep 1** onderwijs dat in september van elk jaar werkloos is, daalde van 1993 tot 2001 ononderbroken. In 2002 is er echter een ommekeer in deze gunstige evolutie. In september 2005 bedraagt het werkloosheidspercentage van de leraren gvso-groep 1 169% ten opzichte van dat in 2000. Vanaf 2006 is er opnieuw een neerwaartse trend en daalt het aantal werkzoekende leerkrachten gvso-groep 1.

Het aantal werkzoekende leerkrachten voor het **gvso-groep 2** onderwijs bleef over de periode 1993-2000 nagenoeg constant, met een tussentijdse daling in de periode 1997-1999⁶⁷. September 2001 kent een spectaculaire toename van het aantal werkzoekende leerkrachten gvso-groep 2. Een mogelijke verklaring voor deze wijziging is de grotere conjunctuurgevoeligheid van het aanbod aan licentiaten.

Vanaf september 2002 wordt de dalende tendens van voor 2001 terug sterk verder gezet, met een absoluut dieptepunt in 2006 en 2007. In september 2008 bedraagt het aantal werkzoekende leraren gvso-groep 2 nog 14% van het aantal werkzoekenden in september 2000.

Werkzoekende leraren SO in september

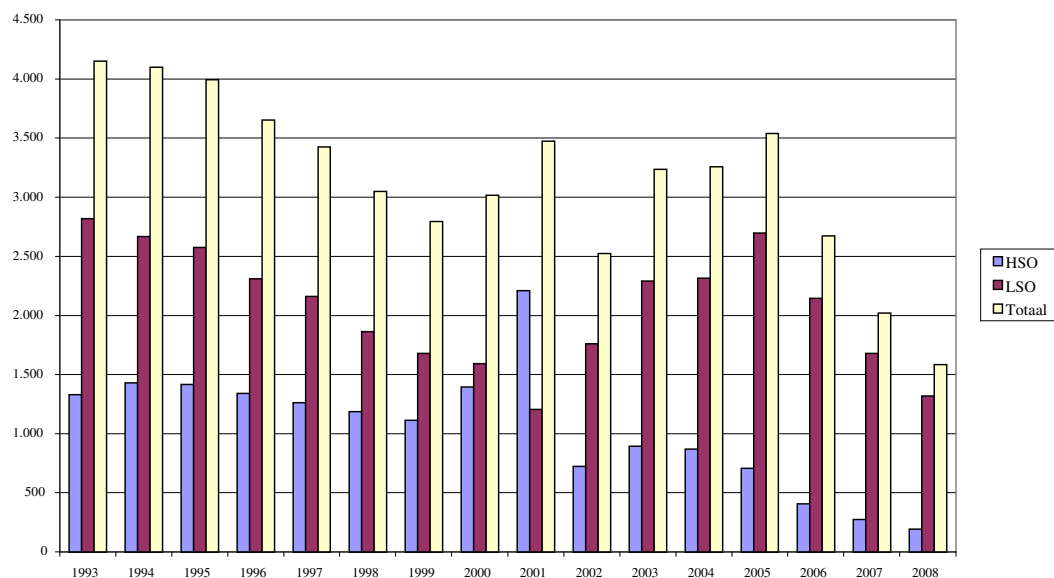
De cijfers tonen het aantal werkzoekende leerkrachten in de maand september van het jaar over de periode 1993-2008. Het aantal werkzoekende leraren gvso-groep 2 is in 2008 bijzonder laag.

⁶⁷ Deze tijdelijke daling kan wellicht deels verklaard worden door de benoemingsstop van 1996 tot 1998 die uitdrukkelijk in de media geweest is en een afschrikkende effect op werkzoekende leraren gehad kan hebben.

Tabel 81 Evolutie ⁶⁸ van het aantal werkzoekende leraren in september

	Gvso-groep 1		Gvso-groep 2		leraar BSO		totaal secundair	
	absoluut	% tov. '00	absoluut	% tov. '00	absoluut	% tov. '00	absoluut	% tov. '00
1993	2.821		1.331				4.152	
1994	2.667		1.433				4.100	
1995	2.574		1.419				3.993	
1996	2.311		1.342				3.653	
1997	2.163		1.262				3.425	
1998	1.863		1.188				3.051	
1999	1.680		1.115				2.795	
2000	1.593	100%	1.395	100	29	100%	3.017	100%
2001	1.207	76%	2.210	158%	58	200%	3.475	115%
2002	1.762	111%	724	52%	39	134%	2.525	84%
2003	2.291	144%	896	64%	50	172%	3.237	107%
2004	2.316	145%	870	62%	73	252%	3.259	108%
2005	2.698	169%	708	51%	133	459%	3.539	117%
2006	2.145	135%	409	29%	120	414%	2.674	89%
2007	1.679	105%	274	20%	67	231%	2.020	67%
2008	1.320	83%	194	14%	71	244%	1.585	53%

Figuur 44 Het aantal werkzoekende leraren in september

⁶⁸ Bron: databanken van de VDAB

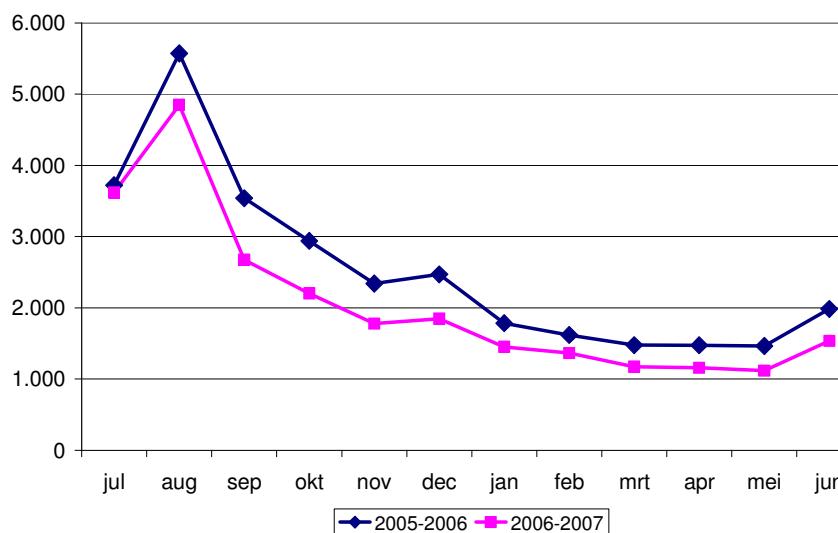
2.2.2.2 Maandelijks evolutie

Bekijken we de cijfers van het aantal werkloze leerkrachten op maandbasis, dan zien we een steeds terugkerende evolutie in de loop van het schooljaar. Dat er een duidelijke correlatie is tussen de maandelijks schommelingen van de werkzoekenden en de evolutie van de interimaire werkgelegenheid in de loop van het schooljaar, blijkt uit figuur 47. Concreet betekent dit dat er op het einde van het schooljaar ongeveer 1 leraar per secundaire school werkzoekend is.

Tabel 82 Maandelijks evolutie van alle niet-werkende werkzoekende leraren secundair onderwijs - absolute cijfers⁶⁹

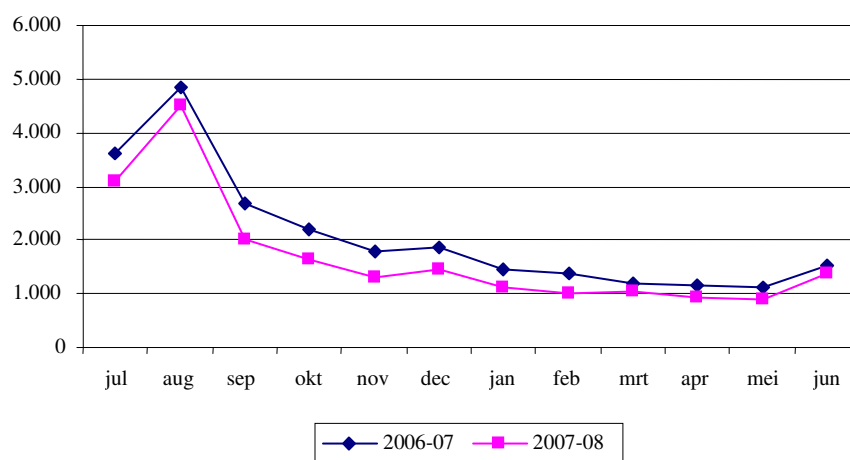
NWWZ	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
1997-98			3.425	2.802	2.312	2.501	1.891	1.761	1.481	1.513	1.331	1.725
1998-99	3.024	3.756	3.051	2.263	1.979	2.211	1.668	1.598	1.402		1.265	1.632
1999-00			2.795	1.971	1.723	1.822	1.482	1.241	1.133	1.270	1.129	1.607
2000-01	3.318	4.141	3.017	2.095	1.577	1.637	1.442	1.278	1.223	1.204	1.117	1.416
2001-02	2.650	3.566	3.475	2.740	1.924	1.930	1.637	1.254	1.150	1.093	1.095	1.271
2002-03	2.326	3.216	2.525	2.093	1.837	1.622	1.465	1.290	1.213	1.227	1.223	1.558
2003-04	2.881	3.554	3.237	2.512	2.053	1.907	1.954	1.881	1.746	1.657	1.561	1.766
2004-05	2.955	4.043	3.259	2.570	2.096	2.041	1.886	1.716	1.698	1.499	1.479	1.984
2005-06	3.721	5.571	3.539	2.940	2.341	2.471	1.785	1.617	1.476	1.474	1.463	1.985
2006-07	3.619	4.849	2.674	2.202	1.779	1.847	1.451	1.365	1.174	1.156	1.117	1.534
2007-08	3.098	4.503	2.020	1.646	1.305	1.452	1.136	993	1.043	914	899	1.380

Figuur 45 Maandelijks evolutie alle niet-werkende werkzoekende leraren SO in 2005-2006 en 2006-2007

⁶⁹ Bron: databanken van de VDAB

Figuur 46 Maandelijksse evolutie alle niet-werkende werkzoekende leraren SO in 2006-2007 en 2007-2008

Tabel 83 Maandelijksse evolutie niet- werkende werkzoekende leraren secundair onderwijs -procentueel ten opzichte van september⁷⁰

NWWZ	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
1997	100%	82%	68%	73%	55%	51%	43%	44%	39%	50%
1998	100%	74%	65%	72%	55%	52%	46%		41%	53%
1999	100%	71%	62%	65%	53%	44%	41%	45%	40%	57%
2000	100%	69%	52%	54%	48%	42%	41%	40%	37%	47%
2001	100%	79%	55%	56%	47%	36%	33%	31%	32%	37%
2002	100%	83%	73%	64%	58%	51%	48%	49%	48%	62%
2003	100%	78%	63%	59%	60%	58%	54%	51%	48%	55%
2004	100%	79%	64%	63%	58%	53%	49%	46%	45%	61%
2005	100%	83%	66%	70%	50%	46%	42%	42%	41%	56%
2006	100%	82%	67%	69%	54%	51%	44%	43%	42%	57%
2007	100%	81%	65%	72%	56%	49%	52%	45%	45%	68%

Binnen de categorie van “niet-werkende werkzoekende leerkrachten met onderwijs als eerste keuze” kan de categorie van de pas afgestudeerden nog apart worden genomen. Een vergelijking tussen tabel 83 en 84 geeft aan dat de groep schoolverlaters de groep is die het snelst uit de VDAB-reserve verdwijnt: in november is een derde tot de helft van de in september nog werkloze schoolverlaters intussen aan het werk.

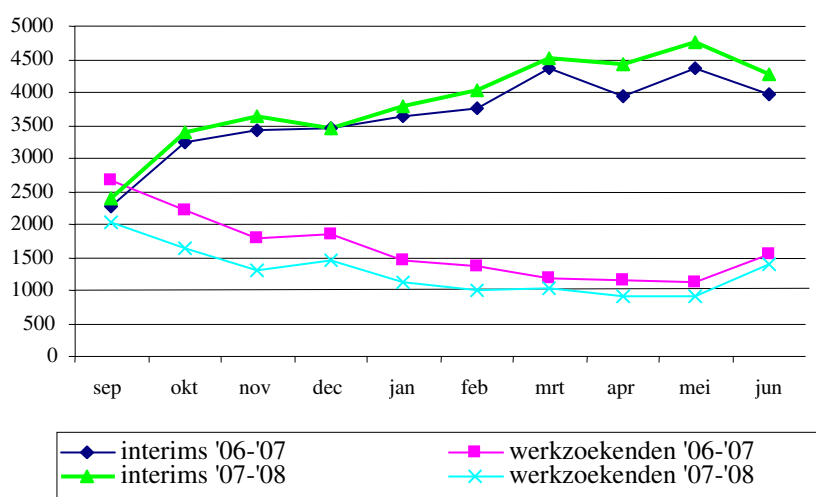
⁷⁰ Bron: databanken van de VDAB

Tabel 84 Maandelijkse evolutie van de schoolverlaters leraren secundair onderwijs - procentueel ten opzichte van september⁷¹

Schoolverlaters	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
1997	100%	78%	58%	59%	38%	31%	24%	20%	12%	9%
1998	100%	72%	56%	56%	39%	34%	28%	44%	14%	14%
1999	100%	64%	50%	49%	35%	27%	20%	23%	15%	22%
2000	100%	61%	41%	37%	28%	23%	21%	19%	10%	16%
2001	100%	78%	45%	36%	26%	18%	17%	16%	13%	19%
2002	100%	69%	52%	42%	32%	24%	19%	16%	10%	24%
2003	100%	67%	49%	43%	38%	38%	32%	28%	19%	25%
2004	100%	63%	49%	43%	35%	29%	28%	20%	13%	24%
2005	100%	69%	50%	48%	25%	22%	17%	15%	9%	22%
2006	100%	57%	39%	39%	25%	23%	15%	16%	12%	38%
2007	100%	54%	36%	42%	24%	20%	21%	14%	11%	45%

Het verloop van de vraag naar vervangers volgt jaarlijks dezelfde beweging tijdens het schooljaar met telkens maand na maand een daling en telkens terug in juni een kleine stijging.

Figuur 47 Maandelijkse evolutie van de niet- werkende werkzoekende leraren secundair onderwijs, gelinkt aan de interimaire werkgelegenheid in het secundair onderwijs.

2.2.2.3 Overzicht per provincie

In het VDAB-aanbod van werkzoekende leraren secundair onderwijs zijn er belangrijke regionale verschillen.

Leraars gvso-groep 1

Tot september 2001 was er een vermindering van het aantal werkzoekende leraren gvso-groep 1 in alle provincies. Vanaf september 2002 is deze positieve evolutie echter gewijzigd en dit over alle provincies heen.

In september 2003 zien we opnieuw een toename van het aantal werkloze leraren gvso-groep 1. Alle provincies tellen in september 2006 meer werkloze leraren gvso-groep 1 dan 6 jaar geleden. Limburg en Vlaams-Brabant blijven net onder het niveau van toen. In september 2008 zijn er in alle provincies minder werkloze leraren gvso-groep 1 dan in september 2007.

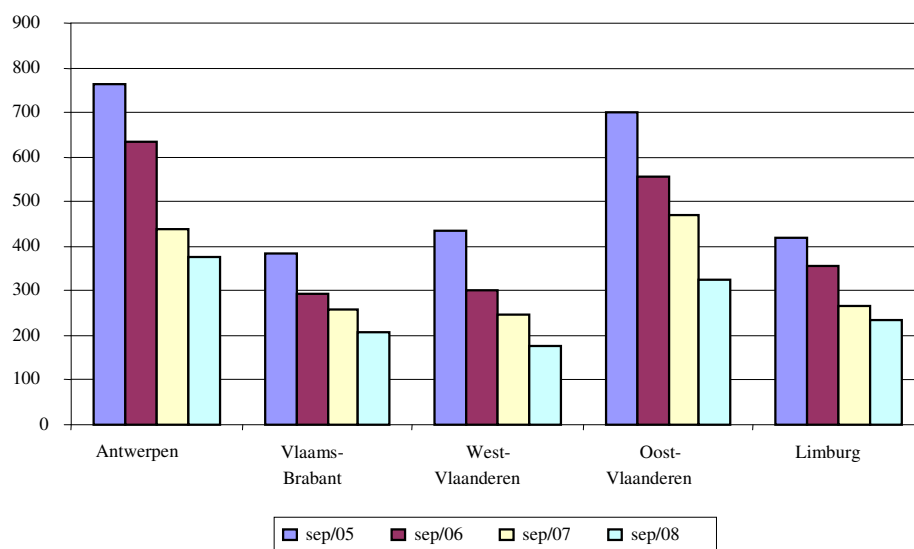
⁷¹ Bron: databanken van de VDAB

Bekijken we de verhouding van het aandeel in het aantal leerlingen ten opzichte van het aandeel in het aantal werkzoekenden, dan blijkt uit onderstaande grafiek dat West-Vlaanderen en in mindere mate ook Antwerpen een positieve balans hebben. Vlaams-Brabant, Oost-Vlaanderen en Limburg scoren minder goed op dit vlak.

Tabel 85 Werkzoekende leraren gvso-groep 1 per provincie - absolute cijfers⁷²

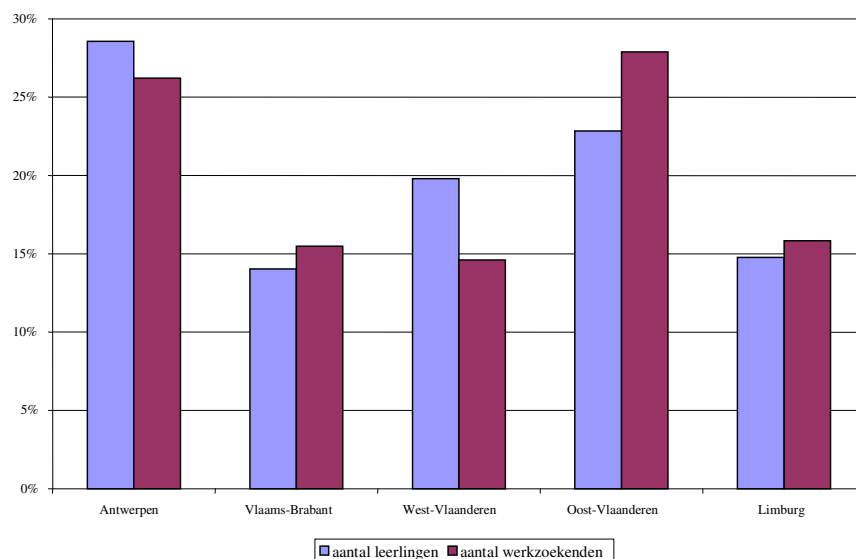
Werkzoekenden Gvso-groep 1	Antwerpen	Vlaams- Brabant	West- Vlaanderen	Oost- Vlaanderen	Limburg	Totaal
sep/98	498	313	261	388	403	1.863
sep/99	434	251	277	361	357	1.680
sep/00	415	252	265	331	330	1.593
sep/01	358	189	167	277	216	1.207
sep/02	472	262	245	469	314	1.762
sep/03	602	361	365	561	402	2.291
sep/04	644	337	335	613	387	2.316
sep/05	763	383	433	701	418	2.698
sep/06	635	295	301	557	357	2.145
sep/07	440	260	245	468	266	1.679
sep/08	376	208	177	325	234	1.320
% tov sept '00	76%	66%	68%	84%	58%	71%

Figuur 48 Werkzoekende leraars gvso-groep 1 per provincie

⁷² Bron: databanken van de VDAB

Figuur 49 Werkzoekende leraars gvso-groep 1 (sept. 2008) per provincie in relatie tot het aantal leerlingen (feb 2008)⁷³

Leraars gvso-groep 2

Het werkloosheidscijfer van de leraren gvso-groep 2 kende het voorbije jaar in alle provincies een daling.

In relatie tot het aantal leerlingen beschikt Oost-Vlaanderen over het hoogst aantal werkzoekenden leraren gvso-groep 2. In de provincies Vlaams-Brabant en Limburg is de verhouding ongeveer gelijk.

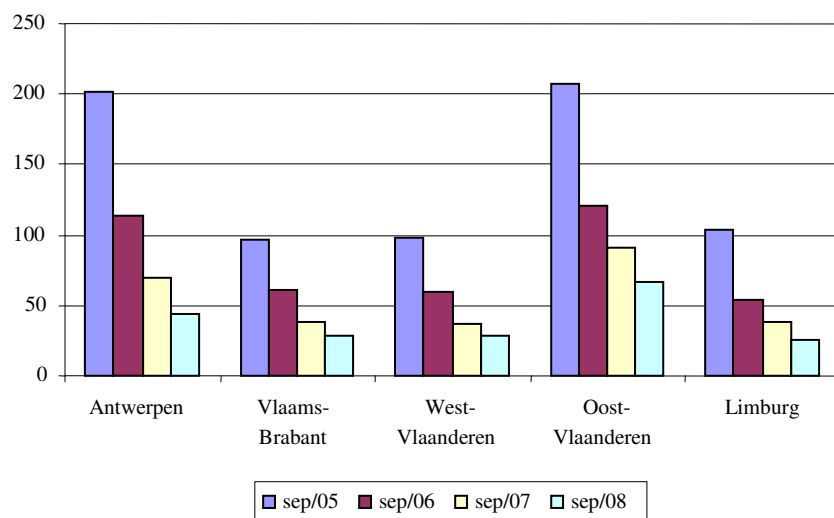
Tabel 86 Werkzoekende leraars gvso-groep 2 per provincie - absolute cijfers⁷⁴

Werkzoekenden gvso-groep2	Antwerpen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Limburg	totaal
sep/98	333	257	151	321	124	1.186
sep/99	293	221	144	314	143	1.115
sep/00	371	277	197	379	171	1.395
sep/01	609	368	286	520	427	2.210
sep/02	228	111	114	182	89	724
sep/03	253	148	118	262	115	896
sep/04	251	150	104	257	108	870
sep/05	202	97	98	207	104	708
sep/06	113	61	60	121	54	409
sep/07	69	39	37	91	38	274
sep/08	44	29	29	67	25	194
% tov sept '00	21%	15%	25%	28%	31%	23%

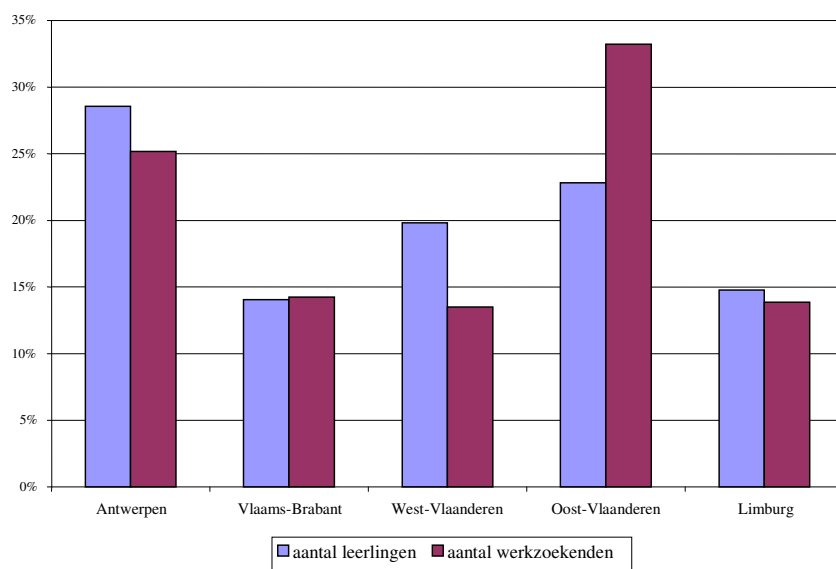
⁷³ Om de verhouding van het aantal leerlingen te berekenen worden de leerlingen van het lager en hoger secundair onderwijs samengeteld per provincie. Dit zijn de leerlingenaantallen zoals opgenomen in het Statistisch Jaarboek Vlaams Onderwijs, 2003-2004, Ministerie van Onderwijs en Vorming

⁷⁴ Bron: databanken van de VDAB

Figuur 50 Werkzoekende leraars gvso-groep 2 per provincie

Figuur 51 Werkzoekende leraars gvso-groep 2 (sept. 2007) per provincie in relatie tot het aantal leerlingen (feb 2008)

2.2.3 Boventallige leraars secundair onderwijs

De boventallige leraars vormen de groep van vastbenoemden die na de werkzaamheden van de verschillende reffectatiecommissies, zonder betrekking zijn gebleven. Deze groep is enorm gedaald, tot op een niveau van nog slechts 1% ten opzichte van 1991-1992⁷⁵.

Tabel 87 Evolutie van het aantal personeelsleden TBS/OB in het secundair onderwijs – uitgedrukt in bft

Schooljaar	Totaal aantal	Evolutie in %
1991	750	100%
1992	745	99%
1993	259	35%
1994	379	51%
1995	318	42%
1996	273	36%
1997	211	28%
1998	116	15%
1999	192	25%
2000	149	20%
2001	108	14%
2002	55	7%
2003	15	2%
2004	5	1%
2005 ⁷⁶	122	
2006	136	
2007	121	
2008 ⁷⁷	159	

Vanaf 2005 wordt een andere telmethode gehanteerd om het aantal personeelsleden dat niet gereffecteerd of wedertewerkgesteld wordt vast te stellen. Dit impliceert dat de cijfers vanaf 2005 niet vergeleken kunnen worden met de cijfers van de voorgaande jaren. Het is dus niet zo dat er een enorme stijging is van het aantal personeelsleden dat niet gereffecteerd of wedertewerkgesteld kan worden.

2.2.4 De stille reserve⁷⁸

Onder de stille reserve verstaan wij: de ruimte waarover tijdelijke personeelsleden beschikken om meer te gaan werken.⁷⁹ Uiteraard is dit maar een “theoretische” reserve, omdat kan worden aangenomen dat niet iedereen meer wil of kan presteren. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de groep vastbenoemde leerkrachten die een onvolledige opdracht uitoefenen.

⁷⁵ De stijging in schooljaar 1999-2000 ten opzichte van schooljaar 1998-1999 is toe te schrijven aan de nieuwe werking via scholengroepen in het gemeenschapsonderwijs en scholengemeenschappen in het secundair onderwijs. Bron: secretariaat van de Vlaamse reffectatiecommissie AgODi.

⁷⁶ Sinds 2005-2006 is de telling gebaseerd op de totale populatie en uitgaande van de elektronische personeelsdatabank.

⁷⁷ In tegenstelling tot de schooljaren 2005-06 en 2006-07 werd er voor het schooljaar 2007-08, gelet op zeer beperkte evolutie van de cijfers, geen manuele correctie doorgevoerd van de cijfers (concreet controleren van ieder individueel dossier). Er is dus geen sprake van een werkelijke stijging van het aantal resterende TBSOB-gestelden. Het cijfer 159 in 2007-08 moet beoordeeld worden in relatie tot het niet manueel gecorrigeerde cijfer van 165 in het schooljaar 2006-07.

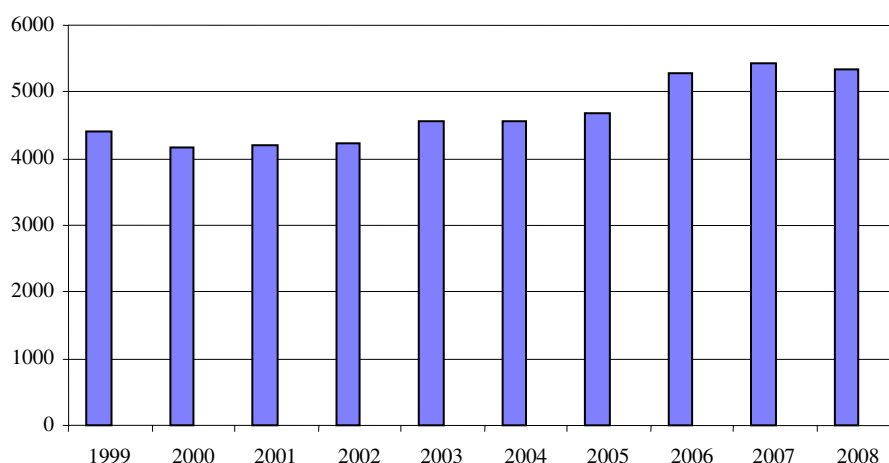
⁷⁸ Beperkt tot het onderwijzend en bestuurspersoneel, exclusief de geco's, tbs 58+ en tbs wegens ziekte.

⁷⁹ Het kan dan gaan om tijdelijke personeelsleden die een deeltijdse opdracht uitoefenen of om tijdelijke personeelsleden die maar voor een beperkte duur zijn aangesteld.

Tabel 88⁸⁰ Potentieel van de stille reserve van tijdelijke personeelsleden in het secundair onderwijs -
uitgedrukt in bft⁸¹

Potentieel stille reserve	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Aantal personen (zuiver tijdelijk)	12.077	11.718	12.612	12.801	14.086	14.866	15.038	14.781	14.999	14.939
Gemiddelde opdracht tijdelijk personeelslid	63,4%	64,5%	66,6%	66,8%	67,6%	69,3%	68,9%	64,2%	63,8%	64,3%
Aantal bft's reserve	4.423	4.158	4.207	4.245	4.570	4.565	4.673	5.286	5.434	5.331

Figuur 52 - Potentieel van de stille reserve van tijdelijke personeelsleden in het secundair onderwijs -
uitgedrukt in bft

De voorbije jaren zijn meer tijdelijke personen in het secundair onderwijs tewerkgesteld, zowel uitgedrukt in personen als in bft's. De gemiddelde opdracht van een zuiver tijdelijk personeelslid schommelt tussen 63 en 69 %. We zien hierin geen merkbare evolutie.

Scholen maken echter niet optimaal gebruik van de arbeidsreserve van tijdelijke leerkrachten. De extra werkgelegenheid die ontstaat door vervangingen in de loop van het schooljaar, werd in 2006-2007 als volgt opgevangen:

- voor 81% door meer tijdelijke interimarissen aan het werk te stellen;
- voor amper 19% door elke interimaris gemiddeld meer te laten werken.

In 2007-2008 was dit respectievelijk 88% meer tijdelijke interimarissen en 12% extra werken. De trend die we in het basisonderwijs hebben vastgesteld (meer extra werken wellicht door de vervanging van korte afwezigheden) stellen we in het secundair onderwijs niet vast.

⁸⁰ Bron: Stafdiensten, departement Onderwijs en Vorming

⁸¹ Geraamd op basis van de vergelijking tussen het aantal zuiver tijdelijke personeelsleden en het aantal budgettaire voltijdse equivalenten verkregen op basis van tijdelijke opdrachten – situatie in januari van elk schooljaar.

Tabel 89 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2005-2006⁸²

Gebruik van de stille reserve	sep/05	mei/06	Extra interim-vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel	Opgevangen door meer prestatie = stille reserve
bft's	1.674	3.259	1.585 (=100%)		
personen	3.240	5.492		1.336 (=84%)	
gemiddelde opdracht interimaris	52%	59%			249 (=16%)

Tabel 90 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2006-2007⁸³

Gebruik van de stille reserve	sep/06	mei/07	Extra interim-vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel	Opgevangen door meer prestatie = stille reserve
bft's	1.708	3.259	1.551 (=100%)		
personen	3.341	5.444		1.259 (=81%)	
gemiddelde opdracht interimaris	51%	60%			292 (=19%)

Tabel 91 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2007-2008⁸⁴

Gebruik van de stille reserve	sep/07	mei/08	Extra interim-vacatures in bft	Opgevangen door extra personeel	Opgevangen door meer prestatie = stille reserve
bft's	1.811	3.259	1.718 (=100%)		
personen	3.459	6.056		1.513 (=88%)	
gemiddelde opdracht interimaris	52%	58%			205 (=12%)

Op het eerste zicht is dit onlogisch: men kan verwachten dat scholen de extra uren in de eerste plaats toekennen aan de leerkrachten die al bij hen in dienst zijn – en die zij goed kennen. Dit wordt overigens zo opgelegd in het personeelsstatuut (via de voorrangsregeling).

Mogelijke verklaringen hiervoor zijn:

- het uurrooster van de leerkracht die al lesgeeft maar nog deeltijds ter beschikking staat, past niet in het uurrooster van de vacature. De nieuwe regeling sinds 1 september 2005, waarbij deeltijdse opdrachten in scholen geclusterd moeten worden, zou het gemakkelijker moeten maken voor personeelsleden die onder dit stelsel werken om hun deeltijdse opdracht uit te breiden. Het lagere percentage van de gemiddelde opdracht van een zuiver tijdelijk personeelslid lijkt dit echter niet te bevestigen;
- vakinhoudelijk: de bevoegdheden van de kandidaat corresponderen niet met de gevraagde lesopdracht;
- een onvolledige opdracht dicht bij huis geniet de voorkeur boven een volledige opdracht waarvoor een verre verplaatsing noodzakelijk is;
- het gebrek aan mobiliteit tussen netten en inrichtende machten, ondanks de scholengemeenschappen. Bijvoorbeeld: de opbouw van TADD-rechten gebeurt volledig binnen een scholengemeenschap. Wil je aan de slag in een school van een andere scholengemeenschap, dan geldt dit opgebouwde recht niet en begin je volledig opnieuw;

⁸² Bron: Stafdiensten, departement Onderwijs en Vorming

⁸³ Bron: Stafdiensten, departement Onderwijs en Vorming

⁸⁴ Bron: Stafdiensten, departement Onderwijs en Vorming

- de mogelijkheid dat veel tijdelijke (jongere) personeelsleden er bewust voor kiezen om niet voltijds te gaan werken, wegens gezinsredenen of andere persoonlijke motieven;
- vraag en aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt zijn misschien niet voldoende transparant;
- de combinatie werk en gezin is een troef in het onderwijs. Dat blijkt hieruit.

2.3 Indicatoren van een eventueel tekort

2.3.1 De VDAB-databank

2.3.1.1 Vlaanderen

De VDAB-databanken bevatten statistische gegevens m.b.t. vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Voor het secundair onderwijs worden er twee indelingen gemaakt: leraar 1ste/2de graad secundair onderwijs en leraar 3de/4de graad secundair onderwijs.

Tabel 92 Leraar 1ste/2de graad secundair onderwijs: overzicht voor Vlaanderen

	Aantal openstaande vacatures eind maart	Vervullingspercentage
maart 2005	63	87%
maart 2006	111	87%
maart 2007	164	78%
maart 2008	274	78%
maart 2009	399	81%

Tabel 93 Leraar 3de/4de graad secundair onderwijs: overzicht voor Vlaanderen

	Aantal openstaande vacatures eind maart	Vervullingspercentage
maart 2005	51	89%
maart 2006	71	88%
maart 2007	95	78%
maart 2008	221	76%
maart 2009	210	76%

Het aantal openstaande vacatures eind maart kende een stijging tussen 2005 en 2008. In maart 2009 zijn er 11 openstaande vacatures minder dan in maart 2008 voor leraars 3de en 4de graad SO.

Concreet betekent dit dat in 2007, 2008 en 2009 één op vijf betrekkingen niet wordt ingevuld.

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn er geen soortgelijke gegevens beschikbaar. Actiris beschikt enkel over cijfers voor leerkrachten in het algemeen. Uit deze cijfers blijkt dat 81,2 % van de vacatures worden ingevuld.

2.3.1.2 Per provincie

Tabel 94 Leraar 1ste en 2de graad secundair onderwijs: aantal openstaande vacatures en vervullingspercentage per provincie – maart 2009

	Aantal openstaande vacatures eind maart 2009	Vervullingspercentage
Vlaams-Brabant	179	73%
West-Vlaanderen	50	80%
Oost-Vlaanderen	48	83%
Limburg	28	79%
Antwerpen	74	82%

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het vervullingspercentage het hoogst ligt in de provincies Oost-Vlaanderen en Antwerpen. Vlaams-Brabant ondervindt de meeste moeite om vervangers te vinden om de openstaande vacatures in te vullen.

Tabel 95 Leraar 3de en 4de graad secundair onderwijs: aantal openstaande vacatures en vervullingspercentage per provincie – maart 2009

	Aantal openstaande vacatures eind maart 2009	Vervullingspercentage
Vlaams-Brabant	62	68%
West-Vlaanderen	26	75%
Oost-Vlaanderen	36	75%
Limburg	15	91%
Antwerpen	58	75%

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het vervullingspercentage voor vacatures voor leraar 3de en 4de graad secundair onderwijs het hoogst ligt in de provincie Limburg. De overige provincies bevinden zich ongeveer op een gelijk niveau wat betreft het invullingspercentage.

2.3.2 De leerkrachtendatabank

De VDAB beheert naast haar algemene databank (zie 2.3.1) ook de leerkrachtendatabank. Deze databank werd in het leven geroepen na de afschaffing van de vervangingspool en is voor de scholen een middel om vervangers te vinden. Kandidaat-leerkrachten kunnen hun cv in deze databank inbrengen, anderzijds kunnen scholen hierin kandidaten zoeken wanneer ze een vervanger nodig hebben. De kandidaat-leerkrachten geven in de databank zelf aan wat hun onderwijsbevoegdheid is.

Hieronder wordt het aantal kandidaat-leerkrachten dat zichzelf voor een bepaalde onderwijsbevoegdheid opgeeft in de leerkrachtendatabank vergeleken met het aantal tijdelijke uren (interim-uren voor minder dan een schooljaar) dat voor dat vak beschikbaar is. Dit aantal tijdelijke uren wordt omgerekend naar bft's. Het verschil tussen beide kan een indicatie geven van de vakken die moeilijk ingevuld geraken.

In deze tabel wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- het aantal kandidaten in de lerarendatabank dat bereid is het bewuste vak te onderwijzen (aantal in lkdb)
- het aantal kandidaten in de kiss-databank dat bereid is het bewuste vak te onderwijzen (in kiss)
- het aantal kandidaten dat beschikt over een vereist bekwaamheidsbewijs voor het bewuste vak (gecertificeerd)
- het aantal kandidaten dat het bewuste vak wil onderwijzen en daarvoor een vereist bekwaamheidsbewijs bezit. We baseren ons op deze groep om het verschil te berekenen.

Vakken waarvoor het aantal kandidaten in de leerkrachtendatabank laag ligt t.o.v. het aantal benodigde bft's in interim-uren, geraken wellicht moeilijk ingevuld wanneer in de loop van het schooljaar vervangers moeten worden gezocht.

2.3.2.1 Gewoon secundair onderwijs

Tabel 96 Aantal kandidaat-leerkrachten (op 13/03/2009) t.o.v. aantal bft's in interim-uren (op 15/01/2009) in het gewoon secundair onderwijs

vak	Vraag fie	Aantal in Ikdb	in kiss (1)	Gecertificeerd (2)	n_cv_ve (1+2)	knelpunt - absoluut	% tekort
AV wiskunde	371,1	927	620	191	146	225,05	60,65
AV Frans	358,5	941	620	241	173	185,52	51,75
AV Nederlands	406,3	1569	1133	362	292	114,29	28,13
AV project algemene vakken	141,4	1169	567	57	43	98,41	69,59
PV hout	45,64	81	58	2	1	44,64	97,81
TV huishoudkunde	78,11	360	261	85	43	35,11	44,96
TV hout	28,95	67	40	2	0	28,95	100
AV Latijn	51,9	186	78	32	27	24,90	47,98
TV technologische opvoeding	72,87	600	105	61	48	24,87	34,13
PV mode	14,7				0	14,70	100
PV lassen - constructie	14,41	80	44	0	0	14,41	100
AV Nederlands voor nieuwkomers	13,52	545	421	0	0	13,52	100
TV mode	10,72				0	10,72	100
PV huishoudkunde	63,71	450	329	89	53	10,71	16,82
PV hotel	27,32	150	112	27	17	10,32	37,78
PV carrosserie	7,879	25	19	0	0	7,88	100
PV autotechniek	11,32	95	60	4	4	7,32	64,66
TV autotechniek	9,855	90	56	4	4	5,86	59,41
PV bakkerij	4,447	45	32	0	0	4,45	100
TV lassen - constructie	4,25	45	29	0	0	4,25	100
PV sanitair	3,3	25	16	0	0	3,30	100
TV carrosserie	3,132	15	8	0	0	3,13	100
TV sanitair	2,712	25	12	0	0	2,71	100
PV bouw	16,64	135	97	33	14	2,64	15,88
PV autorijtechnieken	2,067	30	10	0	0	2,07	100
TV nautische technieken	1,79	5	4	0	0	1,79	100
PV centrale verwarming	1,754	20	13	0	0	1,75	100
PV slagerij	1,273	5	5	0	0	1,27	100
KV klassieke dans	1	10	4	5	0	1	100
TV goud	0,992	20	20	0	0	0,99	100
KV hedendaagse dans	0,975	40	27	5	0	0,98	100
PV goud	0,826	25	25	0	0	0,83	100
PV tandtechniek	0,721				0	0,72	100
TV diamant	0,65	5	5	0	0	0,65	100
TV bakkerij	0,632	30	26	0	0	0,63	100
PV instrumentenbouw	0,62				0	0,62	100
TV optiek	0,6				0	0,6	100
PV optiek	0,549				0	0,55	100
TV scheepvaart	0,542	5	4	0	0	0,54	100
PV scheepvaart	0,413	10	4	0	0	0,41	100
PV diamant	0,379	5	5	0	0	0,38	100

TV bakkerij	0,632	30	26	0	0	0,63	100
PV instrumentenbouw	0,62				0	0,62	100
TV optiek	0,6				0	0,6	100
PV optiek	0,549				0	0,55	100
TV scheepvaart	0,542	5	4	0	0	0,54	100
PV scheepvaart	0,413	10	4	0	0	0,41	100
PV diamant	0,379	5	5	0	0	0,38	100
PV koeltechniek	0,379				0	0,38	100
AV artistieke opvoeding	0,362	635	428	0	0	0,36	100
TV instrumentenbouw	0,35				0	0,35	100
TV koeltechniek	0,35				0	0,35	100
TV scheepswerktuigkunde	0,3				0	0,3	100
TV zeemanschap	0,29	5	4	0	0	0,29	100
PV scheepswerktuigkunde	0,275				0	0,28	100
PV nautische technieken	0,206	5	4	0	0	0,21	100
AV filosofie	0,2				0	0,20	100
TV autorijtechnieken	0,15	20	7	0	0	0,15	100
TV tandtechniek	0,15	5	4	0	0	0,15	100
TV centrale verwarming	0,1	30	17	0	0	0,10	100
KV instrument clavecimbel	0,075	5	0	5	0	0,08	100
PV diamant	0,379	5	5	0	0	0,38	100
TV bakkerij	0,632	30	26	0	0	0,63	100

De vakken waarvoor het tekort aan kandidaten het grootst is in verhouding tot het aantal bft's interim-uren, zijn bovenaan gerangschikt. Het tekort aan leerkrachten is het grootst bij de algemene vakken wiskunde, Frans en Nederlands. Daarnaast maken ook heel wat technische en praktische vakken deel uit van het lijstje: hout, huishoudkunde, mode, lassen-constructie.

2.3.2.2 Buitengewoon secundair onderwijs

Voor het buitengewoon secundair onderwijs beschikken we niet over soortgelijke gegevens. Voor het BuSO wordt het aantal kandidaat-leerkrachten dat zichzelf voor een bepaalde onderwijsbevoegdheid opgeeft in de leerkrachtendatabank, vergeleken met het aantal tijdelijke uren (zowel tijdelijk vacante uren als interim-uren) die voor dat ambt beschikbaar zijn.

Tabel 97 Aantal kandidaat-leerkrachten t.o.v. aantal bft's in tijdelijk vacante en interim-uren (op 15/11/2008) in het buitengewoon secundair onderwijs

Ambt +vak	Aantal kandidaten in leerkrachten-databank (A)	Aantal bft's in tijdelijke uren (B)	Verhouding tussen A en B
leraar beroepsgerichte vorming lassen-monteren	19	32,61	58%
leraar beroepsgerichte vorming sanitair	14	16,03	87%
leraar beroepsgerichte vorming hout	58	46,67	124%
godsdienstleraar islamitische godsdienst	14	9,44	148%
leraar beroepsgerichte vorming bouw	79	49,51	160%
leraar beroepsgerichte vorming bakkerij	18	6,49	277%
leraar beroepsgerichte vorming agrarische technieken	126	43,43	290%
leraar beroepsgerichte vorming grafische technieken	126	43,43	290%
godsdienstleraar orthodoxe godsdienst	2	0,63	316%
leraar beroepsgerichte vorming voeding	202	63,57	318%
leraar beroepsgerichte vorming autotechniek	22	6,70	328%
leraar beroepsgerichte vorming haartooi- en schoonheidszorgen	79	20,56	384%
leraar beroepsgerichte vorming metaal	190	47,68	398%
leraar beroepsgerichte vorming schilderen en decoratie	215	32,60	660%
godsdienstleraar katholieke godsdienst	836	125,07	668%
leraar beroepsgerichte vorming huishoudkunde	336	44,53	755%
leraar beroepsgerichte vorming verzorging	264	34,26	771%
leraar niet-confessionele zedenleer	226	27,09	834%
leraar beroepsgerichte vorming carrosserie	14	1,50	935%
godsdienstleraar israelitische godsdienst	5	0,36	1389%
leraar algemene en sociale vorming	10237	697,94	1467%
leraar beroepsgerichte vorming slagerij	14	0,79	1770%
leraar beroepsgerichte vorming boekbinden	14	0,79	1770%
leraar asv-spec. l.o.	1510	82,06	1840%
leraar beroepsgerichte vorming	3296	138,34	2382%
leraar beroepsgerichte vorming verkoop- en kantoortechnieken	1794	43,09	4163%
leraar beroepsgerichte vorming textiel	153	0,87	17506%
leraar beroepsgerichte vorming kleding	152	0,62	24359%
leraar beroepsgerichte vorming mechanica	209	0,58	35849%

2.3.3 Bedrijfsstages

Tijdens de schooljaren 2005-2006, 2006-2007 en 2007-2008 werd een tijdelijk project georganiseerd waarbij projectscholen van het gewoon en buitengewoon secundair onderwijs leraren, technisch adviseurs en technisch adviseurs-coördinator konden vervangen die op bedrijfsstage gaan. Het aantal projectscholen dat kan deelnemen aan het tijdelijk project bedrijfsstages was beperkt tot 1/3de van het totale aantal secundaire scholen.

Sinds 1 september 2008 zijn de bedrijfsstages uitgebreid naar alle scholen en alle personeelsleden van het secundair onderwijs met uitzondering van de directeurs en adjunct-directeurs en het statutair meester- vak en dienstpersoneel van het gemeenschapsonderwijs.

Personeelsleden die bedrijfsstages lopen tijdens de vakantieperiode van de leerlingen hebben recht op een premie.

Dit systeem creëerde het afgelopen schooljaar 53 fulltime betrekkingen. Voor het lopende schooljaar werd het budget dat daartoe is voorzien slechts voor 23% aangewend (stand van zaken april 2009). Dit kan wijzen op een tekort aan vervangers.

2.3.4 Overwerk (en bijbetrekking)

Als geen geschikte vervanger wordt gevonden, kan een personeelslid worden belast met overwerk of een bijbetrekking uitoefenen. Dit houdt in dat de leerkracht bovenop zijn voltijdse opdracht extra lesuren presteert. Sinds 1 september 2000 wordt dit overwerk/bijbetrekking beter bezoldigd.

Tabel 98 Aantal bft in overwerk/bijbetrekking ⁸⁵

extra vraag in bft	15/nov		15/jan		15/mrt	
	gewoon SO	BuSO	gewoon SO	BuSO	gewoon SO	BuSO
2000	31	0	34	0	44	0
2001	118	5	141	5	186	7
2002	123	10	104	6	122	5
2003	42	1	50	1	63	2
2004	65	1	80	1	103	4
2005	85	2	85	2	125	3
2006	106	5	123	4	142	5
2007	103	2	116	3	150	6

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het overwerk/bijbetrekking in schooljaar 2001-2002 heel sterk is toegenomen in het gewoon secundair onderwijs. Deze trend neemt echter af in de schooljaren 2002-2003 en 2003-2004, maar kent opnieuw een toename sinds 2004-2005.

Er lijkt een correlatie te zijn tussen het aantal personeelsleden in overwerk/bijbetrekking en krapte op de onderwijsarbeidsmarkt. Gedurende de periode van schaarste rond de eeuwwisseling steeg het aantal bft's in overwerk en bijbetrekking (zie 2001 en 2002 in de tabel). Een soortgelijke stijging stellen we opnieuw vast in de schooljaren 2006-2007 en 2007-2008.

2.3.5 Herindiensttreding

Naast de vervangingspool en het overwerk/bijbetrekking creëerde het decreet op het lerarenambt een derde maatregel: personeelsleden met verlof, terbeschikkingstelling voorafgaand aan het rustpensioen of met pensioen kunnen binnen bepaalde cumulatiebeperkingen een tijdelijke opdracht opnemen om de school uit de nood te helpen.

⁸⁵ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming

Tabel 99 Aantal herindienststreders - in bft⁸⁶

extra vraag in bft	15/nov		15/jan		15/mrt	
	gewoon SO	BuSO	gewoon SO	BuSO	gewoon SO	BuSO
2000-2001	7	1	13	0	20	0
2001-2002	4	0	12	0	20	0
2002-2003	6	0	12	1	9	0
2003-2004	2	0	4	0	6	0
2004-2005	2	0	2	0	7	0
2005-2006	5	0	5	0	9	0
2006-2007	41	0	23	0	38	0
2007-2008	34	0	28	0	41	0

Hoewel er in 2005 iets meer gebruik gemaakt wordt van deze maatregel dan in 2003 en 2004, bleef deze optie tot dan allesbehalve populair. Dit lijkt logisch: wie ervoor opteert om (al dan niet gedeeltelijk) uit het onderwijs te stappen, zal niet snel geneigd zijn terug te keren. In het schooljaar 2006-2007 was er echter net zoals in het basisonderwijs een opmerkelijke stijging van het aantal herindienststreders. Uitzonderd tijdens de maand november blijft het aantal herindienststreders lichtjes stijgen voor het schooljaar 2007-2008.

2.3.6 Anders gekwalificeerde leerkrachten

Als de reserve ontoereikend is, kunnen scholen niet anders dan een beroep doen op leerkrachten die al in het onderwijs (onvolledig of volledig) aan de slag zijn, of werven zij personeelsleden aan die niet beschikken over het gepaste bekwaamheidsbewijs.

Deze indicator geeft aan in welke mate scholen een beroep moeten doen op leerkrachten die slechts beschikken over een “ander” bekwaamheidsbewijs. De aanstelling van leerkrachten met een “ander” bekwaamheidsbewijs kan in de regel maar als er een vastgesteld tekort is aan leerkrachten die over een vereist of voldoende geacht bekwaamheidsbewijs beschikken.

Belangrijk voor het secundair onderwijs is de opsplitsing naar vakken. In 2.3.6.3 worden verschillende regio's met elkaar vergeleken.

2.3.6.1 Evolutie van de voorbije schooljaren

Uit tabel 100 blijkt dat het aanwerven van leerkrachten die niet over een vereist of voldoende geacht bekwaamheidsbewijs beschikken, niet langer een uitzonderingsmaatregel is voor scholen. Gemiddeld 12% van alle tijdelijken die in het begin van elk schooljaar worden tewerkgesteld – zowel in vacante betrekkingen als in vervangingen - onderwezen een vak waarvoor zij slechts in het bezit waren van een “ander” bekwaamheidsbewijs.

Dit geeft indicaties dat scholen bij de start van het schooljaar soms al moeilijkheden ondervinden om gekwalificeerde leerkrachten te vinden. Alleszins blijkt dat zij het wervingsbeleid van september moeilijker kunnen volhouden in de loop van het schooljaar: het percentage leerkrachten dat in maart een interim uitoefent met een ander bekwaamheidsbewijs, ligt in maart steeds hoger dan in september.

Over de schooljaren 1998-1999 en 1999-2000 is hier geen markante evolutie in te onderkennen. Het schooljaar 2000-2001 is daarentegen gestart met een relatief hoger aantal leerkrachten met de kwalificatie “andere” in vacante en interimbetrekkingen, een trend die aangehouden werd tot in het schooljaar 2004-2005.

⁸⁶ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming

In september 2005 daalde het aantal personeelsleden met een ander bekwaamheidsbewijs lichtjes. Opvallender is dat in maart 2006 van het aantal personeelsleden dat een interim uitoefent maar 12% meer een ander bekwaamheidsbewijs heeft, waar dit in de voorafgaande jaren gemiddeld 17% bedroeg. Deze daling kan eventueel wijzen op een iets makkelijker zoektocht naar personeelsleden met een vereist of voldoende geacht bekwaamheidsbewijs in de loop van het schooljaar. Deze trend zette zich door in 2007, toen dat percentage nog verder zakte tot 11%. Anderzijds steeg wel het aantal voldoende geachte bekwaamheidsbewijzen in interim-uren sinds 1 september 2005 tot en met 1 september 2007, wat ook kon duiden op moeilijkheden om geschikte kandidaten te vinden. Voor dit schooljaar daalt het aantal voldoende geachte bekwaamheidsbewijzen bij interimarissen met 5% in vergelijking met het schooljaar 2007-2008. Bij tijdelijke aanstellingen in vacante betrekkingen, stijgt het aantal aanstellingen met 7%. In ieder geval zien we over de jaren heen een permanente daling van het aantal aanstellingen met een vereist bekwaamheidsbewijs.

Tabel 100 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het secundair onderwijs: overzicht van de voorbije schooljaren⁸⁷

Bekwaamheidsbewijs	Tijdelijk vacante uren			Interim-uren		
	vereist	voldoende	andere	Vereist	voldoende	andere
1.9.1998	67%	23%	10%	71%	19%	10%
15.3.1999				65%	19%	16%
1.9.1999	67%	23%	10%	69%	20%	11%
15.3.2000				65%	19%	16%
1.9.2000	63%	24%	12%	66%	20%	13%
15.3.2001	60%	24%	16%	63%	20%	17%
1.9.2001	63%	25%	12%	67%	20%	13%
15.3.2002	61%	23%	16%	62%	20%	18%
1.9.2002	62%	26%	12%	65%	20%	14%
15.3.2003	59%	25%	16%	61%	21%	18%
1.9.2003	60%	28%	11%	64%	21%	15%
15.3.2004	58%	26%	16%	60%	22%	18%
1.9.2004	60%	29%	11%	64%	22%	14%
15.3.2005	59%	27%	14%	60%	23%	17%
1.9.2005	65%	23%	12%	61%	29%	10%
15.3.2006	60%	24%	16%	57%	31%	12%
1.9.2006	65%	24%	11%	61%	30%	9%
15.3.2007	60%	24%	16%	57%	31%	11%
15.3.2008	57%	31%	12%	59%	26%	15%

2.3.6.2 Per vak of specialiteit

Onderstaande tabel geeft voor een aantal vaak voorkomende vakken een overzicht van de verhouding tussen de bekwaamheidsrubricering “vereist, voldoende geacht of andere”, voor de interim-aanstellingen tussen 2001 en 2008.

De aanstellingen van leerkrachten met een “ander” bekwaamheidsbewijs kunnen een *indicatie* van een tekort aan leerkrachten betekenen, maar dit is niet noodzakelijk zo. Immers, als het bekwaamheidsbewijs van een personeelslid getypeerd wordt als een “ander” bekwaamheidsbewijs, betekent dit dat hij of zij niet in het bezit is van een pedagogisch basisdiploma, óf dat het diploma waarover hij/zij beschikt te laag is (bijvoorbeeld HOKT waar een HOLT vereist is). In het eerste geval is het mogelijk dat een leerkracht (bijvoorbeeld een licentiaat zonder lerarenopleiding) ingeschreven is in een lerarenopleiding: in dat geval is er niet echt sprake van een “aanwerving wegens tekorten”.

⁸⁷ Bron: Arbeidsvoorwaardenbeleid, Departement Onderwijs en Vorming

Uit de tabel 101 blijkt dat de aanstelling met een "ander" bekwaamheidsbewijs in 2006 voor alle vakken samen gelijk is aan het aantal in 2005. In 2007 was het aantal aanstellingen met een ander bekwaamheidsbewijs voor alle vakken gezakt tot 15%. In 2008 is het aantal aanstellingen met een ander bekwaamheidsbewijs voor alle vakken opnieuw gestegen tot 21%.

Voor de verschillende afzonderlijk opgesomde vakken is dit in 2006 en 2007 in globaal lichtjes dalend.

Dit wordt voornamelijk gecompenseerd door een toename van het aantal aanstellingen met een voldoende geacht bekwaamheidsbewijs. Dit kan aangeven dat scholen bij het zoeken naar vervangers voor een bepaald vak eerder wensen beroep te doen op leerkrachten met een andere specialiteit dan de vacature, maar met leservaring in tegenstelling tot leraren die nog in opleiding zijn.

In 2008 stijgt in bijna de helft van de gevallen het aantal aanstellingen met een ander bekwaamheidsbewijs voor de verschillende afzonderlijk opgesomde vakken.

Wat alleszins opvalt is het feit dat het aantal interimleerkrachten met een vereist bekwaamheidsbewijs laag is in de 3de graad, de graad waarin de vakinhouden het meest diepgaand en gespecialiseerd zijn.

Dit wijst op een tekort aan masters die opgeleid zijn in het te onderwijzen vak.

Tabel 101 ⁸⁸ Aanstelling met bekwaamheidsbewijs "andere" in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak – schooljaren 2001-2002, 2002-2003, 2003-2004, 2004-2005, 2005-2006, 2006-2007, 2007-2008 ⁸⁹

	BHB	2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008	
		Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's	Interim-uren	bft's
Alle vakken	VE	65%		63%		62%		60%		64%	2931	51%	2339	64%		65%		64%	
	VO	19%		20%		20%		20%		18%	824	32%	1466	20%		20%		15%	
	AND	16%	516	17%	719	18%	775	20%	755	18%		16%	740	16%	723	15%	685	21%	663
Wiskunde	VE	70%		65%		64%		62%		59%	430	57%	405	59%		60%		62%	
	VO	20%		22%		21%		22%		23%	169	26%	183	28%		29%		29%	
	AND	10%	61	13%	90	15%	105	16%	119	17%	126	17%	123	13%	90	11%	81	9%	63
Frans	VE	79%		75%		73%		73%		73%	506	70%	495	70%		71%		68%	
	VO	11%		10%		10%		12%		14%	99	16%	116	17%		17%		20%	
	AND	10%	64	15%	94	17%	107	15%	96	13%	87	13%	93	13%	91	12%	85	12%	93
Nederlands	VE	72%		72%		71%		70%		70%	648	70%	635	71%		70%		68%	
	VO	19%		17%		16%		16%		17%	156	18%	164	19%		20%		22%	
	AND	9%	70	11%	90	13%	112	19%	130	13%	118	12%	106	10%	88	10%	97	10%	89
Engels	VE	71%		79%		75%		72%		72%	280	72%	273	72%		73%		73%	
	VO	18%		11%		10%		12%		13%	52	16%	61	15%		14%		18%	
	AND	10%	33	10%	34	15%	53	15%	57	14%	56	12%	45	13%	52	13%	52	9%	37
Electriciteit, elektro-mechanica, mechanica	VE	44%		42%		43%		41%		44%	216	47%	223	49%		50%		47%	
	VO	15%		20%		21%		20%		22%	110	23%	108	22%		26%		26%	
	AND	42%	83	38%	180	35%	170	39%	103	34%	165	30%	141	29%	142	24%	120	27%	128
Hout en Bouw	VE	19%		19%		24%		20%		28%	60	25%	48	25%		28%		24%	
	VO	33%		43%		40%		48%		39%	84	39%	77	40%		40%		39%	
	AND	47%	83	39%	70	36%	63	32%	51	33%	71	36%	70	35%	70	32%	63	37%	68
Informatica	VE	2%		9%		16%		26%		34%	33	38%	36	43%		42%		49%	
	VO	89%		78%		72%		54%		51%	50	49%	47	49%		51%		45%	
	AND	9%	6	14%	11	13%	11	20%	18	15%	15	14%	13	8%	7	7%	7	6%	5
Duits	VE	52%		63%		61%		61%		63%	43	54%	35	61%		61%		52%	
	VO	28%		18%		20%		18%		16%	11	21%	14	22%		21%		28%	
	AND	20%	14	19%	13	19%	14	21%	14	21%	14	25%	16	17%	9	18%	11	20%	11

⁸⁸ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming

⁸⁹ Deze cijfers zijn afkomstig uit het elektronisch personeelsdossier, en slaan op alle prestatie-uren die ad interim worden uitgeoefend. Om het aantal bft's te berekenen worden de uren gedeeld door 22.

Latijn en Grieks	VE	88%		86%		88%		88%		88%	112	76%	91	76%		79%		80%	
	VO	2%		3%		3%		2%		2%	3	8%	10	9%		10%		9%	
	AND	10%	11	10%	13	10%	10	10%	11	9%	12	16%	19	15%	19	10%	12	11%	14
Economie	VE	80%		81%		79%		73%		80%	79	83%	72	83%		80%		80%	
	VO	11%		6%		8%		6%		7%	7	8%	7	8%		9%		10%	
	AND	9%	8	12%	12	13%	14	21%	24	13%	13	9%	8	9%	9	11%	10	10%	9
Godsdienst	VE	84%		82%		79%		80%		74%	321	74%	325	75%		73%		75%	
	VO	2%		2%		5%		3%		3%	11	3%	13	3%		3%		2%	
	AND	15%	54	16%	65	16%	68	17%	73	23%	101	23%	101	23%	100	23%	110	23%	108
Aardrijkskunde	VE	72%		66%		65%		64%		64%	146	64%	139	64%		62%		63%	
	VO	20%		18%		19%		20%		21%	49	21%	46	23%		27%		26%	
	AND	8%	14	16%	32	16%	33	16%	35	14%	33	15%	34	13%	28	11%	24	11%	24
Chemie	VE	59%		54%		60%		54%		56%	57	62%	60	57%		63%		56%	
	VO	20%		25%		22%		22%		23%	23	26%	25	24%		23%		29%	
	AND	21%	15	21%	15	18%	15	25%	24	21%	21	13%	12	19%	18	14%	13	15%	14

Tabel 102⁹⁰ Aanstelling met bekwaamheidsbewijs "andere" in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak en per graad – schooljaar 2005-2006⁹¹

15/3/06	BHB	graad 1	%	graad 2	%	graad 3	%
Alle vakken	VE	973	78%	1215	62%	674	53%
	VO	131	11%	450	23%	307	24%
	AND	143	11%	290	15%	286	23%
Wiskunde	VE	218	85%	150	55%	48	28%
	VO	24	9%	93	34%	83	48%
	AND	16	6%	31	11%	43	24%
Frans	VE	171	77%	199	72%	110	59%
	VO	21	9%	49	18%	46	25%
	AND	30	14%	29	10%	31	16%
Nederlands	VE	282	78%	233	70%	119	60%
	VO	49	14%	71	22%	49	25%
	AND	29	8%	27	8%	31	15%
Engels	VE	52	85%	137	75%	87	63%
	VO	3	5%	28	15%	25	18%
	AND	6	10%	18	10%	27	19%
Electriciteit, elektromechanica, mechanica	VE	27	57%	121	45%	92	53%
	VO	7	15%	69	25%	32	19%
	AND	13	28%	81	30%	48	28%
Hout en Bouw	VE	9	36%	17	20%	24	27%
	VO	6	24%	37	43%	37	42%
	AND	10	40%	32	37%	28	31%
Informatica	VE	/	/	39	44%	0	0%
	VO	/	/	43	48%	2	100%
	AND	/	/	7	8%	0	0%
Duits	VE	/	/	12	67%	23	59%
	VO	/	/	4	22%	8	21%
	AND	/	/	2	11%	8	20%
Latijn en Grieks	VE	41	80%	35	73%	17	74%
	VO	1	2%	8	17%	2	9%
	AND	9	18%	5	10%	4	17%
Economie	VE	5	72%	50	85%	26	84%
	VO	1	14%	5	8%	1	3%
	AND	1	14%	4	7%	4	13%
Godsdienst	VE	105	80%	133	77%	92	67%
	VO	5	3%	6	4%	1	1%
	AND	22	17%	33	19%	44	32%
Aardrijkskunde	VE	63	75%	50	67%	20	38%
	VO	14	17%	18	24%	17	33%
	AND	7	8%	7	9%	15	29%
Chemie	VE	/	/	39	54%	16	70%
	VO	/	/	19	26%	4	17%
	AND	/	/	14	20%	3	13%

⁹⁰ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming

⁹¹ Deze cijfers zijn afkomstig uit het elektronisch personeelsdossier, en slaan op alle prestatie-uren die ad interim worden uitgeoefend. Om het aantal bft's te berekenen worden de uren gedeeld door 22.

Tabel 103⁹² Aanstelling met bekwaamheidsbewijs "andere" in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak en per graad – schooljaar 2007-2008⁹³

15/3/08	BHB	graad 1	%	graad 2	%	graad 3	%
Alle vakken	VE	986	77%	1.242	62%	664	54%
	VO	159	12%	492	25%	335	27%
	AND	142	11%	267	13%	240	19%
Wiskunde	VE	228	84%	156	58%	46	30%
	VO	29	11%	96	35%	78	51%
	AND	15	5%	19	7%	29	19%
Frans	VE	176	74%	202	68%	123	61%
	VO	35	15%	64	21%	47	23%
	AND	27	11%	33	11%	33	16%
Nederlands	VE	271	76%	247	69%	105	53%
	VO	55	15%	82	23%	63	31%
	AND	31	9%	28	8%	31	16%
Engels	VE	54	83%	151	74%	85	65%
	VO	5	8%	37	18%	30	23%
	AND	6	9%	15	8%	15	12%
Elektriciteit, elektromechanica, mechanica	VE	30	64%	103	42%	91	50%
	VO	6	13%	72	30%	44	24%
	AND	11	23%	70	28%	47	26%
Hout en Bouw	VE	8	35%	16	19%	19	26%
	VO	4	17%	38	45%	29	39%
	AND	11	48%	31	36%	26	35%
Informatica	VE	0	/	44	51%	0,4	16%
	VO	0	/	38	44%	2	80%
	AND	0	/	5	5%	0,1	4%
Duits	VE	0	/	10	52%	19	51%
	VO	0	/	6	32%	10	27%
	AND	0	/	3	16%	8	22%
Latijn en Grieks	VE	43	86%	40	77%	16	73%
	VO	1	2%	7	13%	3	14%
	AND	6	12%	5	10%	3	13%
Economie	VE	5	63%	41	80%	27	79%
	VO	2	25%	6	12%	2	6%
	AND	0,5	12%	4	8%	5	15%
Godsdienst	VE	114	77%	143	77%	99	69%
	VO	6	4%	4	2%	2	1%
	AND	28	19%	39	21%	42	30%
Aardrijkskunde	VE	65	75%	52	66%	19	36%
	VO	16	18%	20	26%	21	40%
	AND	6	7%	6	8%	13	24%
Chemie	VE	0	/	37	54%	15	60%
	VO	0	/	22	32%	4	16%
	AND	0	/	9	14%	6	24%

⁹² Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, departement Onderwijs en Vorming

⁹³ Deze cijfers zijn afkomstig uit het elektronisch personeelsdossier, en slaan op alle prestatie-uren die ad interim worden uitgeoefend. Om het aantal bft's te berekenen worden de uren gedeeld door 22.

2.3.6.3 Volgens regio

In dit onderdeel maken wij een regionale vergelijking van deze indicator, waarbij de toestand in verschillende stedelijke gebieden en meer landelijke regio's tegenover elkaar worden afgezet. Dit moet toelaten een duidelijker zicht te krijgen op de specifieke wervingsproblemen in de stedelijke agglomeraties.

Zo blijkt dat de stedelijke gebieden Brussel en Antwerpen de grootste moeite hebben om gekwalificeerde vervangers te vinden. Limburg, Gent en Vlaams-Brabant blijven grosso modo door de jaren heen onder het Vlaamse gemiddelde (13% in 2008).

Tabel 104 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het secundair onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15 maart)⁹⁴

15.3.2000	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
Vereist	65,09%	59,96%	62,73%	67,92%	62,38%	66,09%
Voldoende	19,41%	21,69%	18,66%	21,70%	22,94%	19,89%
Andere	15,51%	18,65%	18,61%	10,38%	14,68%	14,02%

15.3.2001	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
vereist	61,39%	54,97%	56,79%	60,88%	62,11%	62,71%
voldoende	21,91%	24,44%	20,44%	22,09%	23,17%	20,77%
andere	16,70%	20,59%	22,78%	17,04%	14,72%	16,52%

15.3.2002	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
vereist	62,11%	54,92%	55,37%	60,51%	63,39%	63,32%
voldoende	20,32%	23,55%	18,27%	20,83%	22,04%	18,32%
andere	17,57%	21,53%	26,37%	18,66%	14,57%	18,36%

15.3.2003	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
vereist	60,48%	54,06%	52,66%	63,92%	62,90%	60,43%
voldoende	21,12%	22,42%	20,12%	19,99%	21,96%	20,65%
andere	18,40%	23,52%	27,22%	16,09%	15,15%	18,92%

15.3.2004	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
vereist	60,38%	55,78%	52,53%	60,97%	65,21%	61,28%
voldoende	21,90%	23,04%	19,55%	21,52%	21,99%	21,10%
andere	17,72%	21,18%	27,91%	17,50%	12,81%	17,62%

15.3.2005	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
vereist	59,60%	55,33%	47,90%	61,82%	63,17%	61,64%
voldoende	23,10%	24,18%	24,08%	24,10%	22,29%	22,00%
andere	17,30%	20,49%	28,02%	14,08%	14,54%	16,37%

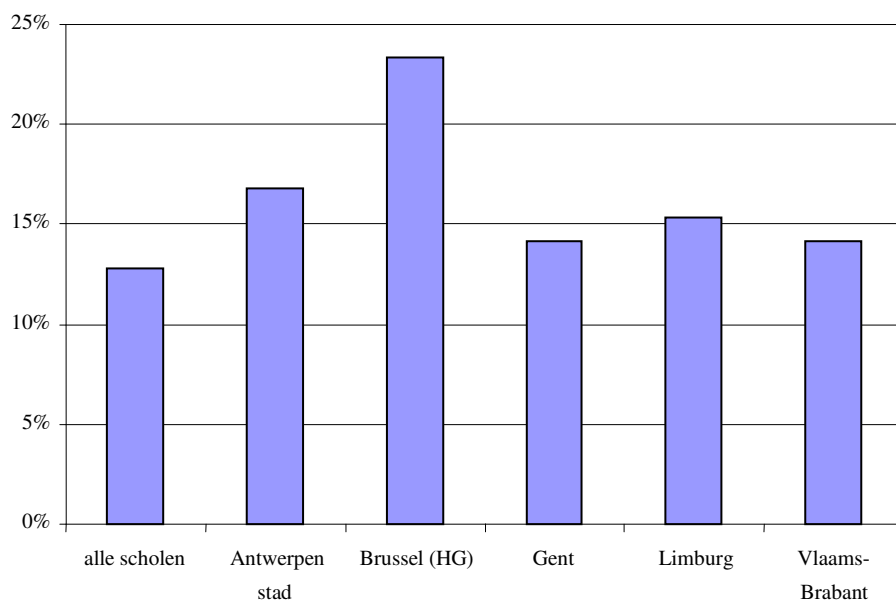
⁹⁴ Bron: Afdeling Arbeidsvoorwaardenbeleid, Departement Onderwijs en Vorming

15.3.2006	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
Vereist	59,68%	56,07%	52,93%	63,26%	60,98%	61,67%
Voldoende	23,93%	25,08%	23,74%	23,02%	23,81%	23,29%
Andere	16,38%	18,84%	23,33%	13,72%	15,21%	15,04%

15.3.2007	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
Vereist	61%	58%	51%	63%	60%	61%
Voldoende	26%	26%	23%	24%	25%	24%
Andere	13%	17%	26%	13%	15%	15%

15.3.2008	alle scholen	Antwerpen stad	Brussel (HG)	Gent	Limburg	Vlaams-Brabant
Vereist	60%	54%	53%	61%	59%	61%
Voldoende	27%	29%	24%	25%	26%	24%
Andere	13%	17%	23%	14%	15%	14%

Figuur 53 Aanstelling met ander bekwaamheidsbewijs in het secundair onderwijs volgens regio voor het schooljaar 2007-2008.

2.4 Conclusie

Het secundair onderwijs

Het huidige tekort of overschot aan leerkrachten kan niet exact worden bepaald. De beste indicator zijn de gegevens uit de leerkrachtendatabank van de VDAB. Het aantal openstaande vacatures eind maart 2008 bedroeg 495: 274 leerkrachten voor de eerste en tweede graad en 221 voor de derde en vierde graad. Samen betekent dit dat er 495 vacatures voor het secundair onderwijs niet ingevuld geraakten.

In het eerste deel van dit hoofdstuk werd de vraag naar leraren in het secundair onderwijs voor de volgende jaren (van 2008 tot en met 2011) in kaart gebracht. Vooral door de uitstroom omwille van de vergrijzing zullen tijdens deze periode **4.139** vacante betrekkingen moeten worden ingevuld.

Concreet zullen er **7.054** nieuwe leerkrachten mogelijk beschikbaar zijn voor het secundair onderwijs, terwijl er een vraag is van **4.634** (4.139 nieuwe betrekkingen + 495 niet-ingevulde plaatsen in de leerkrachtendatabank).

Bij deze prognose moeten de volgende kanttekeningen worden geplaatst:

- Er is rekening gehouden met de doorstromingspercentages van de lerarenopleiding naar het onderwijs in 2007 en met de uitstroom uit het onderwijs. De doorstroming én de uitstroom is wellicht zeer conjunctuurgevoelig en aan schommelingen onderhevig.
- Voor de lerarenopleiding gvso-groep 2 en de GPB-opleiding gaan wij uit van de hypothese dat de jaarlijkse instroom op de arbeidsmarkt gedurende bovengenoemde tijdsspanne constant blijft. De doorstroming van het aantal gediplomeerden is wellicht een overschatting gelet op de daling van het aantal inschrijvingen (53%).
- Het aantal afgestudeerden van de GPB-opleiding moet gerelativeerd worden, in die zin dat heel wat van deze studenten al daadwerkelijk lesgeven en dus niet als nieuwe instroom mogen worden beschouwd. Niettemin biedt deze groep zich ieder jaar aan het onderwijs aan (als onmiddellijke lesgever zonder pedagogische opleiding), zodat ze als potentiële leerkrachten kunnen worden beschouwd.
- Hoewel het aantal leerlingen in het secundair onderwijs momenteel in dalende lijn zit, wordt op termijn een toename van de leerlingenaantallen verwacht.
- Over zij-instromers zijn geen cijfers beschikbaar.

Maken we de optelsom van vraag en aanbod, dan betekent dit dat er in de komende vier jaar (2008-2011) een overschot zal zijn van **2.420** leerkrachten secundair onderwijs. Concreet gaat het om **2.4** leerkrachten per secundaire school. Bovendien worden in het secundair onderwijs een 150-tal verschillende vakken onderwezen. We kunnen bijgevolg niet echt spreken van een overschot.

Beleidsaanbevelingen

Vooraf

Het is belangrijk om de conclusies in hun juiste context te duiden en te nuanceren.

- De vermelde huidige tekorten zijn de minimale of meetbare tekorten die gebaseerd zijn op de databank van de VDAB.
- Een betrekking wordt uitgedrukt in budgettaire fulltime equivalent (bft). Deze meeteenheid komt niet noodzakelijk overeen met exact een persoon want gemiddeld zijn er 1,6 personen nodig om een opdracht in te vullen. Er kan dan ook worden vooropgesteld dat het reëel tekort/overschot altijd groter/kleiner is dan het meetbaar tekort/overschot dat in deze studie wordt berekend.
- Het omgekeerde is uiteraard ook waar: niet elke leerkracht die op de arbeidsmarkt beschikbaar is, is daadwerkelijk te matchen met een concrete behoefte. Zelfs op momenten met grote tekorten blijven er bijvoorbeeld nog werkzoekende leerkrachten ingeschreven bij de VDAB. Dit is zeker het geval in het secundair onderwijs.
- Het rapport gaat uit van een kwantitatieve – en niet kwalitatieve – benadering van het lerarentekort. Leerkrachten die worden aangesteld zonder de vereiste kwalificaties, worden in dit rapport als een indicator van een kwalitatief tekort naar voor geschoven. Het aantal leerkrachten dat op deze manier is aangesteld, wordt echter niet opgenomen bij de vaststelling van het huidige kwantitatief tekort.
- Prognoses over de in- en doorstroom van leerlingen en over de gewone en vervroegde pensionering van leerkrachten blijven prognoses en zijn altijd afhankelijk van nieuwe onderwijsinterne (beleidsmaatregelen, perceptie t.o.v. het beroep...) en externe (de algemene conjunctuur...) evoluties. Dat geldt eveneens voor de prognoses met betrekking tot de doorstroom van studenten in de lerarenopleiding naar de onderwijsmarkt.

Aanbevelingen voor de overheid

Algemeen

1. De schaarste aan onderwijsverstrekkers en de herwaardering van het lerarenberoep is het voorwerp van een debat dat niet alleen in Vlaanderen, maar ook internationaal wordt gevoerd. De overheid moet er, samen met alle onderwijspartners, naar streven dat scholen op korte en middellange termijn kunnen beschikken over voldoende bekwame en gemotiveerde leerkrachten. Op korte termijn zijn hiervoor maatregelen noodzakelijk met onmiddellijke impact. Voor de middellange termijn vereist dit een samenhangende en omvattende aanpak en permanent strategisch overleg met alle betrokkenen over het versterken van het beroep van leerkracht. Geplande of nieuwe beleidsmaatregelen om de kwaliteit van het onderwijs te verhogen, zullen gehypothecerd worden als de kwaliteit én de kwantiteit van het leerkrachtenkorps erop achteruit gaat.
2. Het Vlaams onderwijs stelt een groot aantal mensen tewerk. In het schooljaar 2007-2008 stonden in het basisonderwijs en secundair onderwijs 128.427 voltijdse equivalenten op de betaalrol van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming. Dit is een stijging van 11% t.o.v. 2002-2003.

De omvang van het onderwijspersoneel is niet een gevolg van de schommelingen in de leerlingenaantallen, die over diezelfde periode quasi gelijk zijn gebleven. Vooral het beleid speelt hierin een belangrijke rol: extra omkadering werd toegekend om de kwaliteit van het onderwijs te vergroten en de werkdruk van de leerkrachten te verminderen. De vraag kan worden gesteld in welke mate de tewerkstelling in het onderwijs in de toekomst nog kan groeien. Sowieso zal bij de ontwikkeling van nieuw beleid gezocht moeten worden naar creatievere oplossingen.

3. Reeds in 2004 adviseerde de OESO⁹⁵ om de marketingcampagne van een aantal jaren voordien verder te zetten en te verruimen, zodat de Vlamingen het werk dat leerkrachten verrichten naar waarde schatten, meer begrip opbrengen voor de verwezenlijkingen van de scholen, een correcter beeld krijgen van het werk dat leerkrachten eigenlijk verrichten, de brede waaier van vaardigheden die zij daarbij gebruiken en de voordelen die de job oplevert.

De lerarenopleiding

4. De lerarenopleiding kan in bepaalde groepen meer rekruteren: mannen en alloctonen⁹⁶.

– De vervrouwelijking, zo bleek reeds uit vroeger onderzoek, heeft geen negatieve consequenties voor de kwaliteit van het onderwijs (Siongers, 2002)⁹⁷. Sommigen vrezen echter dat het sterk vrouwelijke karakter van het onderwijs zal leiden tot lagere lonen en een lager beroepsprestige. Maar ook dit blijkt ongegrond op basis van longitudinaal onderzoek.

De feminisering van het onderwijs blijkt niet negatief te zijn, noch voor de kwaliteit van het onderwijs, noch voor de verloning en het prestige op lange termijn. Mannen dienen niet om die reden te worden aangetrokken, wel omdat een genderevenwicht in het beroep misschien niet slecht is en vooral omdat men slechts in de vervangbehoefte zal kunnen voorzien als zowel jonge mannen als vrouwen zich door het beroep aangetrokken voelen.

– Het Vlaamse onderwijs telt ook nagenoeg geen leerkrachten van allochtone origine⁹⁸. Het percentage alloctonen verschilt echter niet sterk van andere tewerkstellingssectoren. Ook andere tewerkstellingssectoren waarin voornamelijk hooggeschoolden worden tewerkgesteld, kennen een lage instroom van alloctonen.

Voor het aantrekken van allochtone jongeren in de lerarenopleiding moet aan een drietal struikelblokken worden gewerkt. Een eerste struikelblok vormt het imago van het beroep. Uit vroeger onderzoek bleek reeds dat de ondervertegenwoordiging van alloctonen deels een kwestie is van het imago en de beeldvorming omtrent het lerarenberoep (Lacante et al., 2007). Er moet duidelijk gewerkt worden aan het beeld dat de allochtone gemeenschap van het lerarenberoep heeft en de toekomstperspectieven die een lerarenopleiding bieden.

Dit betekent ten tweede echter ook dat alloctonen goede perspectieven op een permanente job in het onderwijs moeten krijgen.

Een derde struikelblok vormt de taalkennis en taalvaardigheid. Het is daarom aangewezen dat allochtone studenten tijdens hun eerste jaar lerarenopleiding kunnen rekenen op begeleiding op vlak van taalvaardigheid.

Om meer studenten uit kansengroepen aan te trekken worden gedurende de academiejaren 2008-2009, 2009-2010 en 2010-2011 projecten in de lerarenopleidingen gesubsidieerd die op experimentele basis de instroom, doorstroom en uitstroom van deze doelgroepen bevorderen.

5. De inschrijvingen voor de lerarenopleiding in de centra voor volwassenenonderwijs kenden in de jaren 2002-2005 een enorm succes. Het gaat hier om mensen die naast hun huidige job een lerarenopleiding volgen. Uit de cijfers blijkt dat het om een groot potentieel aan kandidaat-leerkrachten gaat. De hervorming van de lerarenopleiding, waarbij een maximale gelijkvormigheid van de verschillende lerarenopleidingen is nagestreefd, heeft een verzwaring van die opleiding en de opleiding aan de universiteiten en hogescholen tot gevolg, wat zowel bij de universiteiten als de centra voor volwassenenonderwijs tot een vermindering van het aantal inschrijvingen leidt. De verzwaring van de opleiding was een welbewuste en terechte keuze, maar de gevolgen (doorstroom naar het onderwijs) moeten vanzelfsprekend zeer scherp worden gemonitord. Recente cijfers tonen aan dat het aantal inschrijvingen in de specifieke lerarenopleiding aan hogescholen en universiteiten in het academiejaar 2008-2009 daalt met 34 % t.a.v. academiejaar 2007-2008. In academiejaar 2009-2010 daalt het aantal inschrijvingen opnieuw, dit keer met 19% t.a.v. het academiejaar 2008-2009. We moeten verder bekijken of de doorstroom van de

⁹⁵ Effectieve leerkrachten aantrekken, bijscholen en behouden. Country Note : de Vlaamse Gemeenschap.

⁹⁶ OBPWO 06.02 'Het beroep van leraar doorgelicht. Een cross-sectionele en longitudinale studie naar het profiel en de loopbaan van leraren in vergelijking met andere beroepsgroepen.' Een onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs en Vorming.

⁹⁷ Cf. Actieplan gender. (2009). Ministerie Onderwijs en Vorming.

⁹⁸ OBPWO 06.02 'Het beroep van leraar doorgelicht. Een cross-sectionele en longitudinale studie naar het profiel en de loopbaan van leraren in vergelijking met andere beroepsgroepen.' Een onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs en Vorming.

lerarenopleiding naar het onderwijs een gelijkaardige evolutie ondergaat of, of er toch meer kandidaat-leerkrachten doorstromen naar het onderwijs.

6. De praktijkcomponent werd in de vernieuwde lerarenopleiding versterkt. Wat de invloed daarvan zal zijn op de uitstroom uit het onderwijs, moet verder worden opgevolgd.

Het begin van de loopbaan

7. Een belangrijke factor met onmiskenbaar effect op de onderwijsarbeidsmarkt is het vroegtijdige vertrek van jonge leerkrachten uit het onderwijs. De vroegtijdige uitstroom betekent een groot verlies van potentieel (27% in het basisonderwijs, 37 % in het secundair onderwijs). Het verdient aanbeveling om hieraan prioritaire aandacht te besteden.

In opdracht van Vlaams minister van Onderwijs en Vorming Vanderpoorten werd een onderzoek⁹⁹ uitgevoerd dat nagaat waarom jongeren kiezen voor het lerarenberoep bij het afstuderen en waarom leerkrachten al dan niet beslissen in het lerarenberoep te blijven of ernaar terug te keren. De onderzoekers gingen na in welke mate werkzekerheid, werkdruk, begeleiding en de combinatie arbeid en gezin de keuze voor een job in het onderwijs beïnvloeden. Uit het onderzoek bleek dat één van de belangrijkste voorwaarden om in het onderwijs te blijven werken een vaste aanstelling is.

8. Daar staat tegenover dat een onderwijsloopbaan voor pas afgestudeerde leerkrachten vaak start in korte interims. De arbeidssituatie voor deze interimaire leraren wordt precies gekenmerkt door werk- en inkomensonzekerheid en een hoge werkdruk. Voor jonge leerkrachten kan het erg lang duren vooraleer ze (voltijds) vast benoemd worden. Het ligt voor de hand dat dit één van de belangrijkste redenen is waarom veel jonge leerkrachten vroegtijdig afhaken. Ook voor (potentiële) zij-instromers blijkt het gebrek aan werkzekerheid een vaak onoverkomelijke hindernis¹⁰⁰.

Anderzijds hebben de scholen van het basis- en secundair onderwijs nood aan deze interim-arbeidskrachten: zij moeten jaarlijks een beroep kunnen doen op duizenden leerkrachten die als 'reserve' ter beschikking staan om te worden ingeschakeld in interims als de titularis-leerkrachten uitvallen.

De doelstelling van de vervangingspool die in 2000 werd opgericht, was een verbetering van de arbeidsomstandigheden van de leerkrachten die als vervanger (interimaris) aan het werk zijn, door hen zekerheid van werk en inkomen te bieden voor een volledig schooljaar. Deze verbeterde arbeidsvoorwaarden moesten de start van een onderwijsloopbaan aantrekkelijker maken en meer leerkrachten behouden voor/aantrekken naar het lerarenberoep. Door een inefficiënte inzet van de personeelsleden in de vervangingspool, was de kostprijs ervan veel te hoog.

Een alternatieve oplossing kan erin bestaan om de voordelen van de vervangingspool (werkzekerheid voor startende leerkrachten) te combineren met een financiële responsabilisering op het lokale niveau (minimaal het niveau van de scholengemeenschappen). Een eerste aanzet is hiertoe gegeven via het systeem van de vervangingen van korte afwezigheden, waarbij aan de scholengemeenschappen een vervangingsenveloppe ter beschikking werd gesteld voor de invulling van korte vervangingen.

Sinds schooljaar 2008-2009 werd de mogelijkheid gecreëerd interimarissen aan te stellen voor een volledig schooljaar. Eerste cijfers tonen aan dat daarvan slechts zeer matig gebruik wordt gemaakt. Nochtans kunnen zulke systemen bijdragen tot een beter statuut voor beginnende leraren.

9. Aan de vaste benoeming wordt, gelet op bovenvermeld onderzoek, bij voorkeur niet getornd.
10. Sinds het schooljaar 2005-2006 beheert de VDAB de leerkrachtendatabank, waarin kandidaat-leerkrachten hun CV beschikbaar kunnen stellen voor de scholen. Deze databank is niet alleen een belangrijke stap voorwaarts om vraag- en aanbodzijde op een eenvoudige wijze met elkaar in contact te brengen en de mobiliteit te verhogen, maar kan ook een belangrijk hulpmiddel zijn om

⁹⁹ De roeping tot leerkracht. Een onderzoek naar de aantrekkelijkheid van het leerkrachtenberoep in Vlaanderen anno 2002. Nick Matheus, Jessy Siongers en Inge Van den Brande, Onderzoeksgroep TOR, vakgroep Sociologie VUB en Hoger instituut voor de arbeid, K.U.Leuven.

¹⁰⁰ OBPWO 03.02.: "Aanwerving van leraren technische en praktijkvakken". Professor J.C. Verhoeven en Koen Stassen, KU Leuven.

regionale verschillen op te vangen. Precies daarom moet de werking van de leerkrachtendatabank worden voortgezet en op geregelde tijdstippen extra in de verf worden gezet voor zowel kandidaat- leerkrachten als scholen. Verder dient onderzocht te worden of de werking van de databank niet geoptimaliseerd kan worden, en of scholen ook niet op een meer systematische wijze hun vacatures via dit kanaal kunnen bekend maken.

11. Om vraag en aanbod nog beter op elkaar af te stemmen, kan regionaal worden samengewerkt tussen scholen, lerarenopleidingen, CVO's, het bedrijfsleven, de VDAB en andere organisaties in de regio's. Vooral binnen het secundair onderwijs kunnen leerkrachten in "knelpuntvakken" gedeeld worden, kunnen zij-instromers worden ingezet en zijn uitwisselingen mogelijk van hoger opgeleiden uit het bedrijfsleven; het aanwervingsbeleid binnen regio's met grote tekorten kan op elkaar worden afgestemd.
12. Uit een onderzoek¹⁰¹ naar het aanwervingsbeleid van technische en beroepsscholen blijkt dat het systeem van bekwaamheidsbewijzen heel wat directeurs parten speelt bij hun personeelsplanning. Hierdoor kunnen ze niet steeds de personeelsleden aanwerven die eigenlijk het meest geschikt zijn voor het betrokken vak. De bevroagde directeurs in het OBPWO-onderzoek pleiten voor meer autonomie en voor de erkenning van elders verworven competenties en kwalificaties.
13. Het potentieel aan zij-instromers moet verder worden aangeboord. Het in aanmerking nemen van andere beroepservaring voor leerkrachten in bepaalde knelpuntdisciplines moet bespreekbaar worden. Eventueel zijn andere incentives mogelijk, bijvoorbeeld een conjunctuurbonus voor wie start en blijft als leerkracht in een knelpuntvak of –regio.
14. Uit de werkloosheidscijfers blijkt dat er tijdens het schooljaar een aantal werkloze leerkrachten beschikbaar blijft voor de arbeidsmarkt. Zij gaan om één of andere reden niet in op het aanbod aan jobs in het onderwijs. De VDAB kan onderzoeken wat hiervan de oorzaak is en, of remediëring mogelijk of noodzakelijk is.

Tijdens de loopbaan

15. Leerkrachten op wie een beroep wordt gedaan om naast hun fulltime opdracht nog extra prestaties te leveren, of personeelsleden die een beroepsleven buiten het onderwijs hebben, maar die bereid zijn in het onderwijs een opdracht te aanvaarden, moeten een volwaardig salaris ontvangen. Sinds 1 september 2009 is dit een feit. Het is aangewezen het effect van deze maatregel op te volgen.
16. Sinds september 2000 is het mogelijk dat scholen een beroep doen op leerkrachten die met verlof of gepensioneerd zijn. Sinds 1 september 2009 is deze maatregel uitgebreid naar alle onderwijsniveaus en alle personeelsleden. Bovendien kunnen nu ook 65-plussers opnieuw aan de slag. Het effect van deze maatregel moet eveneens worden opgevolgd.
17. Een stevig personeelsbeleid vergt professionele schoolleiders. Zij hebben een aanzienlijke invloed op arbeidsprestaties, de arbeidstevredenheid en de professionalisering van leerkrachten. De voorbije jaren heeft de overheid sterk geïnvesteerd in schoolleiders: loonsverhoging, bijkomende middelen voor nascholing, creëren van een vormingsfonds. Dit beleid moet worden gecontinueerd.

Het einde van de loopbaan

18. Op 1 september 2002 wijzigden de modaliteiten van de terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen van de personeelsleden van het onderwijs. De doelstelling van deze wijzigingen was in de eerste plaats het tekort aan leerkrachten opvangen. Het optrekken van de TBS-leeftijd van 55 naar 58 jaar (56 jaar voor kleuteronderwijzers), gecombineerd met een financiële sanctionering van wie vroeger uitstapt, moest de uitstroom van oudere personeelsleden tegengaan en op die manier de reserve aan nieuwkomers op de arbeidsmarkt versterken. Om de overgang naar 58 jaar te verzachten werd een overgangsmaatregel voorzien voor personeelsleden geboren in 1947-1954. In het jaarlijkse evaluatierapport wordt de evolutie in kaart gebracht van de procentuele aandelen van de nog actieve personeelsleden die de leeftijd van 55 jaar hebben bereikt en de TBS-ers¹⁰². Hieruit blijkt

¹⁰¹ OBPWO 03.02.: "Aanwerving van leraren technische en praktijkvakken". Professor J.C. Verhoeven en Koen Stassen, KU Leuven.

¹⁰² Zie Evaluatierapport Terbeschikkingstelling wegens persoonlijke aangelegenheden voorafgaand aan het rustpensioen, Oktober 2008, Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, departement Onderwijs en Vorming.

dat het procentueel aandeel personeelsleden dat een TBS-stelsel genoot, in de periode 2002-2007 gestaag is gedaald. Voor het hele onderwijsveld was er een daling van het aandeel TBS-ers met ongeveer 18%: terwijl in 2002 bijna 58% van de betrokken leeftijdsgroep een TBS genoot, is dat in 2007 nog maar 40%.

Het gewoon basisonderwijs kent nog steeds het grootste procentueel aandeel personeelsleden dat een TBS-stelsel geniet: op 1.1.2007 bedroeg hun aandeel bijna 56%, terwijl dat percentage voor het hele onderwijsveld maar 40% bedroeg. Het aantal vrouwelijke personeelsleden dat het TBS-stelsel genoot ligt duidelijk hoger (meer dan het dubbele) dan het aantal mannelijke. Hieruit blijkt duidelijk dat de maatregel van 2002 het beoogde beleidseffect heeft bereikt: indien in 2007 nog steeds, zoals in 2002, 58% van de betrokken leeftijdsgroep in een TBS-regeling zou gestapt zijn, zou dit – voor alle onderwijsniveaus samen – betekenen dat er zich eind 2007 ongeveer 4.100 personeelsleden méér in deze vervroegde uitstapregeling zouden bevinden.

Aanbevelingen voor scholen, schoolbesturen en scholengemeenschappen

19. Volgens een studie van de SERV¹⁰³ hebben leerkrachten veel te maken met werkstress: vooral de emotionele belasting is problematisch, evenals de taakvariatie en het gebrek aan autonomie. Belastende factoren in het lerarenberoep zijn de omgang met de leerlingen, de tijdsdruk en de verhouding met directie en collega's. Ook de houding tegenover loopbaanmogelijkheden en de wens tot taakverrijking spelen een belangrijke rol.

Goede schoolleiders moeten gebruik maken van de bestaande mogelijkheden tot functiedifferentiatie en taakverrijking om te vermijden dat leerkrachten uitgeblust geraken. Door de bijkomende inspanningen recent gedaan ingevolge cao's met betrekking tot zorgcoördinatie, taak- en functiedifferentiatie biedt het onderwijs qua schoolorganisatie vandaag veel meer mogelijkheden dan vroeger om een leeftijdsbewust en competentieontwikkeland personeelsbeleid te voeren in scholen. Dit thema moet nu zeer hoog op de agenda worden geplaatst.

20. Uit de cijfers blijkt een groot aanbod aan "stille reserve". Hoewel heel wat leerkrachten wellicht bewust kiezen voor deeltijds werken in het kader van de combinatie werk en gezin, moeten de scholen de leerkrachten die wél bereid zijn om voltijds te werken, trachten te bereiken door hun schoolorganisatie in functie hiervan zo flexibel mogelijk aan te pakken.
21. Uit de praktijk blijkt dat de wijze waarop beginnende leraren worden begeleid, varieert van beperkt tot intensief en afhankelijk van lokale of structurele mogelijkheden tot gestructureerd en geïntegreerd binnen een globale schoolwerking¹⁰⁴. De scholen moeten meer aandacht schenken aan aanvangsbegeleiding. Het is raadzaam om begeleiding op te bouwen en uit te werken vanuit een voldoende schaalgrootte (niveau scholengemeenschap).
22. Zoals gezegd wordt werkdruk vaak ervaren als een struikelblok voor jonge leerkrachten. Scholen kunnen werk maken van werkdrukvermindering bij interimarissen, door hen bv. minder instellingsgebonden activiteiten te laten doen, te zorgen dat ze parallellessen kunnen geven... In cao VIII is trouwens vastgelegd dat de inrichtende macht bij het verdelen van de instellings- en beleidsondersteunende taken tussen alle personeelsleden rekening moet houden met o.a. de hoofdpodracht van de personeelsleden, het principe van billijke verdeling van de taken en de mogelijkheden en capaciteiten van de personeelsleden.

De toegenomen complexiteit van de lerarenopdracht vereist permanente nascholing. Scholen moeten leren om deze nascholing strategisch te plannen op basis van evaluatieresultaten, om zo hun prioriteiten te ondersteunen en tegemoet te komen aan de individuele behoeften van de leerkrachten. De klemtoon zou moeten verschuiven naar nascholingen waarop duidelijker een lokale stempel rust en waarvoor ook de verantwoordelijkheid lokaal wordt gedragen

¹⁰³ SERV-Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor.

¹⁰⁴ Onderwijsspiegel, schooljaar 2006-2007, p. 57.

Bijlagen

Bijlage 1 Afbeeldingenlijst

Bijlage 1 Afbeeldingenlijst

Figuur 1 Prognose werkgelegenheid bft kleuteronderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming.....	8
Figuur 2 Prognose werkgelegenheid bft lager onderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming.....	8
Figuur 3 Prognose van de uitstroom in het kleuteronderwijs 2008-2012.....	9
Figuur 4 Prognose van de uitstroom in het lager onderwijs 2008-2012.....	10
Figuur 5 Prognose van de vraag naar kleuteronderwijzers - minimale vraag.....	12
Figuur 6 - Prognose van de vraag naar onderwijzers - minimale vraag	13
Figuur 7 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten kleuteronderwijs in de loop van het schooljaar 2005-2006	15
Figuur 8 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten kleuteronderwijs in de loop van het schooljaar 2006-2007	16
Figuur 9 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten kleuteronderwijs in de loop van het schooljaar 2007-2008	16
Figuur 10 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten lager onderwijs in de loop van het schooljaar 2005-2006	16
Figuur 11 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten lager onderwijs in de loop van het schooljaar 2006 - 2007	17
Figuur 12 Evolutie van de werkgelegenheid (in bft's) voor interim-leerkrachten lager onderwijs in de loop van het schooljaar 2007 - 2008	17
Figuur 13 Evolutie van het aantal generatiestudenten van de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer.....	19
Figuur 14 Evolutie van het aantal uitgereikte diploma's in de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer	20
Figuur 15 Prognose van het extra potentieel aanbod aan kleuteronderwijzers en onderwijzers op basis van het aantal afgeleverde diploma's in de lerarenopleidingen	21
Figuur 16 Evolutie aantal werkzoekende kleuteronderwijzers ingeschreven bij de VDAB	27
Figuur 17 Evolutie aantal werkzoekende onderwijzers ingeschreven bij VDAB	28
Figuur 18 Maandelijkse evolutie niet-werkende werkzoekende kleuteronderwijzers in de schooljaren 2005-2006 en 2006-2007	29
Figuur 19 Maandelijkse evolutie niet-werkende werkzoekende kleuteronderwijzers in de schooljaren 2006-2007 en 2007-2008	29
Figuur 20 Maandelijkse evolutie niet-werkende werkzoekende onderwijzers in de schooljaren 2005-2006 en 2006-2007	30
Figuur 21 Maandelijkse evolutie niet -- werkende werkzoekende onderwijzers in de schooljaren 2006-2007 en 2007-2008	31
Figuur 22 Maandelijkse evolutie niet-werkende werkzoekende kleuteronderwijzers, gelinkt aan de interimaire werkgelegenheid in het kleuteronderwijs	32
Figuur 23 Maandelijkse evolutie niet-werkende werkzoekende onderwijzers, gelinkt aan de interimaire werkgelegenheid in het lager onderwijs	32
Figuur 24 Werkzoekende kleuteronderwijzers per provincie	34
Figuur 25 Werkzoekende kleuteronderwijzers per provincie in relatie tot het aantal leerlingen (2007-2008).....	34
Figuur 26 Werkzoekende onderwijzers per provincie	35

Figuur 27 Werkzoekende onderwijzers per provincie in relatie tot het aantal leerlingen (2007-2008)	36
Figuur 28 Potentieel van de stille reserve van deeltijdse tijdelijke personeelsleden in het basisonderwijs (bft).....	37
Figuur 29 Aanstelling met voldoende geacht bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs.....	46
Figuur 30 Aanstelling met voldoende geacht bekwaamheidsbewijs in interim-uren in het lager onderwijs volgens regio (15.3.2008).....	47
Figuur 31 Aantal herindiensttreders in het kleuteronderwijs uitgedrukt in bft's.....	48
Figuur 32 Aantal herindiensttreders in het lager onderwijs uitgedrukt in bft's.....	49
Figuur 33 Prognose van de werkgelegenheid in het secundair onderwijs op basis van demografische evolutie en doorstroming	52
Figuur 34 Prognose van de uitstroom in het secundair onderwijs	53
Figuur 35 Prognose van de vraag naar leraren secundair onderwijs in de periode 2008-2011	55
Figuur 36 - Evolutie van de werkgelegenheid voor interimleerkrachten secundair onderwijs in de loop van het schooljaar 2005-2006 (in bft's)	57
Figuur 37 Evolutie van de werkgelegenheid voor interimleerkrachten secundair onderwijs in de loop van het schooljaar 2006-2007 (in bft's)	57
Figuur 38 Evolutie van de werkgelegenheid voor interimleerkrachten secundair onderwijs in de loop van het schooljaar 2007-2008 (in bft's)	58
Figuur 39 Het aantal generatiestudenten van de lerarenopleiding voor gvso-groep 1	59
Figuur 40 Het aantal afgestudeerden van de lerarenopleiding voor gvso-groep 1	60
Figuur 41 Het aantal uitgereikte aggregatiediploma's op het einde van het academiejaar	62
Figuur 42 Het aantal afgeleverde getuigschriften pedagogische bekwaamheid vanaf het schooljaar 2000 tot en met 2007.....	66
Figuur 43 Prognose van het aanbod aan leraren secundair onderwijs over 2008-2011	73
Figuur 44 Het aantal werkzoekende leraren in september	74
Figuur 45 Maandelijkse evolutie alle niet-werkende werkzoekende leraren SO in 2005-2006 en 2006-2007.....	75
Figuur 46 Maandelijkse evolutie alle niet-werkende werkzoekende leraren SO in 2006-2007 en 2007-2008.....	76
Figuur 47 Maandelijkse evolutie van de niet- werkende werkzoekende leraren secundair onderwijs, gelinkt aan de interimaire werkgelegenheid in het secundair onderwijs.	77
Figuur 48 Werkzoekende leraars gvso-groep 1 per provincie	78
Figuur 49 Werkzoekende leraars gvso-groep 1 (sept. 2008) per provincie in relatie tot het aantal leerlingen (feb 2008).....	79
Figuur 50 Werkzoekende leraars gvso-groep 2 per provincie	80
Figuur 51 Werkzoekende leraars gvso-groep 2 (sept. 2007) per provincie in relatie tot het aantal leerlingen (feb 2008).....	80
Figuur 52 - Potentieel van de stille reserve van tijdelijke personeelsleden in het secundair onderwijs - uitgedrukt in bft.....	82
Figuur 53 Aanstelling met ander bekwaamheidsbewijs in het secundair onderwijs volgens regio voor het schooljaar 2007-2008.....	98

Tabel 1 Prognose werkgelegenheid bft kleuteronderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming.....	7
Tabel 2 Prognose werkgelegenheid bft lager onderwijs op basis van demografische evolutie & doorstroming.....	8
Tabel 3 Prognose van de uitstroom in het kleuteronderwijs	9
Tabel 4 Prognose van de uitstroom in het lager onderwijs	9
Tabel 5 - Prognose van de vraag naar kleuteronderwijzers voor 2008-2011	12
Tabel 6 - Prognose van de vraag naar onderwijzers voor 2008-2011	13
Tabel 7 Ratio van het aantal vervangingen in bft/aantal vervangingen (korte en lange afwezigheden) in koppen in het kleuteronderwijs	14
Tabel 8 Ratio van het aantal vervangingen in bft/aantal vervangingen (korte en lange afwezigheden) in koppen in het lager onderwijs.....	14
Tabel 9 Maandelijks overzicht van de ingevulde vervangingen in het kleuteronderwijs in bft	15
Tabel 10 Maandelijks overzicht van de ingevulde vervangingen in het lager onderwijs in bft.....	15
Tabel 11 Evolutie van het aantal generatiestudenten van de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer	19
Tabel 12 Evolutie van het aantal gediplomeerden in de lerarenopleidingen voor kleuteronderwijzer en onderwijzer	20
Tabel 13 Extra aanbod op de arbeidsmarkt voor kleuteronderwijzers. Prognose van 2008 tot en met 2011 op basis van het aantal afgeleverde diploma's	21
Tabel 14 Extra aanbod op de arbeidsmarkt voor onderwijzers. Prognose van 2009 tot en met 2011 op basis van het aantal afgeleverde diploma's	21
Tabel 15 Aantal kleuteronderwijzers in dienst in verhouding tot het aantal afgestudeerden.....	21
Tabel 16 Aantal onderwijzers in dienst in verhouding tot het aantal afgestudeerden.....	22
Tabel 17 Percentage leerkrachten dat na 5 jaar het basisonderwijs heeft verlaten in Vlaanderen	22
Tabel 18 Percentage leerkrachten dat na 5 jaar het basisonderwijs heeft verlaten in Brussel	23
Tabel 19 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2008.....	23
Tabel 20 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2007.....	24
Tabel 21 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2006.....	24
Tabel 22 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2005.....	24
Tabel 23 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2004.....	25
Tabel 24 Evolutie aantal werkzoekende kleuteronderwijzers ingeschreven bij de VDAB	27
Tabel 25 Evolutie aantal werkzoekende onderwijzers ingeschreven bij VDAB	28
Tabel 26 Maandelijkse evolutie van ALLE niet-werkende werkzoekende kleuteronderwijzers - absolute cijfers	29
Tabel 27 Maandelijkse evolutie van ALLE niet-werkende werkzoekende onderwijzers - absolute cijfers 30	
Tabel 28 Maandelijkse evolutie niet-werkende werkzoekende kleuteronderwijzers en onderwijzers - procentueel t.o.v. september	31
Tabel 29 Maandelijkse evolutie schoolverlaters kleuteronderwijzers en onderwijzers – procentueel t.o.v. september	32
Tabel 30 Werkzoekende kleuteronderwijzers per provincie.....	33
Tabel 31 Werkzoekende onderwijzers per provincie	35

Tabel 32 Evolutie van het aantal personeelsleden TBS/OB in het basisonderwijs – uitgedrukt in voltijdse equivalenten	36
Tabel 33 Potentieel van de stille reserve van tijdelijke personeelsleden in het basisonderwijs (bft)	37
Tabel 34 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2005 - 2006	39
Tabel 35 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2006 - 2007	39
Tabel 36 Gebruik van stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het basisonderwijs - schooljaar 2007 - 2008	40
Tabel 37 Leerkracht basisonderwijs: overzicht voor Vlaanderen	41
Tabel 38 Leerkracht basisonderwijs: aantal openstaande vacatures en vervullingspercentage per provincie – maart 2009	42
Tabel 39 Aantal kandidaat-leerkrachten (op 13/03/2009) t.o.v. aantal bft's in interim-uren (op 15/01/2009) in het gewoon basisonderwijs	43
Tabel 40 Aantal kandidaat-leerkrachten (op 13/03/2009) t.o.v. aantal bft's in interim-uren (op 15/01/2009) in het buitengewoon basisonderwijs	43
Tabel 41 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs: procentueel overzicht van de voorbije schooljaren, uitgedrukt in %	44
Tabel 42 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2005)	45
Tabel 43 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2006)	45
Tabel 44 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2007)	45
Tabel 45 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het kleuteronderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2008)	45
Tabel 46 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – procentueel overzicht van de voorbije schooljaren	46
Tabel 47 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2005)	47
Tabel 48 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2006)	47
Tabel 49 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2007)	47
Tabel 50 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het lager onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15.3.2008)	47
Tabel 51 Aantal herindiensttrekders in het kleuteronderwijs uitgedrukt in bft's	48
Tabel 52 Aantal herindiensttrekders in het lager onderwijs uitgedrukt in bft's	49
Tabel 53 Prognose van de bijkomende werkgelegenheid in het secundair onderwijs op basis van de demografische evolutie en doorstroming (in bft)	51
Tabel 54 Prognose van de uitstroom in het secundair onderwijs (in bft)	52
Tabel 55 Overzicht van de bijkomende werkgelegenheid (in bft's)	55
Tabel 56 Prognose van de vraag naar leraren secundair onderwijs in de periode 2008-2011	55
Tabel 57 Overzicht van het aantal bft's en aantal personen voor vervangingen (korte en lange afwezigheden) in de loop van het schooljaar	56
Tabel 58 Maandelijks overzicht van alle ingevulde vervangingen in 2005-2006 (in bft)	56

Tabel 59 Maandelijks overzicht van alle ingevulde vervangingen in 2006-2007 (in bft)	56
Tabel 60 Maandelijks overzicht van alle ingevulde vervangingen in 2007-2008 (in bft ⁴⁷)	57
Tabel 61 Het aantal generatiestudenten van de lerarenopleiding voor gvso-groep 1	59
Tabel 62 Het aantal afgestudeerden van de lerarenopleiding voor gvso-groep 1	60
Tabel 63 Het aantal inschrijvingen voor de academische initiële lerarenopleiding gvso-groep 2.....	61
Tabel 64 Het aantal uitgereikte aggregatiediploma's op het einde van het academiejaar	62
Tabel 65 Het aantal aggregatiediploma's per studiegebied	63
Tabel 66 Het aantal inschrijvingen voor de initiële lerarenopleiding van academisch niveau	64
Tabel 67 Het aantal gediplomeerden van de initiële lerarenopleiding van academisch niveau	65
Tabel 68 Het aantal cursisten ingeschreven in een GPB-opleiding	65
Tabel 69 Het aantal afgeleverde getuigschriften pedagogische bekwaamheid.....	66
Tabel 70 Doorstromingspercentages van de lerarenopleiding naar een job binnen onderwijs	67
Tabel 71 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het gewoon secundair onderwijs in Vlaanderen..	67
Tabel 72 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het buitengewoon secundair onderwijs in Vlaanderen	68
Tabel 73 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het gewoon secundair onderwijs in Brussel	68
Tabel 74 Uitstroom binnen 5 jaar na indiensttreding in het buitengewoon secundair onderwijs in Brussel.....	69
Tabel 75 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2008.....	69
Tabel 76 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2007	70
Tabel 77 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2006.....	70
Tabel 78 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2005.....	70
Tabel 79 Aantal leerkrachten met 0 jaar anciënniteit op 1 september 2004.....	71
Tabel 80 Prognose van het aanbod aan leraren secundair onderwijs tijdens de periode 2008-2011	72
Tabel 81 Evolutie van het aantal werkzoekende leraren in september	74
Tabel 82 Maandelijkse evolutie van alle niet-werkende werkzoekende leraren secundair onderwijs - absolute cijfers.....	75
Tabel 83 Maandelijkse evolutie niet- werkende werkzoekende leraren secundair onderwijs - procentueel ten opzichte van september	76
Tabel 84 Maandelijkse evolutie van de schoolverlaters leraren secundair onderwijs - procentueel ten opzichte van september	77
Tabel 85 Werkzoekende leraren gvso-groep 1 per provincie - absolute cijfers	78
Tabel 86 Werkzoekende leraars gvso-groep 2 per provincie - absolute cijfers	79
Tabel 87 Evolutie van het aantal personeelsleden TBS/OB in het secundair onderwijs – uitgedrukt in bft.....	81
Tabel 88 Potentieel van de stille reserve van tijdelijke personeelsleden in het secundair onderwijs - uitgedrukt in bft.....	82
Tabel 89 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2005-2006	83
Tabel 90 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2006-2007	83
Tabel 91 Gebruik van de stille reserve bij invulling van interim-vacatures in het secundair onderwijs - schooljaar 2007-2008	83

Tabel 92 Leraar 1ste/2de graad secundair onderwijs: overzicht voor Vlaanderen	84
Tabel 93 Leraar 3de/4de graad secundair onderwijs: overzicht voor Vlaanderen	84
Tabel 94 Leraar 1ste en 2de graad secundair onderwijs: aantal openstaande vacatures en vervullingspercentage per provincie – maart 2009	84
Tabel 95 Leraar 3de en 4de graad secundair onderwijs: aantal openstaande vacatures en vervullingspercentage per provincie – maart 2009	85
Tabel 96 Aantal kandidaat-leerkrachten (op 13/03/2009) t.o.v. aantal bft's in interim-uren (op 15/01/2009) in het gewoon secundair onderwijs	86
Tabel 97 Aantal kandidaat-leerkrachten t.o.v. aantal bft's in tijdelijk vacante en interim-uren (op 15/11/2008) in het buitengewoon secundair onderwijs	88
Tabel 98 Aantal bft in overwerk/bijbetrekking	89
Tabel 99 Aantal herindienststreders - in bft	90
Tabel 100 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het secundair onderwijs: overzicht van de voorbije schooljaren	91
Tabel 101 Aanstelling met bekwaamheidsbewijs “andere” in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak – schooljaren 2001-2002, 2002-2003, 2003-2004, 2004-2005, 2005-2006, 2006-2007, 2007-2008	93
Tabel 102 Aanstelling met bekwaamheidsbewijs “andere” in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak en per graad – schooljaar 2005-2006	95
Tabel 103 Aanstelling met bekwaamheidsbewijs “andere” in interim-uren in het secundair onderwijs, volgens vak en per graad – schooljaar 2007-2008	96
Tabel 104 Aanstelling volgens bekwaamheidsbewijs in het secundair onderwijs – overzicht per regio (interim-uren op 15 maart)	97